

ديوان قادري

فقير علي محمد قادري

www.dawlatlib.org

منهنجو گهر علم و ادب، فقر ۽
 فقيريءَ، نياز ۽ نثرت، صبر ۽ شڪر،
 شعر و شاعري ۽ خدمت خلق جي
 جذبي سان ڀريو پيو آهي. هن گهر ۾
 فارسي، عربي، اردو ۽ سنڌي شاعري جا
 عالم، صاحب ديوان شاعر ۽ تصوف
 جي فيض جو درياھ وهائيندڙ شخص
 ٿي گذريا آهن. جن جون علمي، ادبي
 ۽ مذهبي خدمتون اڻ ڳڻيون آهن.
 هڪ نه پر ڪيئي بزرگ هستيون، ابو،
 ڏاڏو، پڙڏاڏو، ستن جون ست پيڙهيون
 هڪ لڙيءَ ۾ جڙيل آهن. ست نسل
 هڪ ئي راه تي ڪر ڪٿيو پيئا آهن.

هڪ خاص ڳالهه جيڪا هند
 سنڌ ۾ ڪٿي به اڃان تائين نه آهي،
 وڃي ڳوليو، ڪٿي به هڪ جاءِ تي ٿي
 صاحب ديوان شخصيتون توهان کي
 نه ملنديون. ديوان گدا (1918ع)،
 ديوان فقير (1932ع) ۽ ديوان قادري
 (1940ع) هن خاندان جي فردن جا
 تخليقي شاهڪار آهن.

ميان علي محمد قادريءَ جيڪو
 هن ڪتاب جو صاحب ديوان آهي،
 سندس قلمي خدمتن جو ڪجهه
 وڃور پوئين ليف تي ڏجي ٿو.

ذوالفقار علي قادري

maablib.org

قادري قلم قبيلو

49 پنجين ڪمرشل اسٽريٽ

ڊفينس فيز IV، ڪراچي

021-5887643

درگاه فقير محمد صالح قادري

ميان جي ڳڙهي، لاڙڪاڻو

فون 074-4042196

MAAB 1431

maablib.org

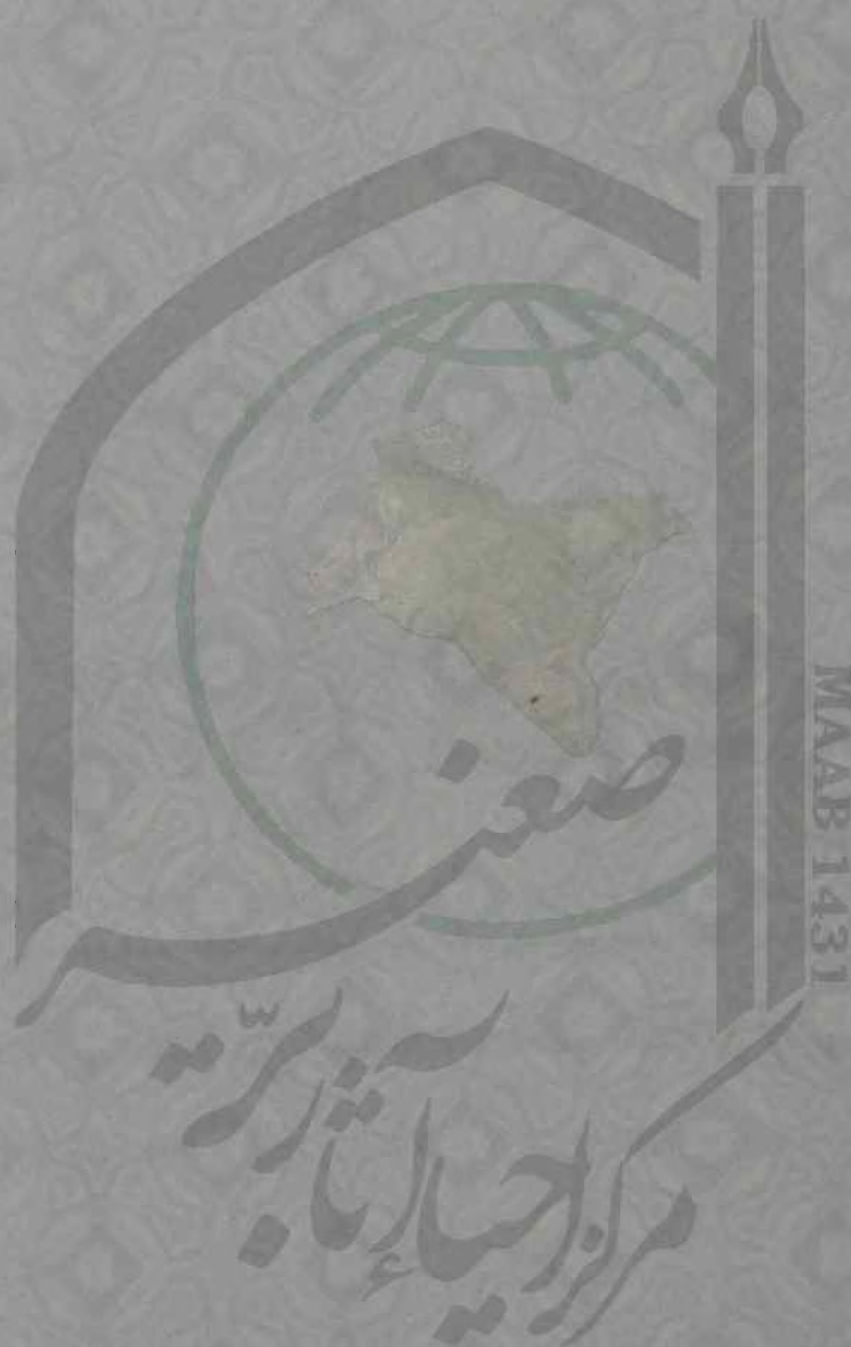
تخیراتی قادری

میان علی محمد قادری

مرکز احیاء آثار

maablib.org

MAAB 1431

maablib.org

الشعراء تلاميد الرحمن

به توفيق ايزد ذوالجلال بي مثل بي مثال خالق خيابان خيال جي هي
گلستان اشعار با کمال جو هر هڪ ياسمين شعر سندس محبت ۽ معرفت
جي خوشبوءِ سان مالا مال آهي جنهنجي گلهاءِ الفاظ فرهنگ جي
چمنستان ۾ ڏکين لفظن جي معنيٰ جو سنتر صاف سنڌي زبان ۾
سينگاريل آهي ۽ جنهن ۾ علم عروض جي پيچيده پيچرن ورتن ۽ بحر
کي سمجهاڻي جي سوجهري سان روشن ڪيل آهي.

مسميٰ به

ديوان قادري

تصنيف ثيل شاعر اڪمل اديب بي بدل جناب حڪيم حاجي

زوار چمارده معصومين (عليهم السلام)

ميان علي محمد صاحب قادري

ولد مرحوم مغفور ميان بهاوالدين جاماڻي

ساکن لاڙڪاڻي جو آهي.

مرکز حیات

maablib.org

حق ۽ واسطا محفوظ

پهريون چاپو:	1940ع
ٻيو چاپو:	2005ع
ڪتاب جونالو:	ديوان قادري
صاحب ڪتاب:	ميان علي محمد قادري
چپيندڙ:	سنڌيڪا اڪيڊمي، ڪراچي فون 2737290
چپائيندڙ:	قادري قلم قبيلو
ملء:	200/= رپيا

رابطي لاءِ

ذوالفقار علي قادري

021-5882643

021-5895284

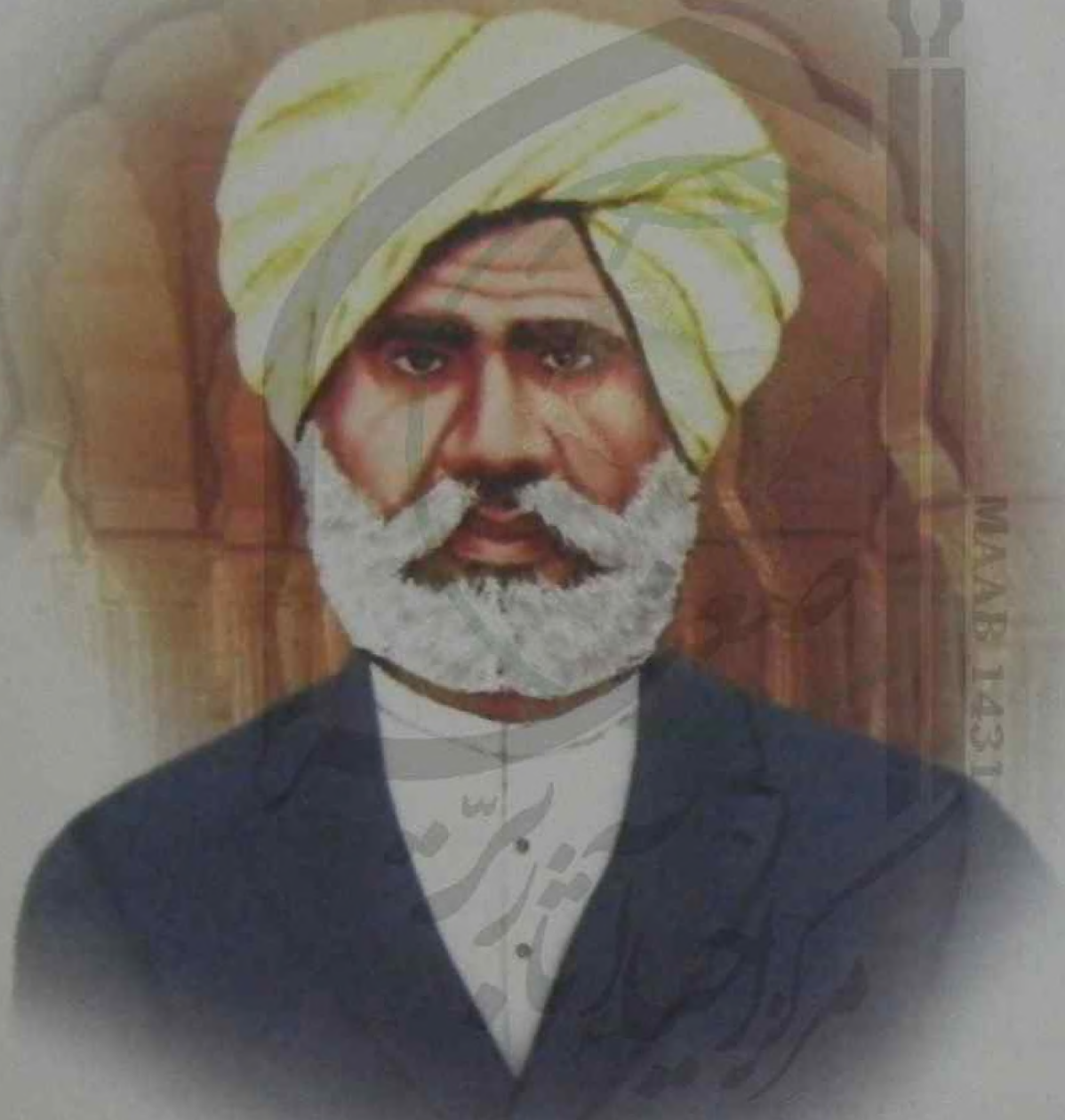
maablib.org

ملڻ جو هنڌ

رابيل ڪتاب گهر، اسٽيشن روڊ، لاڙڪاڻو

فقير علي محمد قادري

مفتی محمد علی محمد قادری

رقم ۱۴۳۱

فقير میان علي محمد قادري
1885-1940

فهرست

7	پنهنجي پاران ذوالفقار علي قادري	
10	تقريظ - محمد پربل عفي عند	
11	ديوان ۽ صاحب ديوان - فقير ميان غلام عباس قادري جوش	
22	حڪيم زوار حاجي علي محمد صاحب قادري	
	پروفيسر رامچند پرتا براء پنجواڻي	
31	☆ رديف الف	
51	☆ رديف باي	
53	☆ رديف تاي	
57	☆ رديف ٿاي	
58	☆ رديف جيم	
60	☆ رديف خاي	
63	☆ رديف خاي	
65	☆ رديف دال	
72	☆ رديف ڏال	
74	☆ رديف راي	
88	☆ رديف زاي	
90	☆ رديف سين	
93	☆ رديف شين	
95	☆ رديف صاد	
98	☆ رديف ضاد	
99	☆ رديف طاي	
100	☆ رديف ظاي	

101	☆ رديف عين
103	☆ رديف غين
105	☆ رديف فايء
107	☆ رديف قاف
110	☆ رديف كاف
112	☆ رديف لام
115	☆ رديف ميم
130	☆ رديف نون
148	☆ رديف واو
174	☆ رديف هائي
185	☆ رديف ياي
225	☆ مستزاد
226	☆ مثلث
228	☆ مخمس
235	☆ مسدس
237	☆ قصيدو
240	☆ سلام بحضور امام حسين عليه السلام
243	☆ سي حرفي
255	☆ قطعات
259	☆ رباعيات
261	☆ نموني لاء په تي فارسي غزل
266	☆ فرهنگ ديوان قادري
283	☆ صوفين ۽ عارفن لاء ديوان قادري جي لفظن جي حقيقي معنيٰ
286	☆ فصل علم عروض جي سمجھاڻي ۾
306	☆ تاريخات طبع
312	☆ مفردات

پنهنجي پاران

ٻن صدين کان منهنجي خاندان سنڌي علم ادب جي جيڪا خدمت ڪئي آهي، تنهن ثابت ڪيو آهي ته هي سنڌي ادب جون اداره ساز شخصيتون ۽ فقير منش درويش اهڙو بنياد وجهي ويا آهن، جنهن کي ڪوبه لوڏي نٿو سگهي. منهنجي سرشت ۾ علم ادب، فقر ۽ فقيري، نياز ۽ نورِ سرگردان آهي. ان ورثي تي ناز آهي. هڪ نه پر ڪيئي بزرگ هستيون. ابو ڏاڏو، پڙڏاڏو، ستن جون ست پيڙهيون هڪ لڙيءَ ۾ جڙيل آهن، ست نسل هڪ ئي راه تي ڪر کڻيو بيٺا آهن، جيڪي ڪنهن سودي ۾ نه آيا. مون کي حيرت آهي ته انهن مان ڪو هڪ به نه وڪامي سگهيو، نه ئي سوديباري ڪيائين، دولت جاهل جي امانت آهي، علم عاقل جي ارتقا آهي. نهايت ئي غريبيءَ جي عالم ۾ وقت گذرين، پر ڪنهن جي در تي نه ويا، بلڪ هنن جي در تي چڱا پلا جهڪيا ۽ اڃا تائين پيا اچن، جنهن جي شاهدي درگاه فقير ميان محمد صالح قادري آهي.

ننڍي هوندي کان ئي ڳالهيون ٻڌندو هوس، سائپر تي، شعور آيو ته اچي اڻ تڻ لڳي ۽ هڪ ڳڻتي لاحق ٿي ته همڙن درويشن سان اسانجي تاريخدانن، اديبن انصاف نه ڪيو آهي. سخت ڪنجوسيءَ کان ڪم ورتو اٿن. منهنجن وڏن جو هڪ نادر ڪارنامو اهو به آهي ته هنن علم ادب کي دربار مان ڪڍي عام ماڻهن تائين پهچايو. انهن کي وندرايو ۽ وقت ۽ حالتن آڌار

سڌاريو، بزم مشاعره (1915ع) "الحقيقت" اخبار (1922-1970ع) جو اجراء ۽ اشاعت، شفا خانہ قادريہ جي ڌاڪ، جمعيت الشعراءِ سنڌ جو قيام، سنڌي ادبي سنگت، الهلال ڊراماٽڪ سوسائٽي، اربن بئنڪ جو قيام، علم ادب لاءِ جاري ۽ ساري ديني مدرسو، سچل سرمست سنگت، ڪراچي يونيورسٽيءَ ۾ سنڌي ڊپارٽمينٽ ۽ لطيف چيئر هن خاندان جا اهم ڪارناما آهن. ٻي خاص ڳالهه جيڪا هند سنڌ ۾ ڪٿي به اڃان تائين نه آهي، وڃي ڳوليو، ڪٿي به هڪ جاءِ تي ٿي صاحب ديوان شخصيتون توهان کي نه ملنديون، ديوان گدا (1918ع)، ديوان فقير (1932ع) ۽ ديوان قادري (1940ع) هن خاندان جي فردن جا تخليقي شاهڪار آهن.

"ديوان قادري" اهو شاهڪار آهي، جنهن پنهنجي وقت ۾ ڌاڪ جمائي ۽ هڪ استاد جي حيثيت ۾ ڪيترائي شاعر پيدا ڪيا ۽ شاعريءَ تي هڪ سند آهي.

اهي ذات ڏٺي ٿي هوندا آهن، جيڪي علم ۽ شعور جي روشني ڦهلائيندا آهن. ڪنهن داناءَ جو چوڻ آهي ته، دنيا ۾ ٿي ڪم ڪندڙ ماڻهو ڪڏهن به فنا ناهن ٿيندا، هڪ ڪوه کوٽائيندڙ، ٻيو وڻ پوکيندڙ ۽ ٽيون ڪتاب لکندڙ.

اڄ هي به اکر لکڻ جو مطلب اهو ناهي ته، مان رت مڪي شمعيدن ۾ شامل ٿيان، آئون ته ان مهڪ جو هڪ يونٽرو آهيان، جنهن جي خمار ۾ اچي اڌ صدي اڳ ديوان قادري مٿان پيل دڙ کي هٽايو اٿم، منهنجي محسوسات جڏهن کان بيدار ٿي آهي، تڏهن کان ان مهڪار کي آسپاس پئي پانيو اٿم، هر گهرڙيءَ ائين پيو سمجھندو آهيان، جڏهن ته ساهن ۾ سمايل آهي، سوچيم ته جيڪا صدا منهنجا وڏا هڻي ويا آهن، چوڻ آئون به ان جو پٽ لاءِ ٿيان ۽ هيءُ گونج هر ڪنهن ۽ هر زبان تائين رسايان، علم جا اڪابر چئي ويا آهن ته جنهن پنهنجي اسلاف ۽ ورثي کان

لا تعلق ڪئي. اها قوم اونڌاهين غارن ۾ هلي ويندي رتده
قومون پنهنجن جو ورثو سنڀالينديون آهن. اسان جون ڪنيل ۽
تي وڪون شل صاب ٿين.

انهيءَ سلسلي ۾ قادري قلم قبيلو جو ظهور ٿيو آهي،
جنهن جا ۽ ڪتاب "مجموع درد" ۽ "لال رخ" سائين الطاف
حسين قادريءَ جا جوڙيل پڌرا ڪري چڪا آهيون. وڏن جي
قرض جو ڪجهه حصو چڪايو اٿم. هاڻ پنهنجي درويش
پڙڏاڏي فقير ميان علي محمد قادريءَ جي هيءَ تصنيف اوهان
جي هٿن ۾ آهي. ايندڙ گهڻين ۾ اها ئي آس رهندي ته قادري
فئملي جا جيڪي به ادبي شهپارا آهن، اوهان تائين آڻي
پنهنجو فرض پورو ڪريان، جديد دور کي ڪلاسڪ ادب کان
روشناس ڪريان، دعا اٿم ته هن عمل ۾ شال ثابت قدم رهان.

ذوالفقار علي قادري

49 پنجن ڪمرشل اسٽريٽ

ڊفينس فيز چار، ڪراچي

5882643-5895284

maablib.org

تقريظ

از جناب ماستر محمد پریل صاحب
میونسپل کائونسلر لاڙڪاڻو

”دیوان قادري“ تصنیف ٿیل معنی القاب، شاعر شیرین زبان، عمدہ الشعراء جناب حاجی زوار حکیم میان علی محمد صاحب قادریءَ جو خیال سان پڙھیم. هن دیوان ۾ نعتیہ، عشقیہ ۽ تصوفانہ غزل عجیب ۽ ذومعنی سان چیل آهن. وري فرهنگ بہ ڏنل آهي يعني جيڪي عربي، فارسي ۽ لغوي ڏکيا لفظ ڪم آندل آهن تن جي معنيٰ بہ سنڌيءَ ۾ ڏيکاريل آهي. تنهن کان سواءِ تصوف جي معنيٰ بہ ڏنل آهي جنهن مان ظاهري، باطني معنيٰ سنجائيءَ سان سمجھڻ ۾ پيئي اچي.

خوشيءَ جي ڳالھ هيءَ آهي تہ عروض جي علم جي سمجھائي بہ ڏنل آهي جنهن مان بحر ۽ وزن جي چڱي طرح خبر پئجي ٿي سگھي.

هي دیوان خاص مصنف صاحب جي دماغي محنت جو نتيجو آهي گویا ڪوري ۾ سمند سمايل آهي.

اهڙو دیوان فارسي، اردو ۽ سنڌي زبانن ۾ هن کان اڳ نظر ڪونه آيو آهي. مطلب تہ هي دیوان هر هڪ شاعر لاءِ خاص ڪري سنڌي شاعرن لاءِ نهايت مفید آهي بلڪ هڪ استاد آهي. عيان راڄر بیان

فقط

محمد پریل عفی عنہ لاڙڪاڻو

تاریخ 23 جولاءِ 1940

بسم الله الرحمن الرحيم

ديوان ۽ صاحب ديوان

فقير ميان غلام عباس قادري "جوش"

حمد بيحد ۽ سپاس بيحد انهيءَ الله الصمد لم يلد ولم
يولد جو جنهن پنهنجي قدرت كامل سان زمين آسمان، جن
انسان ۽ پکي حيوان پيدا ڪري خاص انسان کي عقل علم
يعني علم معاني، علم تصوف، علم حڪمت، علم منطق، علم
عروض يعني علم شعر گوئي وغيره جو عطا ڪري اشرف
المخلوقات ڪيو. نعت بلانمايات و ثنا بي غايات سرور
ڪائنات مفخر موجودات محمد مصطفيٰ احمد مجتبيٰ جي
جنهن جي طفيل هر دوجھان نيست مان هست يعني نہ هئڻ
مان هئڻ ۾ آيا. جنهن پنهنجي قوت كامل سان بت پرستي جو
بنياد ڪڍي حق پرستي کي قائم ڪيو. والسلام علي آله
الطيبين الطاهرين و علي اصحابه الاڪرمين اما بعد واضح
هجي تہ شعر چا آهي يعني موتي ۽ گوهر سخن جا بي بها جو
شاعرن سخن دانن درياءَ دل ۽ دماغ جي معدن مان ٻاهر ڪڍي
نظم جي سلڪ ۾ آڻي صرافن، سخن دانن ۽ دانشمندن جي
اڳيان رکن ٿا. هن جو قدر انهن وٽ آهي جيڪي صاحب
فصاحت ۽ بلاغت جا علم ۽ عقل وارا ماهر فن شعر گوئي جا
آهن. (قادري صاحب ٿو فرمائي) بيت:

سخن دان کي سخن جو قدر آهي قادري بيشڪ
سوا صراف جي ڄاڻي نہ ڪو ٻيو قدر گوهر جو

هزارين شاعر اڳي ٿي گذريا آهن جن جا شعر عربي، فارسي،
 اردو هر ملڪ ۾ مشهور آهن. جواج ڏينهن تائين مثنويون، ديوان
 قصيدا، مسدس، غزل، هن زماني ۾ ڪيترن آدمين، قابلن ۽
 شعر جي شائقن کي وڻندڙ ۽ دل پسند آهن. جن جي شعر مان روح
 کي راحت ۽ دل کي فرحت ٿي اچي جي صاحب لائق تحسين ۽
 آفرين جي آهن مگر سنڌي زبان ۾ شعر ۽ ديوان جيڪي فصاحت
 ۽ بلاغت تشبيهات سان ڀريل عروض جي قاعدي موجب اڳين
 فارسي، اردو ديوانن جي هم پھلو گھٽ ڏسڻ ۾ ٿا اچن. هاڻي
 جڏهن هي ديوان قادري منهنجي پريس قادريه ۾ ڇپجڻ لاءِ آيو.
 ۽ مان انصاف جي نظر سان ڏٺو ته بيشڪ عروض جي علم سان
 ڀرپور وزن جي ترازو ۾ توريل هم پھلو اڳين فارسي، اردو ديوانن
 جي آهي. ڇا ته شاعر صاحب شعر جي ڪنوار کي رديف قافيه ۽
 تشبيهات محسنات جي زبون سان سينگاري حقيقي پردي ۾
 مجازي پوشاڪ پھرائي ظاهر ڪيو آهي جو جنهن جي ڏسڻ سان
 محبوب حقيقي ۽ معشوق تحقيقي جو مشاهدو نظر ٿو اچي.
 جيڪو به دانشمند حقيقي نظر سان ڏسندو ته کيس حق نظر
 ايندو ۽ جيڪو مجازي لباس ۾ ڏسندو ته انکي مجازي مڙو
 ايندو. مطلب ته هن ديوان ۾ هر قسم جا شعر موجود آهن الله
 تعاليٰ جي توحيد، رسول مقبول ۽ امامن پاڪن جي ثنا ۽
 صفت، معشوق جي تعريف، دعا ۽ مناجات، نصيحت آميز شعر،
 زماني جي بيوفائي دنيا جي بقاء تي مٿي ۽ مينا بهار ۽ خزان
 ڪنهن جاء تي جدائي، ڪنهن هنڌ وصال ڪٿي نياز
 ڪٿي ناز ڪٿي حق ته ڪٿي مجاز وغيره مثال لاءِ به ٿي
 شعر ديوان قادري جا دانائن جي دلچسپي لاءِ لکجن ٿا:

سبحان الله ڇا ته قادري صاحب فرمايو آهي "بيت"
 سبق پڙھ عشق جو عاشق ڪري هٿ حسن جي فرحي
 پچائج مشق مجنون جان محبت جي دبستان ۾

چوي ٿو ته مجنون مڪتب ۾ سبق پڙهندي ليلي جي
 حسن تي عاشق ٿيو ۽ ان جي منهن جي مشق اهڙي پڄاڻيائين
 جو جاڏي ڏسندو هو ته ان کي ليلي ڏسڻ ۾ ايندي هئي. هي
 مجازي معنيٰ آهي ۽ حقيقي معنيٰ ته اي عاشق تون به ائين
 مجني وانگي انهن ظاهري حسن وارن جي فرحي تي ان معشوق
 حقيقي جي حسن جي مشق پڄاءِ محبت جي مڪتب ۾ يعني
 گهڻي محبت سان ته توکي به معشوق حقيقي جاڏي تاڏي ڏسڻ ۾
 ايندو (اينما تو لوفتم وجه الله) يعني جاڏي ڏسو تاڏي توکي هر
 طرف الله نظر ايندو. عجب تشبيهاٽ سبق پڙهڻ، فرحي هٿ
 ڪرڻ، ان تي مشق پڄائڻ وري مڪتب ۾ هڪ بيت ۾ گڏ آڻڻ
 نهايت ڪماليت شاعر صاحب جي آهي. وري ڇا ٿو چوي.

بيت

ايها فطرتي ٿي رهي ڪشش حسن بتان ۾ نمان عيان
 جو انهن جي حسن جمال جو آهي جلوه مخفي مجاز ۾
 يعني ظاهري حسن ۾ اهڙي ته ڪشش آهي جو عاشق جي
 دل يڪدم ڇڪجي ٿي وڃي. اها ڪشش ڇو آهي؟ انهيءَ
 ڪري آهي، جو اهو حسن ظاهر، فطرتي يعني اصل کان انهيءَ ۾
 حسن محبوب حقيقي جو جلوه آهي ۽ عاشق جي دل به انهيءَ
 جلوي مان پيدا ٿيل آهي. حسن پنهنجي اصول کي ڪشش ٿو
 ڪري اها رمز مخفي مجاز ۾ رکيل آهي. وري ٻئي هنڌ ٿو چوي

ته، ”بيت“

هن عشق حسن جو آهي اصل و اصول هڪ
 آهي فقط فرق جئين ناز و نياز ۾
 يعني عشق ۽ حسن جو اصل هڪ آهي. فرق اهو آهي جو عشق
 ۾ نياز آهي ۽ حسن ۾ ناز آهي جو ٻئي هڪڙي نور مان ۽
 هڪڙي لفظ ”ڪن“ جي سان پيدا ٿيل آهن (تصوف بابت)

”بيت“

ڏسڻ جي شاهدي معنيٰ ته ڏس آئيندڙ دل ۾
مگر ان کي تون اول "صيقل" لاسان مصفاڪر

جيڪڏهن تون شاهد معنيٰ يعني محبوب حقيقي الله
تعالٰي کي ڏسڻ گهرين ٿو ته پنهنجي دل جي آئيني ۾ ڏس. جو
فرمايو اٿس (وفي انفسكم افلا تبصرون) يعني مان توهان جي
نفسن ۾ آهيان پر توهان نه ٿا ڏسي سگهو. ڇو نه ٿا ڏسو جو توهان
جي دل جو آئينو صاف نه آهي. جو ان تي دنيا جي تعلقات جي
ڪٽ چڙهيل آهي: اول ان کي "لا" جي صيقل سان صاف ڪر
ته پوءِ ان ۾ محبوب حقيقي ڏسي سگهندين. صيقل هڪ اوزار
آهي جنهن سان آئينا ۽ هٿيار صاف ڪندا آهن ۽ لا جو اوزار
لا الله الا الله آهي انهيءَ مراقبي ڪرڻ سان دل صاف ٿيندي ۽
مشاهدو تجلو محبوب حقيقي جو ڏسڻ ۾ ايندو.
(وري ٻئي هنڌ ٿو فرمائي)

اهو محبوب مخفي ٿو رهي دنيا جي گلشن ۾
تجولو آهي ان جي حسن جو ظاهر حسيٽن ۾
يعني محبوب حقيقي دنيا جي باغ ۾ آهي مگر مخفي ٿو
رهي (ان الله عليٰ كل شيءٍ محيط) تحقيق الله تعاليٰ سڀ
ڪنهن شيء تي محيط آهي ۽ ان جي جمال ۽ حسن جو تجلو
جهان جي سمڻن ۾ آهي. آهي ته هر شيء ۾ مگر ظاهر سمڻن ۾
آهي جو انهن کي ڏسي محبوب حقيقي جي سونهن ياد تي اچي،
جو چيو اٿن (ان الله جميل يحب الجمال) يعني الله تعاليٰ سٺو
آهي دوست ٿو رکي سمڻن کي (ٻئي هنڌ ٿو چوي ته ڪيئن
محيط آهي هر شيء ۾)

اهو بي مثل قادر سڀ ڪنهن شيء ۾ محيط آهي
جڏهن جو روح تن ۾، پوءِ آهي مشڪِ عنبر ۾
يعني اهو محبوب حقيقي الله تعاليٰ هر شيء ۾ محيط آهي
جيئن روح بدن ۾ ۽ پوءِ مشڪِ ۽ عنبر ۾ سڀ ڪنهن کي پڪ

آهي ته برابر تن ۾ روح آهي، مشڪ ۽ غنبر ۾ به بوءِ آهي پر ڏسي
ڪونه ٿو سگهي ته روح جي شڪل ڪهڙي آهي ۽ بوءِ جي
شڪل ڪهڙي آهي. اهڙي طرح الله تعاليٰ هر شيءِ ۾ محيط
آهي. (شراب به نسبت ڇا ٿو چوي)

ساقيا ڏي جام مٺي خوش گوار

دور ٿي نشي ۾ غم هجر يار

ساقيءَ مان مراد مرشد ڪامل، (شراب وٺندڙ) شراب:

معرفت ۽ بي خوديءَ جو پيار. جوان جي نشي ۾ يار جي جدائي
جو غم ڇڏي وڃي جو الست جي وقت يار يعني محبوب حقيقي
سان گڏ هوس، هاڻي جدا ٿي دنيا ۾ آيو آهيان، اهڙو معرفت جو
شراب يعني فيض ڏي جوان سان وڃي ملان ته هي جدائيءَ جو
غم لهي وڃي (وري ٿو چوي)

هجوم آهي خيالن واهمن جو دل تي اي ساقِي

ڏي جام بادئه وحدت جو موٽي تو بهار آيو

يعني اي مرشد ڪامل دل تي اجاين خيالن جو غلبو آهي
جو ڪيترا اجايا دنيا جا ۽ عشق مجاري جا خيال دل تي ٿا
اچن. جو هاڻي خوشيءَ ۽ جواني جي موسم اچي وئي آهي.
هڪ جام شراب هيڪڙائي جو ڏي، يعني اهڙو فيض ڏي جو سوا
هڪ محبوب حقيقي جي پيا خيال دل تان لهي وڃن.
(هاڻوڪي زماني جي حالت تو بيان ڪري)

نه ڪي دور جام جو ٿو هلي نه ڪي بزم ۾ ڪو مزو رهيو

نه ڪي خم رهيو نه سبو رهيو نڪي جام مٺي ۾ ضيا رهي

دور جام جو يعني اڳيان فياض مرشد ڪامل جو فيض

ڏيندا هئا هاڻي نٿا ڏين، نه وري انهن جي مجلس ۾ ڪو توحيد

۽ معرفت جي گفتگوءَ جو مزو آهي، خم ۽ سبو مان مراد فياض

ڪامل يعني نه وري ڪو فياض ڪامل آهي. ۽ نه وري انهن

جي فيض ۾ ڪو اثر ۽ دل جي روشنائي رهي. (وري ڇا ٿو چوي)

فقير ميان غلام عباس قادري جوش
1904-1962

ڏسان مٿ ۽ دلا خالي ٿو ميخاني ۾ مٿي کان اڃ
رهي آهي فقط افسوس ميخاني ۾ ٻو باقي
مطلب ته فيض جي شراب جي فياضن وٽ فقط هن زماني
۾ ٻوڙ وڃي رهي آهي. (وري انهيءَ مطلب کي صاف ٿو ڪري)
”بيت“

نه ڪي فياض عالم ۾ نه ڪي ڪي طالب مولا
رهيو آهي زماني ۾ تنين جو گفتگو باقي
دل بابت ٿو چوي:

الائي دل وٺي ڪاڏي پڇو ٿا جي خبر دل جي
جا آهي سيني ۾ دل سا ته آهي آب ۽ گل جي
مطلب ته چوڻ ۾ ايندو آهي ته منهنجي دل ته محبوب وٽ
آهي ۽ محبوب دل ڪسي ويو آهي. اها دل ته ڪا ٻي شيءِ آهي،
هي دل جيڪا پاڻيءَ ۽ مٽي جي ٺهيل آهي سا ته سيني ۾ پئي
آهي. پئي هنڌ ٿو فرمائي

جنهن دل ۾ درد ناهي حسنين جو قادري
آهي سا دل و ليڪن پر اسختوان دل
مطلب ته جنهن دل ۾ سمن جو عشق ۽ درد نه آهي اها دل
ته ڪوئي پر هنڌن سان ڀريل آهي.

زماني به نسبت نصيحت

عجب نيرنگي دنيا ۽ ان جي دلفريبي ڇا
نه ٿي قيدي عروس دهر جي زلف تسلسل ۾
يعني دنيا جا عجب رنگ آهن ۽ ڇا ته ان جي دل فريبن آهي جو
ڪي ڪمڙي ڪم ۾ ڦاٿا پيا آهن ۽ ڪي ڪمڙي ڪم ۾ ۽
ڪي حسن تي عاشق آهن.

زمانو هڪڙي ڪنوار آهي ان جي وارن پيچدارن ۾ پاڻ نه
ڦاساءِ. يعني دنيا جي حرص ۾ نه ڦاس پنهنجي محبوب حقيقي
ڏي خيال ڪر. (وري ٿو چوي)

ڪري سينگار موهي ٿي هزارين لعبت دنيا

متان ڦاسين انهيءَ جي عشق ۾ سهڻي ڏسي

پيڪر

يعني دنيا هزار سينگار ڪري دل کي موهي ٿي، گڏيءَ جي
مثال دنيا جي سهڻي شڪل ڏسي انهيءَ تي عاشق نه ٿي،
مطلب ته دنيا جي ڪمن ۾ دل کي نه ڦاساءِ، (شاعر هاڻي پاڻ ڏي
خطاب ڪري ٿو چوي)

رهين جي بحر دنيا ۾ نه مرغابي جان ره آزاد
اڏامي قادري جي تون ته آلو ٿئي نه تنهنجو پر
چوي ٿو، ته دنيا درياءَ جي مثال آهي. جي تون دنيا جي
درياءَ ۾ رهين ته آڙيءَ پڪي جيان آزاد ره جيئن آڙي درياءَ ۾
گهمندي ڦرندي وڃي، جنهن وقت اڏامي ته ان جا پر ۽ ڪنڀ آلا نه
ٿيندا آهن، تون به اي قادري جڏهن دنيا جي بحر مان اڏامي
يعني مري وڃين ته تنهنجو دنيا جي گناهن کان پري يعني جسم
آلوده نه هجي يعني گناهن کان پاڪ صاف هجي.
(پنهنجي مذهب ۽ اعتقاد بابت چوي ٿو)

نڪي مان مالڪي حنفي نه شافعي حنبلي آهيان
انهن جو عشق مذهب منهنجو آهي ۽ اهو رهبر
چوي ٿو ته مان چئني مذهبن کان پري آهيان انهيءَ
محبوب حقيقي جو عشق منهنجو مذهب آهي ۽ انهيءَ جيڪا
واٽ ڏيکاري آهي انهيءَ تي هلاڻ ٿو، (وري ٿو چوي)

نه مان پيرن فقيرن ۾ نه ڪي رندن ۽ مفتن ۾
فقط هڪ عاشق جانان مان داخل درد مند ۾
يعني مان پيرن فقيرن ۾ نه آهيان جيتوڻيڪ مريد
سندس گهڻا آهن ۽ رندن ۾ به نه آهيان ۽ نه عالمن مفتن ۾
جيتوڻيڪ سندس خيال ۽ شعر رندي ۽ شرعي گهڻا آهن، چوي
ٿو ته مان پاڻ کي نه پير، نه فقير، نه رند ۽ نه مفتي سڏايان ٿو ۽ نه
آهيان فقط مان عاشق محبوب حقيقي جو آهيان ۽ درد مند ۾

داخل آهيان. (وري ٿو چوي) "قطع"

ڪي سڏن سني ڪي شيعو ٿا سڏن سڀ خاص عام
ڪي صفا صوفي سڏن منهنجو پڙهي خوش هي ڪلام
جو ٿي آهيان سوئي آهيان جئين چون مر پيا چون
يارهن، پنجن، چئن جو قادري آهي غلام
مطلب ته هر هڪ بيت هر هڪ غزل ديوان قادري جو حقيقي
معني کان سوا خالي نه آهي. معرفت جي معني سان پيرل آهي
يعني ڪوري ۾ درياءَ بند ٿيل آهي. سندس تخلص "قادري" آهي
۽ طريقو به قادري، جو حضرت غوث الثقلين، پير دستگير محي
الدين سيد عبدالقادر جيلاني سان لڳي ٿو. سندس ظاهري ۽
باطني علم جو استاد شهاب شريعت، رهبر راه طريقت شمس سوار
ميدان معرفت غواص بحر حقيقت، ڪاشف سر صمد مسمي
غلام محمد متخلص گدا فرزند ارجمند حضرت محمد صالح
ممدوح جو جنهن پنهنجي والد بزرگوار جان درگاه قادريه لاڙڪاڻو
جو سجاده نشين ٿي هزارين مريد ڪيا ۽ ڪيئي سندس فيض
جي درياءَ مان فيضياب ٿيا.

شاعر صاحب ممدوح جو تعارف

شاعر صاحب جو تعارف جيتوڻيڪ محتاج بيان نه آهي
جو مشهور قديمي خاندان ۽ گهراڻي جو ماڻهو آهي تنهن هوندي
به قدرتي تعارف ضرور ڄاڻي ڪرايو ٿو وڃي، فقير صاحب عمدتہ
الحڪماء، زبدة الشعراء، فصاحت بلاغت نشان عموي صاحب
حڪيم حاجي ميان علي محمد صاحب قادري زوار چهاره
معصومين عليهم السلام ولد مرحوم مغفور ميان بهاء الدين
جاماڻي نور الله مرقده و غفر الله ذنوبه جو سندس سڪونت گاه
لاڙڪاڻو آهي. عمدتہ العارفين، زبدة السالڪين حضرت
محمد صالح رحمته الله عليه جي پاءُ جو پوٽو ۽ سندس ڏوهنڙو

آهي. هن وقت درگاه قادريه جو سجاده نشين آهي ۽ سندس
 سلسلو حضرت فيض درجت، کاشف راز حقيقت، واقف رموز
 معرفت، درياء رحمت ابر عنايت حضرت عبدالحق عليه رحمت
 سان لڳي ٿو جو حضرت ممدوح درائن جي ڳوٺ ۾ سڪونت
 پذير هو جو اڄ ڏينهن تائين درائن ۾ 14 رمضان شريف جو وڏو
 ميلو لڳندو آهي جنهن ۾ هزارين فقير مريد خادم، راڳيندڙ ۽
 قوال ڪچريون اينديون آهن ۽ ملاڪڙو به لڳندو آهي. اهو ميلو
 سچل سرمست جي نالي تي مشهور آهي جو صاحب ممدوح جو
 ڀائٽيو آهي. جو وڏو ولي، ستي جتي ۽ صاحب ڪشف
 ڪرامت جو ٿي گذريو آهي. ميان محمد صالح ۽ ميان رضا
 محمد ان بزرگ ڪامل جا دست بيعت مريد ٿيل هئا. هن وقت
 درائن ۾ ميان جان محمد عرف سخي قبول محمد ثالث سجاده
 نشين آهي ۽ سندن شجرو ڄامن سان ٿو لڳي. جي سنڌ جا
 حاڪم هئا. جڏهن انهن جي حڪومت زواليت کي پهتي ته
 فقير صاحب ممدوح پنهنجي والد بزرگوار محمد ڪبير صاحب
 ۽ ڀائرن هر هڪ: رضا محمد ۽ الله اوياهي سان گڏجي ڪنڊياري
 ۽ راڻي پور جي گره نواحي ۾ جتي کين جاگيران مليل هيون اتي
 اچي ويٺا. زماني جي گردش ڪري اهي جاگيرون وينديون رهيون.
 آخر ٿورن ڏينهن بعد ميان محمد صالح حضرت عبدالحق عليه
 رحمت کان فيض حاصل ڪري صاحب ولايت ۽ ڪرامت جو
 ٿي ”الفقر فخري والفقر مني“ جو نغارو وڄائي لاڙڪاڻو ۾ اچي
 ساڪن ٿيا. ۽ چشمو فيض ۽ هدايت جو جاري ڪري هزارن
 جي تعداد ۾ ملڪ به ملڪ مريد ڪيائون. سندن مريد سنڌ ۽
 بلوچستان ۾ گهڻا آهن. اڄ ڏينهن تائين سندن پيري مريدي جو
 سلسلو جاري ۽ قائم آهي. جو بفضل خداوند ڪريم الرحيم
 هميشه قائم رهندو. ان وقت حڪومت ميرن صاحبن جي هئي.
 جو مير نور محمد خان ۽ مير شهداد خان ۽ مير نصير خان

زمينون ۽ جاگيرون ڏنيون ۽ ننگر ۽ بٺي جي خرچ لاءِ ٻيا امداد ۽ پروانا به عطا ڪيا هئائون جڏهن انگريزن صاحبن ملڪ ورتو ته ساڳيا پروانا ۽ جاگيرون بحال ڪري ڏنائون جو اڃان تائين وقت جي حاڪمن وٽان کين عزتون حاصل آهن. اڄ ڏينهن تائين فقير صاحب ممدوح جي وفات جي تاريخ تي 12 شوال کان 15 شوال تائين لاڙڪاڻي شهر ۾ ميلو هميشه هر سال ۾ ٿيندو آهي جنهن ۾ مريد خادم دوست - پير ۽ فقير ۽ ٻين ملڪن جا ماڻهو سون هزارن جي تعداد ۾ ايندا آهن - مڪاني حاڪم شهر جا به اچي شامل ٿيندا آهن.

شاعر صاحب جو سفر

جيئن ته سنڌ ۾ - لاڙڪاڻو - سکر - شڪارپور - روهڙي - سيوهڻ - حيدرآباد - ڪراچي - جيڪب آباد ۽ انهن جي گرد نواحي ۾ سفر ڪندا آهن مريدن ۽ دوستن جي ملاقات لاءِ - عراق - ايران - ۽ حجاز ۾ خاص زيارتن، چوڏهن معصومن عليهم السلام جي لاءِ خان بهادر حاجي امير علي خان لاهوري - او - بي - اي - جي رفاقت ۽ قافلا سالاري هيٺ پهريون ڀيرو جنوري 1924ع - ٻيو ڀيرو آڪٽومبر 1924ع، ٽيون ڀيرو مارچ 1925ع ۾ - بصره - بغداد - ڪربلا - نجف اشرف - کاظمين - سامرو مسيب - ڪوفه - ملائن تخت گاه نوشيروان عراق ۾ ۽ ايران جي گرد نواحي ۾ - حضرت امام موسيٰ رضا جي زيارت لاءِ مشهد مقدس پهريون ڀيرو مئي 1924ع، ٻيو ڀيرو 1926ع ۾ برجند سره - تربت حيدري - مشهد مقدس - مڪو معظم - ۽ مدينو شريف - لماڇ ۽ اپريل 1932ع مطابق ذوالقعد ۽ ذوالحج 1350 هجري ۾ سندس شعر جيڪو سفر ۾ چيل آهي ۽ ملڪن ۽ روضن شريفن جي ملاحظات سندس سفرنامي ۾ تفصيل وار لکيل آهي جو سفر نامو ڏسڻ وٽان آهي.

غزل تاريخي

آهي عجيب خوشتر ديوان قادري
حڪمت سان پر سراسر ديوان قادري
ديوان ڪيئي آهن سنڌي زبان ۾
سڀني کان آهي بهتر ديوان قادري
هر علم هن ۾ آهي ٿورو ڪري نه ڏس
ڪوڙي ۾ آ سمندر ديوان قادري
هر لفظ مثل گوهر هر شعر سلڪ در
آهي هي درج گوهر ديوان قادري
چاهين جي دور غم تي دل کي خوشي اچي
پڙه شوق سان تون هر هر ديوان قادري
ٿيندين تون عاشق حق مخمور با خبر
پڙه زاهدا تون هيڪر ديوان قادري
چو ٿا ٿين پڙهڻ سان مخمور آدمي
گوبا آ مٽي جو ساغر ديوان قادري
فرقت فراق ان ۾ سوزو گداز ڀي
ڏک درد جو آ دفتر ديوان قادري 1358
پنجاه اٺ ۽ تيرنھ سو سال هجري آ
تنهن ۾ ٿيو هي ظاهر ديوان قادري
اٺويھ سئو نون ۽ ٽيھن ۾ ڇپيو آ
سن عيسوي ۾ آخر ديوان قادري 1939
هي معرفت حقيقت ۽ حسن عشق جو
اي جوش آه دفتر ديوان قادري

حڪيم زوار

حاجي علي محمد صاحب "قادري"

از قلم گوهر رقم پروفيسر مسٽر رامچند پرتا براءِ پنچواڻي (بي. اي)
(ڊي. جي. ڪاليج سنڌ)

هن ليک ۾ مان سنڌ جي هڪ شاعر شيرين زبان قادريه خاندان فقير صاحب حاجي ميان علي محمد متخلص به قادري جو ڪجهه بيان ڪندس. ميان صاحب جو جنم سن 1886ع قاري لاڙڪاڻي جي شهر ۾ مرحوم ميان بهاؤ الدين صاحب قوم ڄامائي جي گهر ۾ ٿيو. ميان صاحب جي شناسائي جيتوڻيڪ ادبي ۽ علمي مجموعن ۾ گهٽ نه آهي پر هن ليک جي پڙهندڙن سان سندن ڏيڻ ويٺ ڪرائڻ ضروري سمجهي روشني وڌي ٿي وڃي ته فقير صاحب علم تصوف، علم حڪمت ۽ علم ديني ۽ دنوي کان گهڻو واقف آهي ۽ لاڙڪاڻي جي مرحوم حضرت ميان محمد صالح جي خاندان منجهان هن وقت سجاده نشين آهي. هن خاندان جي نسبت سنڌ جي حڪمران ڄامن سان آهي. ڄامن جي زوال کانپوءِ فقير صاحب حضرت ميان محمد صالح لاڙڪاڻي ۾ اچي جلوو افروز ٿي فيض هدايت جو چشمو جاري ڪيو. جتان سنڌ، بلوچستان ۽ هندستان جي ڪيترن هنن ۾ سندن فيض جو ناماچار پکڙجي ويو ۽ سندن مريدن جو سلسلو ڊگهو ٿي ويو. وقت جي حاڪمن ڪلهوڙن، ميرن ۽ پوءِ انگريز سرڪار منجهان درگاه جي خرچ لاءِ جاگيرون ۽ ٻيا پروانا جاري رهيا. هينئر ميان محمد صالح جي وفات جي تاريخ 15

شوال تي ساليانو ميلو سندن درگاه تي لاڙڪاڻي ۾ لڳندو آهي جنهن ۾ هزارين ماڻهو پري پري کان اچي گڏ ٿيندا آهن اڄ تائين به سندن پيري مريديءَ جو سلسلو قائم آهي جو شال هميشه قائم رهندو. ميان محمد صالح جي پيءُ ميان رضا محمد جو پٽ ميان بهاوالدين ان جو ميان علي محمد قادري اڄ پنهنجي ڪنهن خاندان جو سجاده نشين آهي. ميان صاحب تي خاص اثر ميان غلام محمد ميان محمد صالح جي فرزند جي صحبت جو ٿيو. ميان غلام محمد جڏهن سجاده نشين هو ۽ جڏهن هن جي ڪچهريءَ ۾ ستر سالن کان جاري ٿيل سلسلو صوفي خيالات جي اظهار ڪرڻ جو چالو هو تڏهن ميان علي محمد صاحب ننڍڙو ٻار هو. ميان غلام محمد هڪ تمام قابل شاعر ۽ عارف ڪامل هو جنهن جا سنڌي ۽ پارسي شعر جا قلمي ديوان ۽ تصوف جا ڪتاب اڄ به ميان صاحب جي ڪتب خاني ۾ موجود آهن. ميان غلام محمد جيڪو شعر چوندو هو سو ميان علي محمد ياد ڪندو هو. هڪ صوفيائي سنگت، ٻيو ميان غلام محمد جي شعر گوئي، ٽيون سندس تعليم مقرر ٿيل مولويءَ وٽ ۽ چوٿون سندس پيءُ حافظ مير محمد تن سڀني گڏجي ميان علي محمد قادري تي گهڻو اثر ڪيو. نيٺ اٽڪل ويهن ورهين جي ڄمار ۾ جڏهن ميان علي محمد قادري پنهنجي استاد ميان غلام محمد سان لاڙڪاڻي تعلقي جي هڪ سعيد خان فقير پنهنجي مريد وٽ ويا ۽ جڏهن کين اتي ارشاد ٿيو ته طبع آزمائي ڪيو تڏهن ميان صاحب پهريون پهريون شعر چيو ۽ اهو پارسي شعر هو

”نشست برد رت اين داد خواست

زمد تما به اميد نگاهت“

شعرتہ وڏو هو پر آخر ۾ چيائين:

”بيا اي قادري بي خود زخود شو

بجز مستي در اينجا نيست راحت“

ميان صاحب جڏهن اهو شعر چيو تڏهن چئو طرف
واڌايون وري ويون. شهر ۾ پتاشا ورهايا ويا ۽ ميان غلام محمد
فخر سان چيو ”شڪر ٿيو جو اسانجي اولاد ۾ وري به هڪ چڱو
شاعر پيدا ٿيو.“

پهرين شعر جي ايتري جو ساراه ٿي تنهن ميان صاحب جي
حوصله افزائي ڪئي جنهن کان پوءِ ميان صاحب ڳچ وقت لاءِ
پارسي شعر چيو. جنهن کان پوءِ سنڌي شعر چوڻ شروع
ڪيائين. سنڌي شعر ميان صاحب جيڪي چيو آهي سو ڪو
پڙهي ته خبر پويس باقي منهنجي لکڻ مان ڇا اندازو لڳائي
سگهندو. هزارين شعر چيا اٿس جن مان ڪجهه انداز هيئن هن
ديوان ۾ ڇپجي تيار ٿيو آهي. ميان صاحب جيڪو به شعر
چيو آهي تنهن ۾ گهڻي معنيٰ آهي ۽ سليس سادا سودا راڳ
جيڪي عام ماڻهن به ٻڌا هوندا تن ۾ به حقيقي راز رکيل آهي.
مجاز ۾ به حقيقت ظاهر آهي. عام طرح جڏهن.

”چنڊ جهڙي اڃ چنبي سان مٽ دلبر ٿي مليو

۽ لڳن لائڻ ليءِ لالڻ تيل تنهن ۾ ٿي رليو“

ڪڏهن تڪڙ ۾ ماڻهو ڪي جو ڪي چئي ويهندا آهن پر جي
دل ڪي تم ڪارائي اڳتي وڌن ته جيڪر ڏسن ته مٿن ڪهڙو گهرو
اثر ٿو ٿئي ۽ ميان صاحب جو مقصد ڪهڙو آهي. اڳتي وڌي
ميان صاحب ٿو چوي:

”تيل تڏهين ٿو ٿئي جڏهن پاڻ سارو پيڙجي

غير گهڻي ۾ گنوائِي وصل لائق ٿي هليو.

هي مرتبو مونکي ملي ها جي هجان ها مٽ تيل.

درد واري دل تي ٿي مون داغ حسرت جو جمليو.

عشق جي پوڙي اڻانگي ات چڙهن ڪي سر لٿل.

آه هڪ هڪ جو ڏاڪو پاڻ پنهنجي ڪي پليو“

ڪهڙو ته عجيب، معنيٰ سان ڀريل درد جو نصيحت آميز
داستان! پنهنجي شعر کي مجازي مان حقيقي جامي پهرڻ جي
ڪوشش ڪئي اٿس ۽ انهن کي سولي بنائڻ جي ويچار سان،
عربي ۽ پارسي لفظن کان آزاد ٿي ڪافيون گهڻيئي چيون اٿس
جي عام طرح ڳوٺاڻا به ڳوٺن ۾ ڳائيندا آهن.

”ڏينهن لنگهي ويا ڪيترا وڃي ويٺين وساري“ يا وري ٻي
ڪافي چئي اٿس.

”دوست دلبر جا پون ٿا ڀل ۾ پور نوان نوان

سوز جا سيني ۾ سنڀرن سمين سورن نوان نوان“

اهي ڪافيون اوائلي چيون اٿائين پر اڄ به اهي نت
نيون پيون لڳن. ڪافيون ته بجاءِ خود پرهين صاحب کي ڪو
مشاعري ۾ اچي پڌري. لاڙڪاڻي ۾ بزم مشاعرو ميان علي محمد
قادري صاحب ۽ ميان حاجي محمود خادم جي سرچوشيءَ سان
تڏهن پيدا ٿيو. جڏهن سنڌ ۾ پئي ڪنهن کي به مشاعري پريا
ڪرڻ جو خيال به ڪونه هو. ميان صاحب انڪري سنڌ ۾ بزم
مشاعري پيدا ڪرڻ جي لحاظ کان شعر جي ترقي واسطي پاڻ
پتوڙڻ جي ڪري ”مشاعري جو ابو“ ڪري ڪونهجي ته وڌاءُ نه
ٿيندو 1915ع ڌاري لاڙڪاڻي ۾ مشاعرو ٿيڻ لڳو ۽ اڄ تائين
ميان صاحب بزم مشاعري جو اڳرو ميمبر ٿي رهيو آهي. اڄ ميان
صاحب جي عمر اٽڪل اسي (80) ورهيه کان به مٿي آهي پر ته
به مڙس پنهنجي ڀل تي پيو هلي. شعر جوڙي، حڪمت ڪري ۽
ان سان گڏوگڏ شهر جي سياست ۾ بهرو وٺي شهر ۽ پنهنجي قوم
لاءِ پيو ڪجهه نه ڪجهه وقت صرف ڪري. ميان صاحب
لاڙڪاڻي ميونسپل جو ميمبر ۽ سينٽري ڪاميٽي جو
چيئرمين ڪن سالن کان ٿيندو آيو آهي ۽ هميشه کيس انهيءَ
شهر جي بهبوديءَ جو اونو هوندو آهي. هن ديوان کانسواءِ ميان
صاحب جي ٻي تصنيف به ڪجهه ڇپجي چڪي آهي جيئن

"حسن عشق" جو پوکرداس وارن چپايو آهي تنهن مان اندازو
 لڳائي ٿو سگهجي ته ميان صاحب ڪيتري قدر پنهنجي خيال
 کان ڪم وٺي ٿو سگهي. حسن ۽ عشق جو بيان هونئن جيڪر
 شايد ماڻهن کي اهڙو وڻندڙ نه لڳي پر جڏهن هن صاحب پنهنجي
 علحدي ۽ وڻندڙ نموني ۾ حسن کي معشوق، عشق کي عاشق،
 ناز غمزہ کي حسن جون ساهيڙيون ۽ دک درد ۽ غم کي عشق جو
 ساٿي بڻائي سڄي حقيقت افساني جي نموني ۾ گهڙي ٺاهي ٿو
 پيش ڪري تڏهن بي ساختہ واہ واہ ٺڪري ٿي وڃي. انهيءَ
 کانسواءِ سندس ليليٰ مجنون ڪو شعر ۾ پڙهي ڏسي. ٻولي
 سادي، ڳالھ سلاست ۽ خيال جي بلندي، حسن عشق يا ليليٰ
 مجنون چيل جوانيءَ جي وقت جا اٿس پر چپيا هيٺڙ آهن.
 پنهنجي خيال جي نڪتل چڻنگن کي ميان صاحب جسماني
 صورت ڏين جو استاد آهي سو نه فقط انهن مٿي ٻن ذڪر ڪيل
 ڪتابن ۾ آهي پر ٻين ڪتابن ۾ به جن مان واسوخت، ڪهاڻي
 مجازي عشق جي چپايل هرپسنگم جي به آهي. ان ڪهاڻي ۾
 گوريا هن پنهنجي زندگيءَ جو نقشو چٽيو آهي جتي نهايت نازڪ
 خياليءَ سان، پردي پوشيءَ ۾ هن پنهنجي جذبن جو اظهار ڪيو
 آهي پڙهڻ سان تعلق رکي ٿو. سندس ڳچ شعر 1925ع ۾ نڪرندڙ
 رسالي "گلدستہ" لاڙڪاڻو ٻيهر مشاعري جي سايي هيٺ
 نڪرندڙ ماهنامي مخزن ۾ به شايع ٿي چڪا آهن. ان رسالي جو
 ايڊيٽر ميان علي محمد قادري خود هو. هڪ ٻيو به ننڍڙو
 ڪتاب "گلدستہ نعت قادري" ميان غلام عباس "جوش" چپايو
 آهي جنهن جي پڙهڻ سان خبر پوندي ته شعر سان گڏ ميان
 مدحي شعر به ججهو چيو آهي جنهن جي ديپاچي ۾ "خادم"
 ڏيکاريو آهي ته سنڌي زبان ۾ سنڌي شاعرن جي ڪلام جي
 گهڻي قلت آهي ۽ خصوصاً نعتي ڪلامن جي ته از حد اثاٺ
 آهي ۽ تنهن ڪري "گلدستہ نعت قادري" ان ڪري خاص جلد

۾ ڇپايو ٿو وڃي ته سنڌي حضرات جي دلچسپي، جو ذريعو
 موجود ڪجي ۽ ميان صاحب جي نازڪ خيالي ۽ اعليٰ
 حوصلي جو نتيجو ڏيکارجي. ميان صاحب علم عروض جي
 پابندين جو نهايت ئي گهڻو خيال رکندو آهي. هن صاحب جي
 انهيءَ ڏس تي ويچارن جو اندازو سندس هڪ ليک مان پئجي
 سگهي ٿو جو هن 1936 ۾ پنهنجي رسالي ۾ لکيو جنهن ۾ هن
 گلدستہ ۽ بزم مشاعره کولڻ جو مقصد ٻڌايو آهي. اڄ به ميان
 صاحب جا خيال ساڳيا آهن. هو صاحب لکي ٿو اڄ ڪلھ هن
 زماني ۾ شعر گوئي جو چرچو گهڻو ڪري گهٽجي ويو آهي. مگر
 سنڌي زبان ۾ ته اجايا، واهيات، غلط ۽ بي موزون شعر ۽ غزل اهڙي
 ا ته مشهور ٿي رهيا آهن جن ۾ نه قافيو، نه ردیف ۽ نه وري ڪا
 محسنات عروض جي علم موجب وزن جو ته خدا حافظ نه
 سڌارو سنڌي زبان جو. اهڙي شعر گوئيءَ کان تنگ شاعري ۽
 توهين شاعرن جي آهي. انهيءَ سڌاري لاءِ بزم مشاعره لاڙڪاڻو
 پنهنجو فرض ادا ڪري رهي آهي جنهن ۾ ردیف قافيہ
 فصاحت بلاغت قائمين زبان، محاوره، تنقييد لفظي و معنوي،
 بندش، محسنات وغيره تي ڌيان ڏنو وڃي. جنهنجو نتيجو هي
 گلدستہ سنڌي آهي. ”ميان صاحب جي هنن خيالن سان ٻيا
 نقطہ چين شامل راءِ ٿيندا يا نه پر منهنجو به اهو ويچار آهي ته
 جيئن ڪا ڪنوار پوري انداز ۾ زيورن ۽ گهڻن سان وڌيڪ
 سوييوان ٿي لڳي، جيئن ڪو جهنگلي اگهاري گهڻن بدران
 ڪپڙا پائي وڌيڪ زيبائتو ٿو لڳي، تيئن شعر به ڪن وزنن ۾
 اچي اجاين ڪوڙن ۽ ڪچن ٿين ڪان وڌيڪ وڻندڙ ٿو لڳي
 جنهن جي ٻڌڻ ۾ وڌيڪ سواد ٿو اچي ۽ انهن راڳن ڳائڻ ۽
 وڌيڪ لطف ٿو اچي. مان ائين نه چوندو آهيان ته هر ڀرو لفظن
 جي اڙ ۾ اٽڪيو پيو هجي. پوءِ شعر جو دل جو جذبو تنهن جو
 ٿيو پلو. پر نازڪ خيالي ۽ بلند پروازيءَ سان گڏ جيڪڏهن

علم عروض جا قائدا به هجن ته بهتر آهي. بزم مشاعري جي معني آهي شاعرن جي مجلس. هندستاني مشاعرن وانگر جن جو بنياد ايران جي لشڪر مان اڙد ٻوليءَ مان پيو. سنڌ ۾ هڪ سٺ ڏني ويندي آهي جنهن کي طرح جو مصرعو ڪري ڪوليندا آهن. ان جي آڌار تي قافيو ۽ رديف خيال ۾ رڪي شعر چئبو آهي. هيئن ئي ڦيرو ايندو ٿو وڃي جو جدا جدا شيون ڏٺيون ٿيون وڃن مثلاً قدرت، حب الوطني بهار، جن تي جنهن به قسم جو شعر وڻي تيئن شعر پنهنجي خيال سان چوي، ميان صاحب سدس، مخمس به چيا آهن پر مشاعره ۾ گهڻو ڪري ڏنل ستن تي شعر جوڙيا اٿس، جي به ٻڌڻ وٽان ۽ قابل داد آهن، ٻيا شاعر به گهڻائي پنهنجو پنهنجو شعر پڙهي ويندا آهن پر ميان صاحب جو شعر گهڻو ڪري حقيقت جو نسخو هوندو آهي:

”اندرمان آهن جي منهنجي نڪتيون ٻڌيو انهيءَ مان نئين ابر رحمت ڪريو جو قطرو گناه تي ٿيو گناه منهنجو ثواب خالص فراق جانان ۾ رت سڪي ويو اچي اکين مان ٿو آب خالص جگر جي حالت ڏسي ٿو روئي ٻڙ ۾ بريان ڪباب خالص ڇڏي زماني کي ”قادري“ ڏي، فقط محبت ۾ يار جي ره پري ٿو هاڻي زماني هن ۾ بجاءِ روغن جي آب خالص

پنهنجي دل ۽ دنيا جو بيان ڪندو انهيءَ نموني ۾ پر جڏهن پنهنجي مستيءَ لاءِ مٿي گهرندو تڏهن چوندو:

”افسوس اي ساقي جو تون ڏين نٿو پئمانو خالي تي ويو مٿي کان تنهنجو ڇا هي خمخانو! توحيد جي مٿي جو ڏي هڪ پر ڪري پئمانو آباد سدا ساقي تنهنجو رهي مٿخانو.“

حسن مجازيءَ جي ڪا اهڙي تڪي نوڪ ڪانه لڳي اٿس، جيتوڻيڪ پنهنجي فڪر سا کان ڪم وٺي گهڻا ڪي مجاز جا

را ز سليبا اٿس پر سندس دل جي حالت سچ پچ اها آهي ته:
 جمال خوبان شباب کان پوءِ گهٽجي ٿو سو جمال ڪهڙو
 ڪمال جنهن کي زوال آهي زماني ۾ سو ڪمال ڪهڙو
 جمال جو لايزال آهي انهيءَ کي حسن ڪمال چئبو
 جو بدرمان ٿي هلال گهٽجي سو آهي روشن جمال ڪهڙو؟
 هو هميشه چوندو آهي ته دنيا جي حسين جي حسن تي
 ڪهڙو اعتبار آهي بابا

”نقش را از دل رها کن عاشق نقش باش“

ميان علي محمد قادري جو هيئنئر حڪيم به آهي تنهن کي
 حڪمت جو ورثو سندس وڏن کان مليل آهي سو جنهن جي
 ڪلامن سان ۽ ان سان گڏ حڪمت سان گهڻن کي فيض پيو
 رسائي. ايشور مثال کيس وڏي عمر ڏئي جو هي بلند پرواز بزرگ
 درويش شاعر پنهنجي ڪلامن ۽ چوڻين سان ڪشمڪش ۾
 آيل دلين کي معرفت جو شراب پيئاري مرجيت ڪندو رهي،
 سرسبز ۽ آباد ڪندو رهي.

فقط

رام پرتا پراءِ پنجواڻي
 (پي اي)

maablib.org

MAAB 1431

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
مرکز اسناد و کتابخانه ملی

maablib.org

بسم الله الرحمن الرحيم

رديف الف

بحر: رمل مسدس محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

لم يلد بي مثل ذات كبريا

ڇا ڪري سگهندو بشر ان جي ثنا

گلشن حمد خدا بي انتها

نصر جي پهچي نٿي انکي صبا

ماهيت ان جي نه ڪنهن گل جي لڏي

عقل جا ڪئين فنا ٿيا بلبل

خالق اڪبر جي بي چون ذات هر

تي ويا حيرت هر حيوان انبيا

ٿو رهي غائب سو مثل پوءِ گل

ليڪ ظاهر باغ عالم هر ميدا

جاءجا الله اڪبر جلوه گر

چشم دل کولي پوءِ ڏس انجو لقا

ساه کان ويجهو ۽ هر سو منهن سندس

هر دو عالم ۾ آهي انجي ضيا

ماڪي ڇا طاقت، ڪيان تعريف جو

مصطفيٰ فرمايو لا احصي ثنا

آهي هر شيءِ تي سو قادر قادري

نا هي خالي ان سوا ارض و سما

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكفوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

اڪثر ڏسو ڪمال ڪي ايندو زوال آ

جو لا زوال آ سو خدا ذوالجلال آ

موجود سڀڪنهن جو زماني ۾ آ مثال

الله ذوالجلال فقط بي مثال آ

معشوق بي مثال جو جلوو ڏسڻ محال

عنا صفت جو وصل ته وهم و خيال آ

ليڪن جمان ۾ آهي اهو جلوه گرمدم

انسان گل شجر ۾ انهيءَ جو جمال آ

جي معرفت جي ميڪده ۾ مست ٿا رهن

تن کي هميشه باده ڪشي جا خيال آ

هن مٿي جو جلم جي پٺي زاهد ته هيئن چوي

توبه جو خون باده ڪشن کي حلال آ

اي مرغ دل نه ڦٽڪ جي ڦاٿين ته صبر ڪر

دلبر جي دل ۾ زلف مان نڪرڻ محال آ

دنيا ۾ پئي نه ڪنهن جو ٿي محتاج قادري

بخشل ٿي آخرت ۾ اهوئي سوال آ

بحر: رمل مشمن مخزوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

باغ عالم ۾ هلي هرجا ٿي دلبر جي ثنا
سرو قمرِي گل ۽ بلبل ڪن سمن برجي ثنا
ٿي ڪري هر گل سان دم دم ناز سان باد صبا
نازئين نازڪ بدن ۽ ناز پرور جي ثنا
خوب روين جي ثنا عاشق نٿا پوري ڪن
ڇا ڪري سگهندو بشر الله اڪبر جي ثنا
داغ دل يا شمع محفل يا منهنجي گهر جو چراغ
يا ڪي گل مان ڇا ڪيان داغ منور جي ثنا
جام گلگون مٿي السٽي جو ملي جن گي مدام
ڇو نه ڪن مستي ۾ سي تنهن جام احمر جي ثنا
بلبلا گل سان صراحي جام سان اي قادري
تا ڪن باغ جهان ۾ ان جي ساغر جي ثنا

بحر: هرج مڻمن سالم

ونن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

مصور بي مثال ائجي ڪڍي ڇا خوب صورت آ

بت دل خواه جي صورت عجب سانع جي صنعت آ

گلن کي رشڪ گلشن ۾ فلڪ تي ماه کي حسرت

سمن ۾ ماه طلعت کان سين سمن کي خجلت آ

ڪنهن ٻي سڻي ۾ سڻا نه آهي وصف تو جهڙي

نه ناز انداز غمزو آ نه خوبي حسن سیرت آ

نراڪت کان دل دلبر تي ٿي تو بار بوئي گل

نگه جو داغ ٿئي ٿو ان جي رخ تي ڇا لطافت آ

تمنا جو سڄو طومار رک دلبر اڳيان ساري

هڏو آئون ته اظهار تمنا جي اجازت آ

رهي جو غم اندر ۾ ٿو سو دلبر جي امانت آ

خوشيءَ سان ڪيئن مٽيان غم امانت ۾ خيانت آ

نه گهرجي قادري جنت نه ڪا درڪار دولت آ

فقط دارين ۾ ديدار دلبر جو غنيمت آ

بحر: هرج مڻمن سالم

وڙن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

نه تنهنجو اي شهري خوبان هي گلزار جواني آ

اهو ظاهر ٿيڻ تقدير جو نقش نمائي آ

ڪيا تيرنگ تنهنجي جو گل جان داغ سيني ۾

انهيءَ گلزار جي ما کي ملي اڃ پاسبائي آ

اچي رشڪ قمر گهر ڪر دل سرطان ۾ پنهنجو

ستارو منهنجي قسمت جو اوهان جي مهرباني آ

جواني جو مزو ڏي دختر رز ڪم سالي ۾

شراب شوق جي نشي ۾ پيري پي جواني آ

نه ٿي عاشق گلن گلزار جي ٿي عندليب دل

جو دنيا بي بقا آهي گل و گلزار فاني آ

فنا جي ڦوڪ سان فاني ٿي ويندو عالم امڪان

نه ويندو عشق انجر دل مان جوهي جاوداني آ

رهي تو قادري عاشق گل گلشن حقيقي تي

۽ حيران حسن ان تي آ جو حسن جاوداني آ

بحر: هرج مسدس محذوف
 وزن: مفاعيلن مفاعيلن فعولن
 زماني کي ڀلا آهي بقا ڇا
 جو پيدا ٿيو نه ٿيندو سو فنا ڇا
 خدا آهي ۽ هو هوندو هميشه
 نه آهي جلوه گر هر جا ڇا
 جهان ۾ آهي هر صنعت جو صانع
 زمين افلاڪ جو صانع نه آ ڇا
 خدا کي جي نه هو عشق محمد
 ته خلق خلق جي هوئي مدعا ڇا
 محمد واسطي پيدا ٿيو عالم
 نه آهي باعث هر دوسرا ڇا
 علي حيدر بموجب قل تعالو
 نه نفس آهي حبيب ڪبريا ڇا
 محمد فاطم حسين حيدر
 نه پيدا نور هڪ مان سي ٿيا ڇا
 ڪيا پنجنجي خدا هي پاڪ پيدا
 پڙهي ٺاهين تو ايت امان ڇا
 سوا پنجن تنن جي قادري ٻيو
 ڪندو محشر ۾ عاصن جي شفا ڇا

بحر: هرج مسدس محذوف

وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفعولن

ڪيان مان يار جي تعريف ڇا ڇا

لطافت حسن ڇا تازو ادا ڇا

عجب گلدست نور الهي

ڪري سگهندو بشر ان جي ثنا ڇا

نه ويندو عشق هرگز تنهنجي دل مان

وجود گل مان به ٿيندي جدا ڇا

نه ٿي عاشق دلا حسن بتان تي

انهن جي حسن کي آهي بقا ڇا

نه ڪر ناصح نصيحت مٿي خوري کان

شراب عشق آهي ناروا ڇا

وجهي گهندو چو ڏسپن ماڙي تو گرو

ڏنر گل ڏي اها آهي خطا ڇا

سلاسل زلف ۾ دل قيد ڪئي تو

ڪسيل دل جي اها آهي سزا ڇا

صفا دل مثل آئيني جي ٿي وئي

لڳي دل تنهنجي دل سان دلريا ڇا

نه ڇڏ خالي خدا لڳ قادري کي

تنهنجي در جو نه آهي سو گدا ڇا

بحر: هج مثنى سالم

وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

په هر جا جلوه گرياغ جهان پر يار جاني آ
گل و گلزار حسن مهر شان انجي نشاني آ
نه ان جي مٿ نڪو ثاني اهو بي مثل لاثاني
رهي ٿو عالم امڪان پر ليڪن لامڪاني آ
ڏسي انکي اها اک ڪجل مازاغ البصر جنهن پر
نه ڏسندو ٻيو جو موسيٰ کي جواب لئترائي آ
انهيءَ درياءَ معنيٰ جي صدف تظهير جو موتي
آهي لولاڪ جو مالڪ ۽ رحمت دوجماني آ
محمد مصطفيٰ ممڪن ولي واجب نما آهي
ملي دنيا ۽ عقبيٰ جي انهن کي ڪامراني آ
نه ڪلي موتي سخن جا قادري درياءَ دل جي مان
نه صراف سخن آهي نه ڪي اڄ قدرداني آ

بحر: هرج مڻن سالم
 وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
 ڇڏي جنت وٺي غم هن جمان ۾ آيو آدم آ
 فقط هڪ دانگ گندم اسان لڏي باعث غم آ
 رهي ڪيئن آدمي بي غم جوان لڏي فطرتي غم آ
 تونگر ڇا گداگر مير توڙي شاه اعظم آ
 نه خودمختيار آهي ڪون ڪي تقدير کان سڀ ڪجهه
 هي عالم چشم بينا واسطي عبرت جو عالم آ
 ڪنهن جي دل جو پيمانو پيل آ مٿي مسرت سان
 ڪن دنيا جي ميخاني مان پيتو باد غم آ
 ڇڏي حرص و هوا دنيا جو رک دل دوست سان هر دم
 نه ڪنهن سان بخت دولت ۽ نه عزت جاءِ دائر آ
 ڪٿي آ جام جمشيد ڪٿي تخت سليمان
 هميشه جي ۽ ڏينهن هڪ خلاق عالم آ
 حياتيءَ جو مدار آهي فقط هڪ دم تي آدم جو
 نه ڇڏ خالي سوا الله جي جو قيمتي دم آ
 نه ويندي غنچم و گل مان نه ڪي مشڪ خطن مان بو
 وڃي ڪيئن قادري غم عشق جو دل مان جو هر دم آ

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

اڄ مبارڪ ڇا منور رات آهي پر ضيا
جو ويو معراج تي اڄ رات محبوب خدا
خلعت اسرا ڏيئي ۽ تاج طاها سر رکي
جلوه گر ٿيو عرش تي شمع جلالت ڪبريا
سير سيني آسمانن عرش ڪرسيءَ جو ڪري
هٿ ڪيائين سڀ اثاٺ البيت اسرار خدا
منزل قوسين ۾ پهچي وڌيو ان کان اڳي
محرم راز فاعلاتن واقف سر دنا
ڪجل مازغ البصر چشمن ۾ پائي ناز سان
عاشق مشتاق جي نعين دل ڪسي ان دلريا
راز ڇا معراج ۾ هو رمز مخفي هوئي رکيل
نياز بي انداز هو ۽ ناز هو بي انتها
هڪ طرف هو حسن انجو جلوه گر ۽ ٻئي طرف
شعل زن هو جذبه شوق وصال دلريا
خلوت وحدت ۾ جاتي جاءِ ڪثرت جي نه هئي
عاشق و معشوق ٻئي ها پاڻ ۾ محو لقا
گفتگو جيڪو هو سو ادراڪ انساني کان دور
عقل آهي قادري هن راز ۾ نا آشنا

بحر: رمل مشمن محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

يارسول الله تون محبوب حق نور الهدي

شان شوڪت ۾ تنهنجي قرآن نازل ڪيو خدا

تا پڙهن صلوات فلڪن تي ملڪ ۽ خود خدا

چون مان توتي پڙهان صلوات صدقا سيدا

سو سچو صديق جنهن مرڻي ڪيو توتان خدا

سخت تر فاروق اعظم ڪافرن تي هو صدا

رحم دل صابر ۽ شاکر صاحب حلم و حيا

۽ تراهم رکما ۽ سجدا سو مرتضيٰ

پڙه پڄاڻي شوق سان انافتحنا جي ادا

تان ٿئي معلوم توکي شان عزت اتقيا

اهلبيتن وامطي نازل ٿي آيت ائمان

مصطفيٰ ۽ مرتضيٰ حسنين زهرا پاڪ ٿيا

پاڪ حق پنهنجا پيارا پنجنهن هي پاڪ ڪيا

قل تعالو ندع موجب پڻ اهي گڏجي مليا

ملڪ عقبا هڪ ڪيائون خاص منجهه الفت خدا

ڪر مطالع منجهه ڪلام الله صورت هل اٿا

امتن جي چوٽڪاري لئي چيو مرسل مها

مثل ٻيڙي نوح جي ٻيڙي تمين لئي ڪئي خدا

اهلبيتن جي اٿو اي قادري ٻيڙي اها

جي چڙهيا ٻيڙي تي سي محشر جي غرق ڪان بچا

بحرہ رجز مثنیٰ سالم

وَنَاسْتَشْعَلُنْ مَسْتَشْعَلُنْ مَسْتَشْعَلُنْ

اي سرور هر دوسرا صلوات توتي سيدا

اي شافع روز جزا صلوات توتي سيدا

معراج تو مرسل ڪيو ملڪن نبين تي چيو

چا شان آ شان خدا صلوات توتي سيدا

ڪل انبياها ڪنجڪي پس پيش تنهنجي يا نبي

سردار تون هر انبيا صلوات توتي سيدا

اڪ تنهنجي ۾ خير البشر هو ڪحل مازاع البصر

پوءِ چو نه عاشق ٿئي خدا صلوات توتي سيدا

تنهنجا پيارا اقربا جن تي ڪيو وعدو وفا

نازل تي تن لئي هل عطا صلوات توتي سيدا

اي سيدا بهري خدا عاصي جي ٻڌ هي التجا

ڪر معاف تنهنجي هر خطا صلوات توتي سيدا

سگ تنهنجي درجو قادي ان جي ڪيو ڪا خاطري

محشر ۾ اي خير الوري صلوات توتي سيدا

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

دائما دل کي وٺي ٿي دوست دلبر جي ثنا

خوش لڳي بلبل کي هر دم ٿي گل تر جي ثنا

سرور عالم جڏهن فرمايو لاهي ٿنا

ڇا ڪري سگهندو ڪو ان الله اڪبر جي ثنا

دل جو لاڙو جنهن ڏي آهي ٿو وٺي تنهنجي ثنا

تنهن ڪري الله ڪٿي هر هر پيغمبر جي ثنا

تخت طاها تاج ياسين ڇٽ مٿس لولاڪ جو

ڪن ملڪ انسان ٿا ان شاه سرور جي ثنا

مالڪ ملڪ خدا ۽ پيشوا دين هدي

سو علي المرتضيٰ من ڪنت رهبر جي ثنا

آه ذات پاڪ کان ظاهر ڪلام پاڪ ۾

آيت تطهير سان خاتون اطهر جي ثنا

سر ڏئي امت جي لٽي ٿيا سبز پوش ۽ سرخرو

تاقیامت تر نه ٿي شبير شهر جي ثنا

شوق تن جي ۾ جو گوهر اک جي سڀ مان ٿو ڪري

ٿو وٺي رب ۽ ڪري احمد ٿو گوهر جي ثنا

سو سچو صديق هو فاروق ۽ صاحب حيا

صدق دل سان قادري ڪر شاه حيدر جي ثنا

بحرہ رجز مثنیٰ سالم

وہنہ مستعملن مستعملن مستعملن

ای سرور ہر دوسرا صلوات توتی سیدا

ای شافع روز جزا صلوات توتی سیدا

معراج تو مرسل کیو ملکن نبین تی جیو

چا شان آ شان خدا صلوات توتی سیدا

کل انبیاء کنجکی پس پیش تنهنجي یا نبی

سردار تون ہر انبیا صلوات توتی سیدا

اک تنهنجي ۾ خیر البشر ہو کحل ماذاغ البصر

پوء چونہ عاشق تھی خدا صلوات توتی سیدا

تنهنجا پیارا اقربا جن تی کیو وعدو وفا

نازل تی تن لگی هل عطا صلوات توتی سیدا

ای سیدا بھری خدا عاصی جی ہتہ ہی التجا

کر معاف منهنجي ہر خطا صلوات توتی سیدا

سگ تنهنجي درجو قادری ان جی کیو کا خاطرہ

محشر ۾ ای خیر الوری صلوات توتی سیدا

بحر: هج مشمن سالم
 وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
 مسرت سان پريل ڏسجي ٿو هي اڄ گلشن دنيا
 گلن پوئن ۾ ڇا ليڪن خوشي ظاهر آهي هر جا
 ڪري ٿو غمزه بازي ناز سان اڄ نرگس مخمور
 تبسم سان ٿو موهي بلبُلن کي چو گل رعنا
 بنفشي جعد مشڪين کي ڏنو چوپينچ تاب آهي
 شراب ماڪ سان آهي پريل چو ساغر لالا
 نسيم صبح سنبل جا سنواري زلف مشڪين تي
 معطران جي خوشبو کان ٿيو جهنگل چمن صحرا
 خوشي ۾ اڄ نٿا ماڻهن چو ماڻهو ۽ پکي حيوان
 ملڪ آهن قلڪ تي چو خوشيءَ کان انجمن آرا
 خوشي جبريل ڪئي جبروت ۾ ملڪوت ۾ ملڪن
 خوشي حورن ۽ غلمانن ڪئي منجهن جنت الما وا
 قلڪ تي چو هي اڄ طائوس زرین رقص ۾ آهي
 جوانن جان ٿري چو ٿو هي اڄ پير ڪنهن شيدا
 تعجب ۾ آهي حيران پريشان عقل جو طائر
 ته اڄ اهڙي خوشي چو ٿي زماني ۾ آهي پيدا
 اڃانڪ هي ندا آئي خبر توکي نه آهي ڇا
 تولد ٿيو امام حق حسين ابن علي آقا
 تولد سان انهيءَ جي ٿيو زمين و آسمان روشن
 متور نور سان ٿي وئي زمين يثرب و بطحا

زمين تي آسمانن تان مبارڪ لاءِ حضرت جي
ملڪ آيا هزارين تي به شڪل طائر خضرا

جو هو خورشيد برج انسا ۽ يوسف ثاني

مٿس يعقوب جان هو مصطفى ۽ مرتضيٰ شيدا

نه ٿي محتاج دنيا ۾ هجي مغفور عقبلي ۾

بحرمت سبط احمد قادري مداح يا مولا

MAAB 1431

مرکز چارباہ

maablib.org

بحر: مجتث مثنى مخبون محذوف

وزن: مفاعلهن فعلاتن مفاعلهن فعلن

ڏني خوشي مان اچي خوش خبر نسيم صبا

ٿيو زماني ۾ اڄ حجت خدا پيدا

بهار آيو ڪليا گل هزار گلشن ۾

خوشي کان رشڪ گلستان ٿيو ڪوه ۽ صحرا

اچي ٿي شاخ ۽ هر برگ گل ۽ غنچه مان

عجب لذيت صدا دل پسند صل علي

خوشي نه آهي فقط هن جهان ۾ ليڪن

خوشي وڌيڪ ڪٿي آهي عالم بالا

ملڪ مقرب ڪرو بي حوران ۽ غلمان

فلڪ بهشت ۾ آهن خوشيءَ مان نغمه سرا

ٿيو زماني ۾ پيدا محمد مهدي

انهيءَ جي نور سان روشن ٿيو زمين و سما

ويو ٿي باطل نابود حق ٿيو ظاهر

وجود ۾ جو جڏهن آيو حجت ڪبرا

اهوئي نور محمد اهو ئي نور خدا

اهو ئي عالم علم نبي شه دوسرا

رسول پاڪ جو نائب مفسر قرآن

خدا جي ذات جو مظهر آهي جلي اخفا

غلام آهي انهيءَ جو هي قادري زوار

جهين جي در تي گسائن مٿا ٿا شاه گدا

بحرۂ رمل مثنیٰ محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

چشم مئي ڳون ماه رويان پي خودي جو ڄام آ

جونگه ان جي سان دل مخمور صبح و شام آ

چو ٿو چوڙين زلف پنهنجا منهن منور جي مٿان

بس نگاهه ناز تنهنجي مرغ دل لشي دامن آ

تنهنجي ڪعب منهن جو هر دم ٿو ڪيان طواف مان

عشق جو مون کي ٻڌايو صدق جو احرام آ

ڏي پيا ڪن باده نوشن عيب دارن کي مدام

مغفرت جي مئي سان ساقي تو پير جو ڄام آ

زاهدا ڇڏ زهد وٽ ڪجهه باده نوشي جو منزل

فصل گل ساقي سمن پر باده گل ڦام آ

دلريا محبوب ساقي شاه خويان نازنين

خاص محبوب خدا بيشڪ محمد ڄام آ

باده عشق محمد جي ڪئي مخمور دل

قادري عشق بتان ۾ مفت ٿيو بدنار آ

بحر: هرج مسدس محذوف

وزن: مفاعيلن فاعيلن فعولن

لڪائين مون کان ٿو رخسار هي ڇا
رهين ٿو دل ۾ عنقا وار هي ڇا
تنهنجي آئينه رو تي مان حيران
تون منهنجي عڪس کان بيزار هي ڇا
رهين مخفي ٿو تون نفسن ۾ ليڪن
ڏسان جاڏي ته تون نر وار هي ڇا
مڙهي مسجد ۽ ديول بٽڪده ۾
ڏنم جلوه رخ دلدار هي ڇا
چري هڪ پن نه ٿو حڪم خدا کان
چون آهي بشر مختار هي ڇا
مروت ۽ وفا جو هن جمان ۾
نه ڏسجي ٿو ڪو هڪ آثار هي ڇا
اتي خلوت ۾ بي غم قادري هو
ڪنڀاڻين هٿ غمن جو بار هي ڇا

رديف بای

بحر: رمل مثنیٰ مقصور
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات
اي شهي خوبان عالم رشڪ روئي آفتاب
خجل ڪر خورشيد منهن پنهنجي تان اڃ لاهي نقاب
جي اچين تون رات چاندوڪي ۽ ۾ مون وٽ بي نقاب
حسن تنهنجي جو پلاشڪ ذره چين ٿي ماهتاب
يار سان گڏ باغ ۾ گل ڏي ڏٺو مون اوچتو
منهنجي هوندي تو ڏسين گل ڏي ڏٺو دلبر عتاب
حسن ۽ عشق مجاري عيش دنيا جو مزو
بي بقا پاڻي ۽ تي ٿوٺو يا ڪي آهي مثل خواب
ڏس پتي دل جون اکيون ۽ لاه غفلت جو حجاب
جلوه گر معشوق معنيٰ آهي مثل آفتاب
دل ۾ ديرو دوست جو منهن انجو آهي هر طرف
نحن اقرب ايٺما ڪنتم پڙهي ڏس منجهه ڪتاب
ساقيا ڏي بادشاهه گل گون جو آيو آ بهار
موسر گل گل شگفت مست نرگس نير خواب
عشق ماڪي ڪر عطا پنهنجو ۽ پنهنجي دوست جو
يا الاهي قادري جي ڪر دعا هي مستجاب

بحر: مضارع مثنى اخرب مكفوف مقهور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلات

توسان وصال منمنجو ڪري شل خدا نصيب

اهڙو سدورو ڏيئمن ٿئي شل دلريا نصيب

تشنه لبي ڪي سال ويا گذري هجر ۾

جام وصال ٿيندو ڪڏهن ساڻيا نصيب

تنهنجي ته هجر ۾ ٿيو اي رشڪ گلستان

لالاجان داغ دل ۾ ۽ رنج و بلا نصيب

سيماب وار يا رسوا تنهنجي آهي دل

آرام ۾ اچي جي ٿي تنهنجو لقا نصيب

بخت سڪندري تي ڪلي بخت منمنجو جي

چاه ڏڦڻ مان تنهنجي ٿي آب بقا نصيب

دل دام زلف يار جي ۾ اوچتي اڙي

والله ان ڪي ٿيو آهي بال هما نصيب

گلزار حسن تي هو فدا عندليب دل

بسم ٿيو جو ان ڪي هو تير جفا نصيب

پيتو جئين جو عشق جي ميخانه مان شراب

اهي تنهن ڪي دنيا ۾ جام بلا نصيب

گذريو فراق ۾ ته زمانو شباب جو

اي قادري وصال صنم هاڻي يا نصيب

رديف تاي

بحر: هزج   مثنوي   سالم
وٺن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
تنهنجو منهن مثل محصف زلف بسم الله جي صورت
قد رعنا سراپا آ الف الله جي صورت
اڪين تنهنجن ۾ آهي گه ربا کان به ڪشش وٽ جو
فقط ديدار هڪ سان دل ڪسين ٿو گاهه جي صورت
عرق آلوده ابرو يار جي تلوار جو هر دار
نگاهه ناز ان جي خنجر جان گاهه جي صورت
نه انجي حڪم کان ٻاهر مونکي ڪم ڪار ڪرڻو آ
رهي ٿو دائما دلدار دل ۾ ساهه جي صورت
ڪڏهن دل ۾ خوشي آهي ڪڏهن غم ٿو ڪري مثل
منهنجي دل عشق جاتان ۾ ٿي منزل گاهه جي صورت
مرڻ کان پوءِ اڪين ۾ نقش صورت يار جو هوندو
ڏسي حيران ملڪ ٿيندا ٻٽ دل خواهه جي صورت
ڪندو ڇا تاب خورشيد قيامت قادري ماڳي
جو ٿيندو دود داهن درد جو خرگاهه جي صورت

بحر: هرج مڻمن سالم
 وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
 خدا خلقي عجب سڻي ڇا تنهنجي دلريا صورت
 منور منهن ڳلابي ڳل اڪيون ڪجليون سڻي قامت
 عجائب حسن دلڪش تنهنجو خلاق جهان خلقيو
 جبين پر نور تنهنجي کان مـ و خورشيد کي خجلت
 اڳيان مهتاب منهن تنهنجي ستارن جان سڻي سڻا
 ملائڪ جن انسان ڇا پري خون کي آ حسرت
 نه آهي شير شڪر م نه ڪي ڪا قند مصري م
 خدا خلقي جو تنهنجي شربت ديدار م لذت
 حروفي عشق جي تحرير تنهنجي مصحف منهن م
 قلم قدرت جي سان سڻي لکي ڇا ڪاتب قدرت
 غضب تنهنجي جي نيشاني آهي بس چين پيشاني
 نگ لطف وڪرم تنهنجي بلاشڪ آيت رحمت
 پري هرگز نه ڇڏ ما کي خدا لڳ ڪوئي پنهنجي کان
 نه گهرجي دولت دنيا نه حوران ۽ نڪي جنت
 محبت سان نگ ڪر قادري تي اي شه خويان
 ڏسي مرقرب ماسان تنهنجو عالم کي اچي عبرت

بحر خفيف مسدس مخبون مقصور

وزن: فاعلاتن مفاعلن فعلا

تو پڙهان توتي سيدا صلوات

منهنجي دل جي آ مدعا صلوات

تو چوان دافع بلا صلوات

ليڪن هر درد جي دوا صلوات

فرض جنهن لئي اسان تي ٿي صلوات

تنهنجو نالو نه وڻ سوا صلوات

آل ان جي تي پڻ پڙهو صلوات

جو پڙهي تن تي مصطفيٰ صلوات

تو پڙهي روز عندليب دل

تنهنجي گل رخ تي سيدا صلوات

صبح دم منهنجي سرور قامت تي

دل جي قمر پڙهي سدا صلوات

هر دو عالم ۾ تون آهين حامي

توتي صديدار سرورا صلوات

قبر جو خوف ناهن جو آهي

ظلمت قبر لئي ضيا صلوات

يا الاهي زبان کان وقت مرگ

ڪلمه پاڪ نڪري با صلوات

گر مٿي حشر چا ڪندي تنهن کي

جو پڙهي قادري سدا صلوات

رديف ٽائي

بحر: مضارع مثنى اخرب مكفوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

دل بيقرار توکان سوا يار الغياث

ڏيکار جلد دلبر ديدار الغياث

دنيا ۾ داد منهنجي پڪارن تي جي نه ٿيو

محشر ۾ لهج بهر خدا سار الغياث

درياء غم جي موج ۾ آڪشتيءَ خيال

پيڙي مثال نوح جي سا تار الغياث

دور فلڪ کان دائر ۾ درد آهي دل

ڪر دور درد دل جو اي دلدار الغياث

اُڀري شب قراق مان جي صبح وصل جو

خوابيده بخت منهنجو ٿئي بيدار الغياث

توکان سوا ڏسان ٿو جي گل ڏي اي رشڪ گل

دل ۾ لڳن ٿا خار کان سئو خار الغياث

دل ۾ اي گلبدن ٿا چين خار خار کان

گڏ تو سان خار جان ڏسي اغيار الغياث

ديدار لڻي رهان ٿو سدا ڪويءَ تنهنجي ۾

هيڪر نهار ناز سان اي يار الغياث

تنهنجي اکين ۾ آهي عجب سافيا خسار

ڏي قادري کي بادشاهه ديدار الغياث

بحر: رمل مشن مخبون محذوف مسکن
وزن: قاعلاتن فعاتن فعلاتن فعلن
ناصرها ڪرڻ نصيحت صبح و شام عبث
ناهيڻ هر گز بخدا عشق جو انجام عبث
بادشاهه عشق جي نشي ۾ رهان ٿو مخمور
چو جهان ۾ ٿو ڪري زاهد بدنام عبث
يار جي مٿي گون چين دست حنائِي کان سوا
باده نوشي بوسه بازي بلب جام عبث
بوءِ گل جان هو لطيف آهي گل اندام صبا
ٿو رهي دل ۾ انهيءَ ڏي آهي پيغام عبث
قادري ٿو رهي آزاد گلن جي وچ ۾
ڦاسندو ڪين ٿو صياد اڏي دام عبث

maablib.org

رديف جييم

بحر: مضارع مثنى اخرب مكفوف مقصور
وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن
لاطمع مرد کي نه رهي زر جو احتياج
غربت زدي کي ڪهڙو آ بستر جو احتياج
جنهن هت ڪئي جو آه فقيري جي سلطنت
ان کي نه آهي دولت لشکر جو احتياج
ساقی ڏٺو جو جام مٿي عشق جو يڪبار
والله ناهين ٻئي ڪنهن ساغر جو احتياج
تيرنگ سان تو ڪري قاتل هميشه جنگ
ان کي نه آهي تيغ ۽ خنجر جو احتياج
هر ورق گل تي ٿي لکي منقار عندليب
گلرو جي وصف ناهي ٻئي دفتر جو احتياج
وادي ۾ معرفت جي ۾ صحرا ۾ عشق جي
آهي ضرور قادري رهبر جو احتياج

بحر: رمل مشق مخدوف

وژن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

دل کسڻ دل کي ڏٺارڻ آهي دلبر جو رواج
ناز نيٺن جي سان مارڻ ناز پرور جو رواج
عشق جو آڙاءِ آهي مرغ دل جي لاءِ باغ
خوش گذارڻ باهه به آهي سمندر جو رواج
واعظا هرگز نه ٿيندو وعظ تنهنجي سان بند
محفل رندان به جو آ دوار ساغر جو رواج
شيشه دل عاشقن جي تي هڻي سنگ فراق
دائما چرخ ستمگر جو آهي ان جو رواج
منهنجو م رو مثل خورشيد آهي هر دم لازوال
گرم ٿيڻ گهٽجي ويڃي ماه منور جو رواج
قادري جو قلب روشن ڪر اي خورشيد امر
ماه روشن ڪرڻ جيئن خورشيد انور جو رواج

رديف حاي

بحر: رمل مسدس محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

تو وڻي بلبل کي بستان هر طرح
منهنجي دل کي ڪوئي جانان هر طرح

زلف پيچان ۾ ڪيائين قيد دل

تو وڻي هي دل کي زندان هر طرح

يار جي آئينه رخسار تي

چشم حيرت آهي حيران هر طرح

دشت وحشت ۾ غمن جي خار کان

صبر جي ٿي چاڪ دامن هر طرح

جو رهي ٿو ڪنج عزلت ۾ مدام

بوريا ان لڻي گلستان هر طرح

داد ڪر اي دلريا جو درد مان

تو ڪري دلگير داهان هر طرح

يا الاهي گلشن عالم ۾ ٿئي

غنچه اميد خندان هر طرح

پنهنجي ڏوهن کان اي غفار الذنوب

قادري آهي پشيمان هر طرح

بحر: رمل مشمن محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

غم تـ دنيا ۾ گھڻا پر عشق جو غم ٻئي طرح
آهي هن عالم ۾ ليڪن هن جو عالم ٻئي طرح
عشق واري سان برابر ڪيئن ٿي ماتم عام جو
ان جون آهون ان جون داهون ان جو ماتم ٻئي طرح
زخم دل تدبير سان ڪڏهين نه چٽندو اي طبيب
ان جي لپري انجو پر ڪو انجي مرحم ٻئي طرح
حسن وارا ڪيترا پر مت نه پايان يار جي
ان جو غمزو ان جو رمزو نار دم دم ٻئي طرح
ڪير دل دلبر سوا قابو ڪري منجهه دام جي
انجو جادو انجو افسون زلف خم خم ٻئي طرح
عشق جي آڏو نه ايندو عقل هرگز سامهون
انجو حملو ان جو عملو ۽ قدم دم ٻئي طرح
عشق اختياري نه ڪڏهن ڪنهن ۽ اسلام کي
انجو مذهب انجي ملت قادري ڪم ٻئي طرح

بحر: مضارع مثنى اخرف مكفوف مقصور
 وزن: مفعول فاعلات مفاعيلن فاعلن
 رخ يار گلزار جو گلزار جي طرح
 دل منهنجي مست بلبل بيمار جي طرح
 لالا جان لب ۽ نرگس جان نيٺ پر خمار
 قد انجو سرو مثل ڪمر وار جي طرح
 انجي اکين ۾ آهي نشو جو ڏسڻ سان مان
 مخمور مست ٿو رهان مٿي خوار جي طرح
 انکي چيو مان نياز سان هيڪر ته ماڙي ڏس
 نازڪ نهاريو ناز سان پر عار جي طرح
 شيرين سخن جي طرز جو هي آهي ڪرشمو
 اقرار وصل ٿو ڪري انڪار جي طرح
 ڪاٿي وڃي سو ڪعبی ڏي ڪوئي صنم ڇڏي
 زلفن جي تار جنمن وڌي زنار جي طرح
 خواهش نه آهي ماڳي گلستان جي سير جي
 سڀ داغ دل جا ٿي پيا گلزار جي طرح
 نازڪ مزاج اهڙو آهي يار قادري
 ٿي دل تي ان جي نگهت گل بار جي طرح

رديف حاي

بحر: هنج سدس مقصور
وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيل
ٿيو آهي اسان سان بي وفا چرخ
ڪري ٿو ڪيترا ڪم ٿاروا چرخ
اسان جي نان هائي آرزو تي
ڦري دائر ٿو مثل آسيا چرخ
ڪري عاجز اڳيان زاغن جي شه باز
وڏو مڪار آهي پر دغا چرخ
هلي هرگز نه هڪ جهڙو ڪمين سان
ڦري جو پاڻ ٿو صبح و سا چرخ
ڪي هم پهلو وصال يار ۾ خوش
ڪني ڪي ڏي جدائي جي جفا چرخ
نفاق ۽ بغض سان پر آزمائو
ڪري ڪيئي ٿو هڪ ٻئي کان جدا چرخ
ڪري ٿي قادري تقدير سپ ڪجهه
نه پايون جو ڪري ٿو مبتلا چرخ

بحر: رمل مثنى مخذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

آهي ان عناق نشان سان آرزوئي دل جو رخ

هاڻي هي آهي اجايو آرزو باطل جو رخ

ناز جي خنجر سان بسمل ڏي آهي قاتل جو رخ

خنجر قاتل ڏي آهي عجز سان بسمل جو رخ

بيڪسي منهنجي ڏسي ۽ سرب ڪف قاتل اڳيان

قتل کان شايد ڦري پئي خنجر قاتل جو رخ

عشق جي درياءَ ۾ آڪشتيءَ دل ڀر بلا

تاخدائي شوق شل جلدي ڏسان ساحل جو رخ

منهنجو هٿ مشڪل رهڻ جوڳ ربا جان زور سان

دل کسي دلير ويو دل جي پٺيان بيدل جو رخ

زلف جي ظلمت ۾ گم ٿي وئي صراط المستقيم

ره نما يا رب ڏسان مان ان ۾ ڪامل جو رخ

نيڪ مقصد دل جو پورو ٿيڻدو جو آهي مدام

ڪعبه مقصود ڏي قبل نما جان دل جو رخ

ڪعبه مقصود آهي ان جو منهن اي قادري

آهي مسجد ڏي اجايو زاهد غافل جو رخ

رديف دال

بحر: رمل مشمن محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

جلد اچ دلدار مان وٽ پنهنجو ڪر اقرار ياد
تنهنجو هر دم آهي ما کي وعدئه ديدار ياد
تون اچين مان وٽ ها جيڪر اي شه خويان مگر
طبع شاهي تي نه آيو وعدي وارو وار ياد
شمع رو تنهنجي تي گهوري ان جان پرواني جان مان
جي اچين انجام پنهنجي کي ڪري يڪ بار ياد
تو کي هر سو ٿو ڏسان جو تنهنجي صورت آهي ياد
تو کي آهي ياد آهي عاشق دل زار ياد
خار دل ۾ ٿا چين هن باغ ۾ گل کي ڏسي
رشد گل جو ٿو پوي جنهن دم گل رخسار ياد
چشم آهو جي دريچ مان ڏسي ٿو دشت ۾
ٿي اچي مجنون کي جنهن دم دلده ديدار ياد
ڪين قاسي لعبت دنيا جي دام زلف ۾
جنهن کي آهي دلربا جو دائر رخسار ياد
مان گهڻو عاصي ۽ تون عاصن جو شافي سيدا
روز محشر بهر حق ڪج قادري بدڪار ياد

بحر: رمل مثنى مخبون محذوف

وزن: فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

بلبلن کي ته اچي ٿو گل گلزار پسند

بلبل دل کي گل عارض دلدار پسند

خار بلبل کي اکين ۾ ٿو ڪري گل پيدا

هائ پهلو ۾ ڪيو پنهنجي جو گل خار پسند

گوهر اشڪ جي عقبلي ۾ آقيست ڳوري

تنهنڪري غم ۾ آهي چشم گهربار پسند

بازر عشق ۾ سامان ڪرو ٿو گهرجي

جنس ناقص نه ڪري ڪوئي خريدار پسند

آهي اقرار کان انڪار ڪرشموان جو

لعل لب مان ٿو اچي ناز جو انڪار پسند

ساغر مٿي ۾ ڏنم يار جو منهن اي زاهد

تنهن ڪري ٿو اچي هي ساغر سرشار پسند

مان مٿيان نه خوشي سان غم جانان هرگز

عيش دنيا جي کان آهي غم غم خوار پسند

تو بهار آيو آهي بلبل خوش گل خندان

قادري کي سوا گل رخ جي نه گلزار پسند

بحر: مجتث مثنى مخبون محذوف
 وزن: مفاعلهن فعلاتن مفاعلهن فعلا
 خدا يا دل کي اجائي غمن کان ڪر آزاد
 رهي سا عشق جي غم ۾ مدام خورم شاد
 خزان فراق جي دل جو چمن ڪيو ويران
 نسيم وصل سان شل جلد سو ٿي آباد
 رهي ٿي هجر ۾ ناشاد دل اي رشڪ قصر
 اچڻ سان شاد منور سا ڪر دل ناشاد
 بهار آيو ڪليا گل هزار گلشن ۾
 قفس جي قيد مان ڪي عندليب اي صياد
 اسير ماڳي ڪيو آب دانءِ قسمت
 وگر نه دام ڪٿي مان ڪٿي ڪٿي صياد
 چئن ٿا قيد مان قيدي هزارين دنيا ۾
 انهيءَ جي زلف جو قيدي ڪڏهن نه ٿيو آزاد
 رهن ٿا عاشق خوش يار جي تصور ۾
 گلن جي ياد ۾ بلبل قفس ۾ آهي شاد
 لطيف گوش گمڻو گل جو آهي اي بلبل
 اندر ۾ آه و قنار بند ڪر نه ڪر فرياد
 علي محمد شافي ۽ ساهي ڪوثر
 ڪندا اي قادري هر دو سرا ۾ سي امداد

بحر: هرج دشمن اُخرب مڪفوف محذوف

وڙن: مفعول مفاعيل مفاعيل فاعولن

سردار محمد آهي سلطان محمد

محبوب خدا عاشق سبحان محمد

والله آهي نور خداوند مجسم

پاڇي کان سوا آهي سوانسان محمد

خالق جهان جو ته وجود آهي جهان ۾

بي مثل جي هستي جو آبرهان محمد

لولاڪ لڙا قول محمد جي شان ۾

ڪل خلق جي هستيءَ جو آملڪان محمد

قرآن پڙهو آهي اسان ان جي زبان کان

والله آهي ناطق قرآن محمد

هو ميم محمد جو مسيحا جو مددگار

هر مرض ۽ هر درد جو درمان محمد

دنيا ۾ نڪي خوف نه عقيلي ۾ ڪو خطرو

هر جاءِ منهنجو آهي نگهبان محمد

الله تي ايمان آهي حڪم انهيءَ جو

والله منهنجو قادري ايمان محمد

بحر: هرج مڻمن اڃرب مڪفوف محذوف

وڌن: مفعول مفاعيل مفاعيل فعولن

وه صل علي رتبڻ ڏيڻان محمد

جبريل امين خادم دريان محمد

هو ذات خداوند جي ۾ محو محمد

تقدير خدا تابع فرمان محمد

واليل جو تفسير آڳسو ٿي محمد

والشمس ضحي عارض رخشان محمد

ظلمات وئي ڪفر جي دنيا ٿي مٿور

ظاهر ڪيو جو چهره تابان محمد

امت جي شفا جو آهي اختيار انهيءَ کي

محشر ۾ منهنجو دست به دامن محمد

اي قادري مان چون ڪيان نعت نبيءَ جي

جو پاڻ خدا آهي ٿنا خوان محمد

بحر: مضارع مثنى اُخرب

وزن: مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

ملڪ خدا جو مالڪ صاحب لوا محمد

سرتاج مرسلن جو صلو علي محمد

معراج لشي محمد الله چو گهرايو

محبوب هو انهيءَ جو سو دلريا محمد

مازاغ ڪحل اک ۾ طه جي تاج سرتي

ٿيو بزم انبيا جو رونق فزا محمد

خدمت ۾ ها ملائڪ ۽ انبيا ادب ۾

قروي ٿيا ٿي قربان هو پيشوا محمد

شاه جهان محمد معراج لشي مٿي ويو

آواز عرش مان ٿيو صد مرحبا محمد

والشمس والقمر جو رب چو قسم ڪنيو ٿي

جو شمس ۽ قمر ۾ آهي ضيا محمد

ان نور جي ضيا کان وٺي ڪفر جي مياهي

والله آهي بيشڪ نور خدا محمد

محشر ۾ امتن تي اول ڪندو شفاعت

جو رحمت خدا ا صاحب شفا محمد

ان جي شفا ۾ آهي اميد قادريءَ جي

عاصن جو آهي شافي روز جزا محمد

بحر: هج سدس محذوف

وزن: مفاعيلن مفاعيلن فعولن

عظيم الشان چا شان محمد

دل و جان منمنجو قربان محمد

صحيفا سڀ نبين ما سلف جا

ڪيا منسوخ قرآن محمد

منور ڏينهن جان اڄ رات آهي

جو ڄاڻو شمس تابان محمد

محمد مهدي آخر زمان

ٿيو پيدا سو اڄ جان محمد

تولد ٿيو جو هر نام محمد

ٿيو پر نور ايوان محمد

ڪري چا قادري نعت محمد

خدا خود آڻا خوان محمد

maablib.org

رديف ڏال

بحر: رمل مثنى مخبون مخذوف
وٺن: فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن
اي صبا جي نه لکي موڏي ٿو دلبر کاغذ
رشڪ گل کي تون ڏئي آءِ ته هيڪر کاغذ
رشڪ گل جي ڪري پڪبا رنگ کاغذ تي
عڪس ان جي کان ٿي رنگين سراسر کاغذ
غنچ لب ڏي ٿي لکيم داغ جگر جو احوال
اشڪ خوني سان ٿيو سخ سراسر کاغذ
يار جي زلف جي مشڪين قلم ڪٿي تحرير
نافت مشڪ کان وٺي ٿي ويو معتبر کاغذ
غنچ لب خط جي پڙهن سان ٿو ٿئي گل خندان
جو آهي تار صبا شوق جي مسطر کاغذ
رشڪ گلزار جي منمنجي جو جڏهن وصف لکيم
ٿي پيو تخت گلزار کان خوشتر کاغذ
قادري بس آ قیامت پر برات بخشيش
جو لکيل يار جو مونکي ٿي ميسر کاغذ

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكفوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

قندو نبات شهد کان تنهنجو دهن لڏيڏ

ٺڪري انهيءَ مان جوڻو سخن سو سخن لڏيڏ

شيرين دهان يار جي ڦيل و مقال کان

ڇا ٿيندو نطق طوطي شڪر شڪن لڏيڏ

ان جي مٿن چپن جي لکي وصف جي قلم

وڌ نيشڪر کان ٿي ٿو قلم جو دهن لڏيڏ

والله آهي زاهد جنت جي سيب کان

ان گلبڏن جي باغ جو سيب ذقن لڏيڏ

عشق بتان ۾ آهي شراب ۽ ڪباب کان

خون جگر ڪباب دل ۾ حزن لڏيڏ

ڪنهن چيز مان اچي نه مسافر کي ڪو مزو

غريبت زدي کي آهي هواڻي وطن لڏيڏ

بيدل کي دلريا کان سوا عشق ۾ مدام

هر لذتن کان وڌ آهي رنج و محن لڏيڏ

دل کي وڻي نه باغ سوا ڪوئي يار جي

بلبل کي قادري آهي ڪنج چمن لڏيڏ

رديف راي

بحر: هرج مثنى سالم
وڙن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
چمن ۾ دل جي اي عارف گل عرفان پيدا ڪر
عنا دل مثل دائر درد جو سامان پيدا ڪر
رهي جي دل ۾ تنهنجي دلريا خوش مثل گل خندان
ته اول پنهنجي دل ۾ صدق جو پستان پيدا ڪر
اچي جي عشق ۾ رنج و بلا بر سر خوشيءَ سان سه
اٿي جي عشق صادق عاشقي جو شان پيدا ڪر
دڄان هرگز نقومان جيڪڏهن موسيٰ ٿيو بيهوش
نقاب لن تراني مان رخ رخشان پيدا ڪر
مريض عشق تنهنجي هجر ۾ بس جان بلب آهي
انهيءَ لکي دلريا ديدار جو درمان پيدا ڪر
محبت عشق ۾ اچي بط مٿي جان هميشه ره
دل پر خون اکين جي آب مان طوفان پيدا ڪر
عجب ۾ ٿا اچن ماڻهو ڏسي هي درد جو دفتر
مگر هن درد جي دفتر جو ڪو عنوان پيدا ڪر
وڃي دم چواڻيو دم سان هر دم گڏ هجي هر دم
اچائي دم وڃڻ لکي حسرت و ارمان پيدا ڪر
گهڻا شاعر چون ٿا شعر بي موزون ۽ بي معنيٰ
چوڻ جي قادري تون شڪر انجوشان پيدا ڪر

بحر: رمل مشمن مخبون محذوف
 وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن
 گلشن دل ۾ محبت جو شجر پيدا ڪر
 تازگي ان جي لڻي بس ديدنه تر پيدا ڪر
 آه و فغان ڪندي ڪافور جان ٿيا وار اڇا
 آه منهنجي ۾ خدا يا ڪو اثر پيدا ڪر
 دور مقصود جي منزل ۽ ويڃڻ آه ضرور
 هن سفر لاءِ توڪل جو ثمر پيدا ڪر
 مهر طلعت کان سوا رات ڏکي ٿي گذري
 يا الهي شب هجران جو سحر پيدا ڪر
 حسن معشوق حقيقي جو ڏسڻ آه محال
 شوق ديدار اٿي جي ته نظر پيدا ڪر
 لشڪر حسن ڪري روز ٿو تير اندازي
 جي ويڃين ان جي اڳيان ٿو ته سپر پيدا ڪر
 ڪوڏ جي مثل سخن آهي جو آبي موزون
 قادري دل جي صدف مان ڪو گهر پيدا ڪر

بحر: رمل مسدس محذوف
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

صبر ڪر اي دل اچي مرنام ٻر
حال آئيندو سراسر نام ٻر

تي نه انجي چشم شاهين جو شڪار

خير سان موتي اچي گهرنام ٻر

مثل موسيٰ جلوئه جانان ڏسي

تي نه اشل ٻي هوش مضطر نام ٻر

ڪين ٿي اي دل پريشان مضطرب

خوش خبر آئيندو آخر نام ٻر

صبر منمنجي جو ۽ ان جي ظلم جو

آهي شاهد روز محشر نام ٻر

نام ٻر لڻي منتظر آ قادري

شل اچي سو تڪ اختر نام ٻر

بحر: رمل مشن محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

عید ٿي عالم ۾ جو ٿيو عید جو چند آشکار
عید ڪن عاشق ڏسن جڏهين هلال ابرو ٿي یار
آهي اڄ هر جا مسرت عالم امکان ۾
عید آئي خواهشون دل ۾ اٿن ٿيون بيشمار
ٿا ڏين هڪ ٻي کي گل لائي مبارڪ عید جي
من انهيءَ باعث اچي ٿي یار مان سان هر ڪنار
عندليب دل نه ٿئي حیران جو آهي عید اڄ
عید جي مهل سان اچي من منهن ڏيکاري گل عذار
چاه مان سجدو وڃي سڀ عیدگه ۾ ٿا ڏين
عاشقن سجدو ڏنو منجهه سجدو گاه ڪوئي یار
عید تن لئي آهي جن کي قرب آقوسین جو
ناهي تن لئي عید جن کي لن تراني جو حصار
بعه وزن ماه رمضان جي اچي وئي عید فطر
ساقیا هاڻي ته ڏي جام شراب خوش گوار
شب جدائي بعد صبح عید اڀريو قادري
ساقیا ڏي جام مٿي جو وٺي خزان آيو بهار

بحر: هرج مڻمن اڃرب مڪفوف محذوف

وزن: مفعول مفاعيل مفاعيل فاعولن

چو خون ۾ عاشق جي رڱي هٿ ٿو ستمگر

دنيا جي گلستان ۾ جتنا ناهين ڇا دلبر

ڏسجي ٿي عجب زخم جگر منهنجي جي حالت

شايد ڪو عجب تنهنجي آ تلوار کي جوهر

تڪبير سوا ڪيئي ڪٿا تو پر مونکي

الله ڪرين ذبح ته تڪبير چئي ڪر

ابرو ڏسي محراب جان مان ٿي ڪيو سجدو

معلوم نه هو ما کي ته هي آهي ڪو خنجر

ديدار نه دلبر جو نه ڪي صبر آ دل کي

گردش ۾ اڃان تنهنجو ته منحوس آ اختر

گلزار جهان ۾ ٿي پري حسن جي آتش

ان ۾ ٿو رهي بلبل دل مثل سمندر

ان جي ته جفا جوڙ جو ۽ منهنجي صبر جو

محشر ۾ ڪندو داد چڱو داوري محشر

ان کان سواءِ ٻيو ڪجهه به نظر ۾ نه اچي ٿو

ما کي جو مليو بادئه توحيد جو ساغر

محشر ۾ هوندو شاه ۽ مخمور قادري

ڏيندو جو ان کي جام مٿي ساڻي ڪوثر

بحر: رمل مشن مخيون محذوف

وزن: فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

ايترو دل تي ستم اي ستم ايجاد نه ڪر
دل جلائي وري ان خاڪي ٻرياد نه ڪر
هي ڪي پيارن کان سوا رنج نه ڏيندو دلبر
عشق ۾ جيڪا عصبيت اچي ٻرياد نه ڪر
شعل آه کان سڀ تنهنجا جلي ۾ ويندا
ڏس اي بلبل منهنجي دامن جي روش ياد نه ڪر
خنجر ناز سان قاتل ڪري بسمل ٿو چوي
آهين عاشق جي سچو ڦٽڪ نه ٻرياد نه ڪر
لعبت دهر جي زلفن ۾ نه ڦاسائج دل
بي بقا حسن بتان تي پنهنجي دل شاد نه ڪر
قادري عشق بتان کي ڇڏ هڪ يار کي وٺ
ٿورڙي وقت جي لئي عمر کي ٻرياد نه ڪر

maablib.org

بحر: هرج مڻمن سالم

ونن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

مه و خورشيد روشن ٿي تنهنجي منهن کان ٿيو اظهر

چوان مڪيئن تنهنجي منهن کي نير اعظم مه انور

منور نور الفت تنهنجي سان ٿي عاشقن جي دل

جڏهن تو غيب جي پردي مان پنهنجو منهن ڪيو ظاهر

ڏسي اڄ حال مٿي خاني جو حيرت کان ڪريا ڳوڙها

نه سو ساقي نه سا مينا نه سو خمر ۽ نه سو ساغر

لڪيل منقار بلبل جي سان آهي هر ورق گل تي

جگر جي خون سان منهنجو سمورو درد جو دفتر

قرين حيران پريشان چو ٿو تون محبوب پنهنجي لئي

اڪيون دل جون پٽي ڏس تون ته تنهنجي دل ۾ آ دلبر

ڏسين جي شاهد معنيٰ ته ڏس آئيند دل ۾

مگر ان کي تون اول صيقل لاسان مصفا ڪر

ڪري سينگار موهي ٿي هزارين لعبت دنيا

متان ڦاسين انهيءَ جي عشق ۾ سهڻي ڏسي پيڪر

نه ٿي، مقرر دنيا جي وڏائيءَ تي تون اي غافل

رهي سڀ ڪو مسافر ٿو، نه دنيا آهي ڪن جو گهر

رهين جي بحر دنيا ۾ ته مرغابي جان ره آزاد

اڏامي قادري جي تون ته آلو ٿئي نه تنهنجو پر

بحرۂ رجز مڻمن مطوي مڻيون
 وزن مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن
 درد ڏٺو جو دلريا درد ۾ دل کي شاد ڪر
 عشق ۾ يار غار جي لذت غم کي ياد ڪر
 عمر وڻي فراق ۾ حسرت ۾ ۽ ياس ۾
 هاڻي چوان ٿو چا پلا عشق ۾ اعتماد ڪر
 عيش نشاط بي بقا عشق جي غم کي آبقا
 رنج الم کي دل ۾ رک عيش کي خير باد ڪر
 عشق رهي ٿو دائما خاند دل ۾ دلريا
 عشق جي روح پاڪ کي تحفۂ غم سان شاد ڪر
 هاڻي نه آهي ڪو مزو دور فلڪ جو ٻيو ٿيو
 ناز و نياز گڏ هئا وقت انهيءَ کي ياد ڪر
 چو تون رهين ٿو دريدر دل ۾ ڳول يار کي
 توهان هميشه آهي گڏ ان تي اعتماد ڪر
 وصل گهرين جي يار جو جسم ۽ جان ڪر فدا
 عشق ۾ ان جي قادري نفس سان تون جهاد ڪر

بحر: سریع مسدس مطوي موقوف

وزن: مفتعلن مفتعلن فاعلن

ساقيا ڏي جام مٿي خوشگوار

دور ٿئي نٿي ۾ غم هجر يار

موسم گل آئي ۽ آيو بهار

ڪين وڻي ٿو سو سوا گل عذار

درد ۾ دل ٿي رهي سيماب وار

دوست اچي دل کي ڏي هيڪر قرار

دوش ڏٺو وصل جو تو واعدو

ما کي ته ان تي گهڻو آ اعتبار

تنهنجي ڏس سان ٿو ڪلي باغ دل

تنهنجي ننگ آهي نسيم بهار

تنهنجي محبت ڪيو آ دل ۾ گهر

ڪين وڃي دل جي ڳري ٿي غبار

زلف جو رنار جمين ڳل وڌو

ٿيندو انهيءَ کي نه ملامت کان عار

پنهنجي گناهن کان آ خوش قادري

جو ٿي وسي رحمت پروردگار

بحر: رمل مڻمن محذوف

وڙن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

هر دو عالم ۾ محمد مصطفيٰ خير البشر

بعد انجي حيدر ڪرار شاه نامور

مصطفيٰ آهي نبي ۽ مرتضٰ آهي ولي

هڪ صرف تظهير جي مان ٿيا هي پيدا ٿي گهر

حق علي سان ۽ علي حق سان ٿي فرمايو رسول

جو علي حق جي طرف الله آهي راه ٻر

جنهنجو مان مولا انهيءَ جو آهي هي مولا علي

جي نٿا وڃن اهي گمراه آهن بي خبر

مان ڇڏيو قرآن ۽ عترت هدايت واسطي

هي ٻئي هڪ نور مان است جي لئي شمس و قمر

آهي عترت ۾ علي ۽ ناطق قرآن حق

جنهن عليءَ جو حق نه ڄاتو سو آ ڄاهل بي بصر

شان حيدر جو ڏسي ڪيئي نظوري ٿي ويا

ڪنهن کي طاقت جو ڪري تعريف انجي سر بسر

بادشاهه هر دو عالم مالڪ مالڪ خدا

وصف انجي هل اتامن ڪنت سان ٿيو تاجور

مظهر ذات خدا ۽ مطلع نور خدا

آيت تظهير سان هر رجس کان پاڪيزه تر

ڪم ڪري جو شمس جهڙو جي علي المرتضٰ

لطف سان ناچيز ڌري تي ڪري جيڪر نظر

جي ڪري بيڪار پٿرن تي نظر لطف وڪرم
 بيش قيمت پل ۾ بڻجي سي ٿين لعل و گهر
 جنگ ۾ نادي علي آئي محمد واسطي
 ورد آهي تنهنڪري نادي علي شام و سحر
 جي عليءَ جا دوست تن لئي منتظر آهي بهشت
 دشمنن انجي لئي خالق خلقيو آهي سقر
 الفت آل عبا جي مئي سان دل مخمور ڪر
 قادري جو عرض آهي يا خدا باچشم تر

maablib.org

بحر: رمل مثنیٰ سالم

وزن: مستعلن مستعلن مستعلن مستعلن

اي بلبل خست جگر الله اکبر ياد ڪر
نازڪ طبيعت آهي گل هر هنر نه تون فرياد ڪر
گل ۾ نه ڪا ٻوٽي وفا ۽ حسن خويان بي بقا
دل جي قفس مان عندليب آرزو آزاد ڪر
اي نازنين نازڪ بدن تو پنهنجي دام زلف ۾
ڦاسايو آهي مرغ دل گم گاه انکي ياد ڪر
ويران دل جو گلستان ٿيو آهي باد هجر کان
ان کي اکين جي آب سان سرميز ۽ آباد ڪر
تنهنجو ستم ۽ ناز هو منهنجو نياز ۽ ساز هو
پنهنجي جفا کي ياد ڪر منهنجي وفا کي ياد ڪر
تنهنجي اڳيان ايندي عروس دهر ٻي رنگ سان
نقد حياتي ان مٿان هرگز نه تون برباد ڪر
پيمانہ مٿي ٻي خودي تون نوش ڪر اي قادري
مخمور مستي ۾ رهي هر غم کان دل آزاد ڪر

بحر: هنج مشمن سالم

ونن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

خوشي اڄ عالم امڪان ۾ آهي چئو طرف ظاهر

نه ٿا مائين خوشيءَ ۾ جن انسان ۽ ملڪ طائر

بدن تي سبز خلعت نونمالن باغ جي پھري

گلستان جي عرومن کي صبا سينگاري ٿي هرهر

چتون چيها ۽ بلبل نغمه پرڌاري ۾ خوش خندان

گل لالا جو هٿ ۾ دختر رز کي آهي ساغر

ڪڍيو برقي کان ٻاهر شاهد گل جو شگفتہ رو

بصد آه و فغان ان تي تصدق بلبل مضطر

خوشي اڄ چو تمامي گلشن عالم ۾ آهي جو

تولد ٿيو امام حق امير المومنين جعفر

زماني ۾ ٿيو سردار صديقن جو اڄ پيدا

لقب صادق جمين جو هر دو عالم ۾ ٿيو ظاهر

چمون آهي امام حق لدني علم جو عالم

صدف تظهير جي موٽن مان هي به آهي هڪ گوهر

اچي آواز ٿو صلو علي هر برگ گل جي مان

ڪري هر هڪ شجر گل ٿو ٿنائي خالق اڪبر

يتيمن بيڪسن جو يار ۽ هيٺن سندو همراء

يلن ۽ گمراهن جو خضر ثاني رهڻا رهبر

ڪيان جيڪا جو مان تعريف ٿو اوصاف انجي مان

سا انجي دفتر توصيف مان آهي ٿنا ڪمتر

شريعت ۽ طريقت معرفت جي بحر جو غواض

ڪري انجي ٿنا ڇا ڇا ٿنا گو ٿلاري ظاهر

بحرہ رمل مشمن مخدوف

وژن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

ٿي خوشي جو عيد جو ٿيو چنڊ عالم آشڪار

خوش ٿيا مومن جيئن بلبل ٿين خوش منجه بهار

عيد آڻي خير سان گذري ويو ماه صيام

عيد مر مومن ڪرن ۽ مستقي پرهيز گار

عيد تن لڳي آهي جيڪي ٿا رکن قلب سليم

ناهي تن لڳي عيد جن جي دل تي عيبن جو غبار

عيد تن لڳي آهي جي بي عيب دنيا مان وڃن

ناهي تن لڳي عيد جو عيبن کان آهن اشڪبار

عيد سا ناهي جو پھري تن تي خلعت قاحره

عيد آهي سا جو بخششي ڪل خطائون ڪردگار

عيد آهي ڦارڙي جو خاتمو بالخير ٿي

جاء ڏي جنت مر پنهنجي فضل سان پروردگار

رديف زاي

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

اي دلا عشق بتان جوش جواني چند روز
بس غنيمت جان پنهنجي زندگاني چند روز
بادنه وحدت پياپي نوش ڪر ساقى هٿان
محفل رندان شرابي ارغواني چند روز
عشق جي مڪتب ۾ پڙه ليلا جي فرحي هٿ ڪري
مثل مجنون هڪ الف بس درس خواني چند روز
مثل موسي رب ارني چوندي گذري عمر وٺي
وصل جو وعدو آ ويجهو لن تراني چند روز
آه حسرت اشڪ خوني خلق ۾ ظاهر ڪيو
جو لڪل هو عشق جو راز نهاني چند روز
اي بت خوش خو ڇڏي ڏي ظلم سان عاشق ڪشي
ناز جي تلوار سان هي پهلواني چند روز
بي بقا گل جي محبت ڏي ڇڏي اي عندليب
رنگ رونق گلشن دنياڻي فاني چند روز
قادري چئو شعر اهڙو جو ڪري دلبر پسند
بزم شعرا خوش ڪلامي شعر خواني چند روز

بحر: هنج مشن اخرب مڪفوف مقصور
 وزن: مفعول مفاعيل مفاعيل فاعولن
 هي چرخ سترگر آهي ناساز شب و روز
 رنج والم و غم آهي دم ساز شب و روز
 آهي هي ستر بس جو تمنجي راز جو محرم
 اغيار سان رهي ٿو هو هم راز شب و روز
 دل کي نه صبر آهي نه کي نند اکين کي
 پوشيده رهي عشق جو ڪيئن راز شب و روز
 مان راز گهڻو عشق جو دل ۾ ٿو لڪاين
 ڳوڙهن جو رهي طفل ٿو غماز شب و روز
 ڦاڙي ٿو ڦاگل ۽ ٻڏي شمع ٿي روئي
 پر درد تمنجي دل جو هي آواز شب و روز
 ان يار جي مسڪن تي پڪي عقل جو هرگز
 پمچي نه سگهي جي ڪري پرواز شب و روز
 ڏي دان سخي در جي گداگر کي جو تمنجي
 گنجينه رحمت جو آ درياز شب و روز
 بلبل کي خبر قادري ناهين ڇا خزان جي
 جو گل جي ڪري حسن تي ٿو ناز شب و روز

رديف سين

بحرۂ کامل مڻمن سالم الاڪان
وزن: متفاعلن متفاعلن متفاعلن
جيڪي دور دنيا ۾ ٿو ڏسان منهنجي دل کي ڏي ٿو سورنج بس
ٿيو زاغ هر نشين گل جو بلبل حال زار آ منجهه قفس
چڙي ڏي ته خام خيال سڀ هڪ عشق يار جو دل ۾ رک
چو ته عيش ۽ خوشي هن جمان جي بي بقا آهي بوالهوس
آهي شور باغ جمان ۾ جو وڃي ٿو گل جو ته قافلو
تون نه ٿو ٻڌين ڇا اي عندليب خزان وڃائي جو ٿي جرس
پنهنجي گلبدن کان جدا رهي ٿو به تنگ سيني ۾ مرغ دل
اي صبا اچي ڏي ڪا گل جي بوجو متان مجھي ان جو نفس
پنهنجي رشڪ گل جو نه ٿو ڏسان مان ته باغ دنيا ۾ ڪو نشان
اي صبا گھمين ٿي تون ڪو ڪو منهنجي گلبدن جو نشان ڏس
جي ڪيان ٿو آه کي اي صبا ته لڳي ٿي باه بهار کي
جي ڪيان ٿو بند ته باغ دل جو سڙي ٿو منهنجو نه آه وس
ڇا بهار ابر نسيم آ تون پيار جام اي ساڦيا
آهي تشنه لب ته هي قادري هڪ جام مٺي جو ملتمس

بحر: رمل مٽنن مخبون محذوف
 وڌن: فاعلاتن فعلاتن فعلن
 محفل يار ۾ افسوس جو داخل نه ٿيس
 هاءِ عيبن جي ڪري لائق محفل نه ٿيس
 لاجي صيقل سان مان آئيند دل صاف ڪيو
 آه ان شاه حسينان جي مقابل نه ٿيس
 سر ڪپايم نه ڪيم اڌ ڪي چوريم عضوا
 شڪر صدر شڪر جو شرمندڙ قاتل نه ٿيس
 ناصحا مٿي جي پيڻ کان چو جھلين ٿو ما ڪي
 مٿي جي نشي ۾ ته ان يار کان غافل نه ٿيس
 بي خطا ما کان مٿين چو ٿو تون منهن اي گدرو
 مان ڪميين گل جو سوا تنهنجي ته مائل نه ٿيس
 ابر رحمت جو ڏهر ٿو وسي عاصن جي مٿان
 نيڪ عملن ڏي گدو تنهن ڪري مائل نه ٿيس
 قادري عقل جي ناصح ڪئي تقرير گهڻي
 ناصح عشق سوا ٻي جو مان قائل نه ٿيس

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكفوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

اي عندليب دل ڪر آه و فغان کان بس

باغ جهان ۾ هاءِ نه آهي ڪو داد رس

افسوس ويو بهار خزان جي به وقت ۾

هڪ برگ گل ڪريو نه جتي هو منهنجو قفس

جنهن باغ ۾ هيس مان جنمين گل تي جان نثار

تنهن ۾ وڃي سو گل ڏسان جي هي پڇي قفس

ان شمع رو جي جلوي سان بال پتنگ جان

ويو غير جو سڙي هڪ دم دل جو خار خس

عاشق جهان ۾ حسن پرستي کي ڪيئن ڇڏي

زاهد کي بعد مرگ به حورن جو آ هوس

ڪافور سان پريو تو جڏهن پنهنجو قافلو

ڇڏي حرس هاڻي ٿو چوي داهان ڪري جرس

فسق و فجور ڪبر وڌائي تونگري

سامان هي نه ايندو اتي ڪم اي بوالوس

وڻي عمر گذري فسق ۾ هاڻي خدا ڪري

شل ياد يار کان نه اجايو وڃي نفس

جي دل سليم ناهي گناهين کان قادري

عشق علي محمد سيني ۾ آهي بس

ردیف شین

بحر: هزج اخرب مکفوف محذوف

وزن: مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

عاشق نه کري عشق جو آزار فراموش

بیدل نه کري درد دل زار فراموش

بلبل نه قفس ۾ کري گلزار فراموش

مہجور کري کین رخ یار فراموش

صیاد نه گر بلبل نالان جو گلو بند

داهان نه کري مرغ گرفتار فراموش

سرو چمن ناز جو قامت ڏسي قمری

ان سرو گلستان کڻي یکبار فراموش

رشک گل گلزار جو گل رخ ڏسي بلبل

حسرت کان کيو ان گلزار فراموش

رہم عشق ۾ مصور جان ثابت قدم اي ثل

جنم کين کيو حق به سردار فراموش

دلدار جو دل ۾ جو آهي راز امانت

هرگز نه کري قادري سو راز فراموش

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكفوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلات

بلبل آگل کان خوش ۽ گل آهي صبا کان خوش

عاشق رهي ٿو يار جي ناز و ادا کان خوش

ماڻي سان دل کسي ۽ رکي دل ۾ دلريا

مان دل کان خوش ۽ دل آهي ان دلريا کان خوش

ماڻي ڏسي نه ٿو هو حيا کان اڪيون کڻي

آهيان مان ان جي ناز اڪين ۾ حيا کان خوش

محفل ۾ عاشقن جي محمد جو امتي

ڪلڪ قضا لکيو ته مان ڪلڪ قضا کان خوش

عاصن جي لاءِ منتظر آ رحمت خدا

والله آهيان مان پڻ جي جرم و خطا کان خوش

آهي غلام انجو دل و جان سان قادري

جتمن کان رهي ٿو خوش خدا ۽ هو خدا کان خوش

رديف صاڊ

بحر: هرج مسدس مقصور
وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيل
گل گلشن رسالت مصطفيٰ خاص
ثمر باغ ولايت مرتضيٰ خاص
مودت جي گلستان جو هو شمشاد
ڪريم النفس حسن المجتبيٰ خاص
حسين ابن علي شاه شهيدان
سبب انجي شهادت جو شفا خاص
نساڻن ۾ ڏکي تقويٰ جي خلعت
خدا وٽ سڀ کان ٿي خيرالنسا خاص
محمد فاطمه حسنين حيدر
اهي ٿي پنجتن آل عبا خاص
نبين ۾ محمد خاص مرسل
ولين ۾ علي نور خدا خاص
حسن سردار سڀني صابرن جو
شهيدن ۾ آ شاه ڪريلا خاص
ودا تطهير جي زهرا جي سر تي
انهيءَ لئي آئي آيت انما خاص
ڪري ڇا قادري تعريف تن جي
جني لئي آئي آهي هل اتي خاص

بحر: هج مسدس محذوف

وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيل

تون آهين يا محمد مصطفيٰ خاص

ڪيو سڀ خلق ۾ توکي خدا خاص

تون آهين مظهر ذات الهي

منور نور حق نور خدا خاص

خدا خلقيو زمين افلاڪ تو لئي

تون آهين رونق ارض و سما خاص

هوا معراج ۾ ڪنڇڪ سان تنهنجي

ملائڪ پيش پس ۽ انبيا خاص

نه ٿئي محتاج ڪنهن بهئي درجو هرگز

جو تنهنجي در رسندو آهي گدا خاص

ڪري ڇا قادي تنهنجي ثنا جو

ثنا گو تنهنجو آهي خود خدا خاص

بحر: متقارب مقبوض اثلث 16 سورهن رڪني
 وزن: فعول فعلن فعول فعلن فعلن فعول فعلن
 فراق جانان ۾ رت سڪي ويو اچي اکين مان ٿو آب خالص
 جگر جي حالت ڏسي ٿو روئي بزه ۾ پريان ڪباب خالص
 لڳو جنميين کي جو تنهنجي زلفن جي مار جو ڏنگ اي سمن ۾
 انهيءَ جو بس آهي زهر مهر و تنهنجي لبن جو لعاب خالص
 چمن ۾ آيو جو منهنجو گلر و صبا سنواريا ٿي زلف ان جا
 گياه پوئي ۽ شاخ گل مان اچي ٿي بو مشڪ ناب خالص
 تنهنجو ضعيفن ۽ مڙهن لئي ڏسڻ شفا رخ آ نوشدارو
 دوا گناهن جي آ مرض جي تنهنجي قدم جي تراب خالص
 اندر مان آهن جي منهنجي نڪتيون ٻڌي انهيءَ مان نئي ابر رحمت
 ڪريو جو قطرو گناه تي ٿيو گناه منهنجو ثواب خالص
 جي رند و حدث جي مٿي ڪده ۾ رهن ٿا شب روز مست و بيخود
 ٿو گهرجي تن کي مشاهدي جو سدام ساقی شراب خالص
 ڇڏي زماني کي قادري ڏي فقط محبت ۾ يار جي ره
 پري ٿو هاڻي زماني هن ۾ بچاءِ روغن جي آب خالص

رديف ضاد

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

اشڪ ڪوئي سان ٿيو دل جو گلستان مستفيض
ابر باران کان جيئن دشت و بيا بان مستفيض
مرد ڪامل جي نظر روشن ڪري قلبِ سياه
لوءِ پارس کان ٿئي انسان کان انسان مستفيض
يار گڏ توسان پئي دل جون اڪيون ڏس بخبر
نحن اقرب کان ٿين باريڪ بينان مستفيض
شمس عالم تاب کان مهتاب کي آ روشني
ان جي رخ روشن کان ٿيو خورشيد تابان مستفيض
ان جو نالو هو جڏهن نقش ننگين انگشتری
تڏهن ان انگشتری کان ٿيو سليمان مستفيض
عشق ريءَ هرگز نه ٿيندو شعر رنگين طبع زاد
حسن خويان کان ٿين رنگن خيالان مستفيض
ٿا چون زاهد ته آهي معي خوري ڪار گناه
آيتِ رحمت کان ليڪن مٿي پرستان مستفيض
زهد تقويٰ تي گهڻو زاهد کي آهي ڀروسو
رحمت ڀردان کان ٿيندا عيب داران مستفيض
مٿي خوري جي فيض کان زاهد رهن ٿا بي نصيب
بادشاهه وحدت کان آهن رندستان مستفيض
ساقيا ڏي قادري کي بيخودي جي مٿي جو جام
تنهنجي ميخاند تان ساقي ٿيا هزاران مستفيض

رديف طاي

بحر: مضارع مشن اخرب مکتوف محذوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

دلدار جو رهي ٿو منمنجي دل ۾ غم فقط

قسمت ۾ عاشقن جي آ رنج و الم فقط

گل رو ڏي حال دل جي ڀلا ڪيئن لکان خبر

گل گون ٿئي ٿو خط جي ڪٿان ٿو قلم فقط

گل رو کي اي صبا تون وڃي هي نياپو ڏي

تو واسطي چپن تي آهي ان جو دم فقط

رنج و الم ٿي دور پوي مرده تن ۾ ساه

ماڏي نهاري ٿاڙ سان جي هو صنم فقط

منمنجي اکين جي رت کان جدا ٿي ۾ يار جي

دامن تي لال زار رهي چشم ٿر فقط

عملن چڱن جو ڪو ڪنيم سان ڪو ٿر

محشر ۾ تنمنجو گهرجي خدايا ڪرم فقط

آتش گناه جي ٿي پوي گلشن ثواب

مثل خليل جي ڪري نظر ڪرم فقط

طغي ڪرڻ راه عشق جي مشڪل آ قادري

سعو خار ٿو چپي جي ڪٿان ٿو قلم فقط

رديف ظاي

بحر: رمل مثنى مخبون محذوف

وزن: فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

يا خدا باد خزان کان ٿي گلستان محفوظ

دامن گل ۾ رهي بلبل نالان محفوظ

عشق ۾ پيرهن دل جي ٿي دامن صد چاڪ

هت جنون جي کان رهي دل جو گريبان محفوظ

بازئين دل ۾ هڻي ناز نگه جو پيڪان

ٿو چوي ناز سان رک منمنجوهي پيڪان محفوظ

خانڊ دل ۾ رکيو يار جو آهي سامان

آه سوزان کان رهي شال سو سامان محفوظ

مثل برسات اکين مان ٿو وهي دل جو خون

عشق جو راز رکان ڪهڙي طرح مان محفوظ

خال مشڪين چمن رخ جو نگهبان آهي

دامن گل ۾ رهي شل سو نگهبان محفوظ

قيد ۾ رشڪ زليخان جو رکيو يوسف دل

رنج غم کان سو رهي يوسف زندان محفوظ

آفتن دور دنيا جي کان خدا يا هر دم

تتمنجي رحمت جي ردا ۾ رهي دل و جان محفوظ

دل نشانو جي آهي تيرنگ ان جي جو

قادري جورجفا کان رهي شل جان محفوظ

رديف عيبن

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكفوف محذوف

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

ان شمع رو جي حسن کان ڪمتر ضياءَ شمع

پرواني مثل ان مٿان آهي فداءَ شمع

سودا پتنگ جي ۾ سڙي ۽ رڙي ٿي زار

ڳوڙهن جي تار ٿي پئي زنجير پاءَ شمع

اي بيوفا وفا جو سبق سک تون شمع کان

پرواني واسطي ٿي جلي ڏس وفاءَ شمع

بي مثل حسن يار جو مون لاءِ قوت دل

بلبل جي لاءِ گل ۽ پتنگ لٿي ضياءَ شمع

اوندو کان قبر جي نه آهي خوف قادري

روشن ٿي رهندو داغ جگر جو بجاءِ شمع

بحر: رمل مشمن محذوف

ونن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

ڪول عبرت جن اڪيون ڏس هي زماني جو متاع
آه هر هڪ ڇيز ۾ ان يار جي رخ جو شعاع

زيب دنيا جو ڏسي توکان متان وسري وڃي

جو ڪيو تو واعدو ان يار سان وقت وداع

قوت آهي قلب جو ۽ آهي راحت روح جي

يار جو پيغام ڏي ٿو جو هي آواز سماع

مان ته گهايل آهيان ان تيغ ننگ دلدار جو

ليڪن آهي ان اڳيان ڪم زور عاجز هر شجاع

عيب دار آهيان ۽ مٿي خور رند ۽ صورت پرست

جهڙو تهڙو ان جو آهيان ڇو رکين راهد نزع

گهرج آهي ات سٺي سامان جي اي قادري

شل وٺي ان يار کي بيڪار تنهنجو هي متاع

رديف غين

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

ساقيا پري خدا ڏي مٿي محبت جو اياغ
دل قوي مخمور اک ۽ تر معطر ٿي دماغ
چو تلون طبع مٽهنجي مٿي خوري ۾ ٿي وٽي
جو ڏٺو ساقي مٿي گلرنگ جو ماڳي اياغ
هه هن دنيا جي گلشن ۾ فلڪ جي دور کان
بلبلن قمرن کان وڌ نازان ٿا ڏسجن چنڊ زاغ
ڪاملن جي نظر کان روشن رهي ٿو هي جهان
ساڪنن درياءَ جي لٽي چنڊ ماهي آ چراغ
سرڻو قد گلر و گلستان ۾ جو آيو پي نقاب
خجل گل بلبل تصديق سر ٿو آيو سر و باغ
لعل لب ۽ زوئي روشن ان جي کان اي قادري
لال ۽ بستان ۾ تابان ڪي آهي دل ۾ داغ

بحرہ رمل مٹمن محذوف

وٺن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

شاه حيدر کي مليو من ڪنت مٿي جو پراياغ

مست خورم دوست ۽ ٿيو دشمنن جي دل ۾ آ داغ

گلشن پيغمبري ۾ گل ولايت جو ڪليو

مومنن جو انجي خوشبو کان معطر ٿيو دماغ

بلبلن جان ٿا ڏين مومن مبارڪ پاڻ ۾

دور دشمنن روسيه ڦرندا وتن ٿا مثل زاغ

تاج سرتي انما جي تخت آيو هل اتي

جلوه گر ان تي ڏسي دل مومن جي باغ باغ

آهي سو هارون جان فرمايو موسيٰ جي مثيل

هم سخن هم دم انهيءَ کي دم نه آ مون کان فراغ

ساقشي ڪوثر بحرم تشنه گان ڪربلا

قادريءَ کي ڏي شراب شوق پنهنجي جو اياغ

رديف فاي

بحر: رمل مثنى محذوف
 وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
 منهنجو منهن قبله نما جان ان جي صورت جي طرف
 سير صورت مان رخ عاشق حقيقت جي طرف
 رشڪ گل رشڪ چمن يا رشڪ روئي آفتاب
 ٿو چڪي آئينو منهن تنهنجي جو حيرت جي طرف
 رشڪ يوسف جا صبا شايد سواريا زلف جو
 منهنجي دل يعقوب جيان مائل ٿي نڪت جي طرف
 خنجر قاتل ۾ لذت آهي وصل يار جي
 تنهنڪري مائل ٿي دل منهنجي شهادت جي طرف
 اشڪ حسرت ياس جي سان پراڻيون منهنجون ٿسي
 چشم قاتل ٿي وئي مائل عنايت جي طرف
 ڪاروان عمر تنهنجي بار ڪافوري پريو
 اي دل نادان اڃان مائل تون عشق جي طرف
 يا الاهي عمر گذري وئي اڃا ئي فسق ۾
 قادري کي ڪر رجوع هاڻي هدايت جي طرف

بحر: مضارع مضمن اخرب مكفوف مقصور محذوف

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

بي وس وڃي ٿي دل منهنجي دلدار جي طرف

بلبل وڃي جئين گل گلزار جي طرف

قبل نما جو قبلي ڏي منهن ٿو رهي مدام

منهن مٽنجنو به سدا ٿو رهي يار جي طرف

گل جان ٿري خوشيءَ مان جي دلدار لطف سان

يڪبار گي نگاه ڪري خار جي طرف

ان جي اکين ۾ آهي اثر وٽ مسيح کان

هڪ دم چٽي ڏسي جي سو بيمار جي طرف

خون جگر ٿيو چشم چشمن ۾ موجزن

مائل جو دل ٿي ديدڻ خونخوار جي طرف

تنهنجي نظر جي تار منهنجي ساه رڳ ۾ آهي

ويندس مري جي ڏسندين تون اغيار جي طرف

عاصن جو شافي آهي قيامت ۾ مصطفیٰ

رحمت ۾ چوندي آهيان گنهگار جي طرف

اي قادري حسين جي ماتم ۾ ره مدام

بخشيش حق جي آهي عذار جي طرف

رديف قاف

بحر: مضارع مثنى اخرب مكشوف محذوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

بي جان جهان آهي ۽ جان جهان عشق
والله آهي باعث ڪون و مڪان عشق
جنبش ۾ آسمان و ملڪ آفتاب عرش
پر درد دل مان جڏهن جو نڪتي فغان عشق
تارِ نفس جي گرچہ سڳي سان سبي مسيح
هرگز سبي سڳي نه ٿو چاڪ سنان عشق
آه و فغان جو شور عجب ٿيندو خلق ۾
محشر ۾ گهرندا داد جڏهن ڪشتگان عشق
آيس ڪري اميد نه چونديان گل مراد
خارن سان دل پروڻ ٿي مشجد بوستان عشق
سودو وٺي ڪو سالڪ نشي نقد دل جي
بازار حسن جي ۾ ڪليو آ دڪان عشق
ٿي عمر تنهنجي حرص ۾ سڀ صرف قادري
ڪر نوش هاڻي جام مٺي جاودان عشق

بحر: رمل مشمن محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

عشق آهي نور حق جو مطلع الانوار عشق

عشق کان ظاهر زمانو مظهر الاسرار عشق

عرش ڪرسي آسمان جن و بشر حور و ملائڪ

ڪين نڪرن ها عدم مان جي نه ٿي اظهار عشق

ڪي ٽڪر ٿا ڪي مري ويا ڪي سڪن سڪن ڪي مدام

ڪي ڪهاڻي ڪات سان ڪي نيري سرنوار عشق

رب ارني عشق آهان لن تراني ناز حسن

عاشق و معشوق عجز و ناز سڀ اظهار عشق

لي مع الله گفتگو ۽ پن انا الحق قادري

ڪيئن چوي ڪو آدمي هي ٿو چوي هر بار عشق

maablib.org

بحر: خفيف مسدس مخبون محذوف

وزن: فاعلاتن مفاعيلن فعيلن

هي جهان آهي ڪارخانہ عشق

جا به جا آهي داستانہ عشق

حڪمران دل جي تخت تي آهي

درد رنج و الم خانہ عشق

خون عشاق دانائي اشڪ

ڏس اهو آهي آب دانہ عشق

پهچندو ٿئي سو ڪوئي جانان به

جنمن جمليو آهي تازيانہ عشق

حجر اسود آ خال روئي نگار

سجده گر آهي آستانہ عشق

عشق جو سير آهي سڀ ڪنهن جاء

قادري دل به آهي خانہ عشق

maablib.org

رديف كاف

بحر: خفيف مسدس مخبون محذوف

وزن: فاعلاتن مقاعلن فعلن

عشق جي غم ۾ دل کي ناهي پاڪ

ٿيندي آخر ته شاد دل غم ناڪ

تار ڳوڙهن جي سان نه ٿو سبجي

عشق ۾ جو ٿئي گريبان چاڪ

واڌي عشق ۾ فقط مان چا

آدمي ڪيئي ٿا ٿڙن بي پاڪ

يار بيرنگ جي تمنا ۾

بي بقا رنگ کان آهي دل پاڪ

پاڻ کي خلق کان لڪائڻ لئي

طرحين طرحين جي ٿوڍڪي پوشاڪ

گاه انڪار ۽ گهي اقرار

راز انجي ۾ آهي گم ادراڪ

شافع ماعليٰ محمد بس

خوف محشر کان قادري بي پاڪ

بحر: خفيف مسدس مخبون محذوف
 وزن: فاعلاتن مفاعلاتن فعلن
 خوف محشر کان سي ٿيا بي باڪ
 جي ستا مست زير سايءَ تاڪ
 باغ عالم ۾ مٿي الست جا مست
 ٿا لاسن موج مٿي جي منجهه رڳ تاڪ
 آتش عشق جي اجمائن لٿي
 آهي بس آب ديدہ غم ناڪ
 قصر معشوق جي بلنديءَ تي
 کين پهچي ٿو طائر ادراڪ
 آب ديدن جو عيب ٿو ٿيندو
 گرد کان وٺ ڪري ٿو باران پاڪ
 گل جي خاطر چمن ۾ اي بلبل
 ميڙ پٺيڻ سان پنهنجي خس خاشاڪ
 قادري کي مليو محبت مان
 بادشاهه عشق صاحب لولاڪ

رديف لام

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

آهي اعلي شان شوڪت رفتِ حضرت رسول
چاڻي تو الله اڪبر عظمتِ حضرت رسول
سڀ نبين کان شرف ۾ وڌ ۽ محبوبِ خدا
بس خدا کان پوءِ آهي عزتِ حضرت رسول
بعد احمد جي علي المرتضيٰ جو شان آهي
جوانهيءَ سان آهي بيشڪِ اخوتِ حضرت رسول
مصطفىٰ من ڪنت فرمايو ۽ اني تارڪِ
آهي قرآن راهِ بر ۽ عترتِ حضرت رسول
اهلبيتن کي خدا هڪ نور مان پيدا ڪيو
تن جي بيشڪِ عزت آهي عزتِ حضرت رسول
پيروي پنجن تنن جي آهي راهِ مستقيم
چڏِ محبتِ غير جي وٽ ملتِ حضرت رسول
جا ڪري امت اطاعتِ اهلبيتن جي مدام
سا وڃي جنت ۾ اول امتِ حضرت رسول
دل منور الفتِ آلِ محمد جي سان ڪر
جي گهرين قربِ خدا ۽ قربتِ حضرت رسول
قادري زروار جي هي التجا آهي خدا
جو چمي چشمن سان هيڪرتيتِ حضرت رسول

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكفوف محذوف مقصور
 وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن
 آتش فراق ۾ رهي ڪيئن بيو قرار دل
 بس سيمبر سوا آهي سيماب وار دل
 دلبر ڪسي ويو آهي صبر و قرار دل
 قبضي ۾ هاڻي ناهين سندم بيو قرار دل
 پاڻي ٿي رت اکين مان ويو جوش عشق کان
 بي آب سمڪ جان ٿي رهي بيو قرار دل
 آهن ڪي چمڪ ٿو چڪي ۽ گاهه گر ربا
 ناز و ادا سان ٿو چڪي دلدار يار دل
 پيمانو مٿي محبت جو يار جو ڏنو
 اک سرخ جان مست ۽ ٿي پر خمار دل
 دلدار جي اچڻ جو ۽ ديدار يار جي
 آهي اکين ڪي آرزو ۽ انتظار دل
 دل درد واري ناهين جا سھڻ جي سوز ۾
 منهنجي نظر ۾ آهي اها بيوقار دل
 محشر ۾ مٿن مٿي ڪري ڪيئن پنهنجو قادري
 ڏوهن گھڻن کان آهي گھڻو شرمسار دل

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكفوف محذوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

داهان ڪري فراق ۾ ٿي ناتوان دل

آخر ڪندي اثر وڃي آه و فغان دل

دور فلڪ ۾ دل سٺا صد مان سوين هزار

والله آهي درد پيريل داستان دل

آڏو اچن ٿيون عشق ۾ ڪيئي مصيبتون

رنج و يلا ۾ آهي مگر شاد مان دل

ابر بهار جان ٿيون وسن عشق ۾ اڪيون

سر سبز تنهن ڪري ٿو رهي گلستان دل

جلوي ڏسڻ سان يار جي يڪبار ٿي وئي

تيغ نگ ۽ تير مڙه جو نشان دل

جيڪو سخن ٿو نڪري نه سمجهو زبان جو

آهي زبان منهنجي فقط ترجمان دل

جنهن دل ۾ درد ناهي حسين جو قادري

آهي سا دل وليڪن پر استخوان دل

رديف ميم

بحر: هرج مڻمن سالم

وڙن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

خداوندا گل مقصود ڪولج دل جي ٻستان ۾
قران ٿو بلبل شيدا جان حيرت جي گلستان ۾
نه ٿيو حاصل سوا حسرت جي پيو ڪجهه عشق خوبان ۾
وڻي سڀ عمر گذري آرزوئي وصل جاثان ۾
گلستان کان جدا قسمت ڪري قيدي ڪيو ماڳي
قفس ۾ دل کي وندرايان ٿو مان ياد گلستان ۾
ڏسان ديدار ٿو مان يار جو سڻن جي چشمن ۾
ڏنو ليلا جو جلوه قيس تي چشم غزالان ۾
ڏيان تشبيه ڪيئن محبوب جي منهن کي قمر سان جو
نه آهي چشم ابرو زلف بيني ماه تابان ۾
نه آهي ماه خور ۾ ۽ نه ڪي گلزار جي گل ۾
جو جلوه ۾ جبين گلرو جي آهي روئي رخشان ۾
نه آهي باعث رنج والهر هن يوسف دل کي
ڪيو رشڪ زليخا قيد جي چاه زرخدان ۾
خدا يا جمع ڪرايئد رو جي وصل سان دل کي
پريشان دل منهنجي حيران آهي زلف پريشان ۾
خدا خلقيو آهي انسان کي تقويم احسن ۾
سمورو سر سبحان قادري مخفي آ انسان ۾

بحر: هزج مثنیٰ سالم

وٺن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

ضيائي حسن آهي يار جي جاوڻي رخشان ۾
نه آهي شمس ۾ سا ۽ نڪي ڪي ماه تابان ۾
لطافت ۽ نزاڪت سر و قد گلو ۾ جا آهي
نه ڪي سا سرو ۾ آهي نه اهڙي گل گلستان ۾
عجب خوش خال جو دلدار جي رخسار تي آهي
بلال آهي جو پينو بانگ نئي ڪعبه جي ايوان ۾
سبو پٽه عشق جو عاشق ڪري هٿ حسن جي ٿرهي
پچائج مشق مجنون جان محبت جي دبستان ۾
اڳي دل کي جهٽوڻي هوڻي وري سودا ۾ سوگهي ٿي
پريشان دل رڳو ٿاڻي رڳو رڳو پريشان ۾
چئن جي ڦٽ هجن ظاهر طبييا تنهنجي مرمر سان
وڃي ڪيئن درد سو جو دل جي آهي زخم پنهان ۾
چپايم عشق جي آتش تـ دوهين جو اٿيو هادل
اٿي برسات ۽ پٿي برق خطرن جي نيستان ۾
نگه جي تپ سان ماري محبت مان چيو دلبر
شهيد ناز جي تربت ڪيو گنج شهدان ۾
چڏيندو ڪين توکي قادري هرگز قيامت ۾
اٿي به فيصلي لڳي دست هوندو تنهنجي دامن ۾

بحرۂ هج مشمن سالم

وٺڻ: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

عجب حڪمت نھان آھي خدا جي ڪل مظهر ۾

سمورو سر سبحاني عيان ذات پيغمبر ۾

خدا ظاهر نہ ٿي ھا جي نہ خلقي ھا محمد کي

ھو گھر گوريا محمد مصطفيٰ جي ذات اطر ۾

انھيءَ قادر جي قدرت جو آھي درياءَ پي پاڻ

حباب آھي جھان سارو ھي منھنجي ديڏتہ تر ۾

اھو پي مثل قادر سڀ ڪنھن شيءِ ۾ محيط آھي

جڏھن جو روح تن ۾ پوءِ آھي مشڪِ عنبر ۾

اھو رزاق عالم رزق ڏي ھر جا تو سڀ ڪنھن کي

ھوا ۾ ڏئي ٿو عنقا کي ۽ ڏئي ڪيڙي کي پٿر ۾

گل گلزار معنيٰ جي تجسس ۽ تصور ۾

چين ٿا خار حسرت جا بوقت خواب بستر ۾

ڏسڻ لئي ھن جھان جي چلم ھو جھنڊ وٽ ڪافي

دو عالم جو سمورو سير آھي دل جي ساغر ۾

خدا جو نور وحدت مان ھتي آيو مجسم ٿي

محمد ۽ علي ۾ فاطمہ شبير شبير ۾

اڃان ناساز آھي بخت بدما مان زماني ۾

خدا چاڻي لکيو چا چا آھي منھنجي مقدر ۾

محمد ۽ علي جي خادمن ۾ ھوندو گڏ واللہ

لواءِ الحمد ھيٺان قادري ميدان محشر ۾

بحر: هرج مڻمن سالم

وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

اهو محبوب آهي جلوه گر عشق مجازي ۾
ڏسي سو عاشق صادق جو ڪامل عشق بازي ۾
ڪسي دل نازنيشن جي سان جي ان غمزه بازي ۾
تبسم لعل لب دلبر جو بس آ دل نوازي ۾
اتدر ۾ شمع رو جي عشق پاري آه جو آتش
منهنجو پروانه دل ٿيو سمندر جان گدازي ۾
رهن ٿا مست عاشق يادته حسن حسنين ۾
عبث ناصح ڪرين ٿو تون نصيحت عشق بازي ۾
تنهنجي آڏو نوايو سر بلندن سوهڻن چو سر
ڏٺائون پاڻ کان وڌ توکي سڻا سرفرازي ۾
نه هل اي نازنين دنيا فنا ۾ بي نيازي سان
بقا ناهي جوانيءَ کي نه وڌ تون بي نيازي ۾
فلڪ ناساز آهي سڀ ڪمين عاشق سان هر ڪم ۾
مگر اي قادري آهي سو منهنجي ڪارساريءَ ۾

بحر: هج مثنیٰ سالم
 وزن: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن
 نزاڪت ناز جو آهي منهنجي گلو سمن ۾ ۾
 نه آهي سرو ۾ سو ۽ نه ڪي آهي گل تر ۾
 نگاه ناز مٿي گون اک ۾ ان جي جو نشو آهي
 نه آهي سو نشو والله اهڙو مٿي جي ساغر ۾
 سوا دیدار دلبر يار جي جوش جواني ۾
 رهي ٿو خون دل لبريز دائر دیدنه تر ۾
 ڪرشمي مان لڏپلائين منهنجي دل جي صبر جو سامان
 ڪري ٿو شاه خوبان بادشاهي دل جي ڪشور ۾
 پڙهي ڏس اينما ڪنتم به هر سو آهي وجه الله
 اهو موجود آهي يار هر جا ڪل مظهر ۾
 نه ملندو يار جي ما ڪي محبت ۾ مري ويندس
 اچي مٿي سار لهندو قادري پو منهنجي محشر ۾

بحر: هرج مڻمن سالم

وڙن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

تجلو شاهدي معني جو ڏسجي ٿو حسين ۾
ڏٺو ليلا جو جلوه مجني تي هرڻ جي عين ۾
انهيءَ صورت پرستي مان اي دل ٿئي طالب معني
پو ڏس جلوه حقيقي يار جو هر شيءِ ۽ ڪڪ پن ۾
طلسم ۾ نه جادو ۾ نه ڪي آهي دعائن ۾
ڪشش دل جي ڪس جي جا آهي دلبر جي ديدن ۾
گلستان ۾ ڏسي اغيار سان گلو ڪي گڏ گهمندي
ڪليا حسرت جا گل ڪيئي ٿئي سر دل جي گلشن ۾
اچي آرام ڪيئن بستر تي گهر ۾ يا سفر ۾ جو
لڳل آهن هزارين خار غم جا دل جي دامن ۾
نه ٿو سڄي جگر جو چاڪ جي انڪي سبان ٿو مان
پيو آ ياس جي ڳوڙهن جو ڏاڳو چهر سوزن ۾
ڪندي ڇا ناصحا تنهنجي نصيحت عشق وارن کي
چراغ عقل کي جلوه نه آهي روز روشن ۾
جلي پرواني لڳي ٿي شمع جو عاشق سڄو آهي
قبا ٽاڙي ٿو گل فرياد تي بلبل جي گلشن ۾
پڇڻ پرواني کان سک شوق دل ۾ رک تون بلبل جان
جي چاهين ٿي اثر اي قادري معشوق جي من ۾

بحر: حرج مشمن سالم

وزن: مشاعيلن مشاعيلن مشاعيلن مشاعيلن

نه کي مان عاشقن به به نه رندن مٿي پريستن به

فقط هڪ دل قنيل آهيان مان داخل درد مند به

تيا فرقت به جوتيع جفا سان لت منهنجي دل به

سوا خون تمنا ناهي ڪجهه زخمن جي دامن به

رهان ٿو ڪوئي جانان به تمنا ناهي ارٿي جي

وليڪن عمر گذري عسر يسرا جي دلاسن به

جواب لن تراني کان گهڻا محروم ٿي ويٺا

گهڻا شائق رهن خوش دل ٿا عقبلي جي دلاسن به

نه قادر قادي ڪنهن شيءِ تي آهي به نه خود مختيار

ڏسي تقدير عاجز ٿي اچي ويٺو ضعيفن به

maablib.org

بحر: هرج مڻمن سالم

وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

اهو محبوب مخفي ٿو رهي دنيا جي گلشن ۾
تجلو آهي ان جي حسن جو ظاهر حسين ۾
عجب هي ناز معشوقي انهيءَ معشوق جو آهي
نه ڏسندو ماڳي ڪو آهيان اوهانجي گرجه نفسن ۾
رهي ٿو دور ڏيڻ کان ۽ ويجهو ساه کان آهي
رڪيل ڪو راز مخفي آهي اهڙو انجي رمز ۾
اثر پس آهي مازع البصر هي عشق ڪامل جو
قربون هرگز نه پئي پاسي اڀيون ڏيڏان جو ڏيڏن ۾
سچو عاشق اهو آهي جنهن لئي آيو او ادنلي
ايجان اوري اچي ره ٿا زنين تون منهنجي تن من ۾
محمد کان سوا ٻيو قادري هو ڪونه عاشق جو
ڏسي ان کي رکي طاقت ڏسن جي پنهنجي چشمن ۾

بحر: هنج مڻمن سالم

ونن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

ڏسڻ جي جلوڻه جانان تہ ڏس آئيندڙ دل ۾
لهي سولعل هٿ ڪر جولڪل آتوڻه گل ۾

هلي چرچو ٿو اڃ ڪله عشق جو حسن بتان تي ۾

نہ سو مڃئون آجھنگل ۾ نہ سا ليلي آ محمل ۾

نہ سا صحبت نہ سو ساقي نہ ڪو غمخوار ۽ مونس

سوا غم جي رهيو هائي نہ ڪجهه هن خانڌ دل ۾

هلي ٿو دور جام مٿي جو مٿي خاني ۾ دنيا جي

مگر مٿي سانه ساغر ۾ نہ سو ساقي آ محفل ۾

نہ آهي آسرو هن دور دنيا ۾ ڪنهن ۾ بہ

مگر اميد آهي دل کي پنهنجي پير ڪامل ۾

اهو نفس نبي شير خدا آهي ولي الله

جو آيو لا فتا الاعليٰ جنمن جي فضائل ۾

اهو آهي علي غمخوار غم ۾ جو سڏي ان کي

نہ ڪر غم فادري هرگز ڪنهن غم مونجهه مشڪل ۾

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

ڏينهن کان صديوار آهي رات وڌ درجات ۾

راز معشوقي کلي ٿو عاشقن لعي رات ۾

احد ۽ احمد جي وچ ۾ راز جيڪو هو رکيل

تنهن مان ڪجهه ظاهر ٿيو معراج واري رات ۾

منزل مقصود تي هرگز نه پهچي سو بشر

يڪ خيالي کي ڇڏي جيڪو پيو خطرات ۾

ڇو پري گولين ٿو تون ان دلريا کي بي خبر

ٿو رهي دائر اهو هن جسم جي محلات ۾

گارواني رحمت حق ڪيا اچي بهر خدا

يوسف دل جو پيو آ چاه جي ظلمات ۾

اشڪ جاري جام دل خون جگر جي مٿي سان پر

مٿي ڪڍڻ کي ترڪ مٿي واجب نه آ برسات ۾

ڇو ٿيان محتاج بڻي جو رب پنهنجي کي ڇڏي

جو توي اميد آهي قاضي الحاجات ۾

پنڊ غفلت ڪڍي ڇڏ ٿو ڪنن مان قادري

هفت توحيد آهي ساز سر ۽ لات ۾

بحر: مضارع مثنى الخرب مكشوف محذوف مقصور
 وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن
 لاسي چو دل تي حسن تي عشق مجاز ۾
 دل جي ڪشش جي رمز آ سمن جي ناز ۾
 دل جي ڪشش ۾ رمز پي آهي عجيب ڪا
 محمود غزنوي ڇا ڏٺو هو اياز ۾
 هن عشق حسن جو آهي اصل و اصول هڪ
 آهي فقط فرق جئين ناز و نياز ۾
 ماڻهو ملڪ ٿا هڪ ڪن ان جي حسن جي
 تعريف ان جي آهي لشيب و فراز ۾
 زاهد جي عمر گذري رکوع و سجود ۾
 عاشق خوشي سان سر ٿا ڪپائن نماز ۾
 لذت نه آهي دنيا جي عشرت ۾ قادري
 آهي مزو جو عشق جي سوز و گداز ۾

maablib.org

بحر: مضارع مثنى اخرب مكفوف محذوف مقصور
وذن مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

يوسف رهيو عزيز زليخا جي چاه ۾
يعقوب انجي چاه وڌو غم جي چاه ۾

يوسف کان سو وڌيڪ آهي پائگاه ۾

جو ٿيو اسيران جي زخدان جي چاه ۾

سسئي جبل جلايو آهي آه پنهنجي سان

تاثير آهي برق جو عاشق جي آه ۾

جنم ڏي بهاري سو ٿئي مخمور مست ٿو

آهي نشو شراب جو ان جي نگاه ۾

اي عاشق شفيق سنڀالي رڪج قدم

آهن هزار خار محبت جي راه ۾

غواص بحر رحمت پاهر خدا لشي ڪڍ

آهي غريق قادري بحر گناه ۾

بحر: رمل مشمن مخبون محدول

ونن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

ن بهار آيو عجب گل کليا گلزارن ۾
تي خوشي دختر رڙ جي ته طلبگارين ۾
نوش ڪر زاهدا هڪ جام شراب و حدت
دور جام مٿي وحدت جو آ مٿي خوانن ۾
حسن ان جي سان آهي عام امڪان ڀرور
عشق جو چرچو آهي مست ۽ هسيان ۾
عڪس ان جو آهي خورشيد قصر ۾ روشن
جو جمال آهي انهيءَ يار جي رخسان ۾
مثل بلبل ڏسي گل رو سان محبت تمنجي
خار حسرت جا ڇپيا سين اغيان ۾
ڇمڪندڙ ان جي ڏسي تيغ هلال ابرو
عید ٿي جام شهادت جي طلبگارين ۾
فخر نيڪن جي ثوابن تي ڪندا تمنجا گناه
رحمت حق جو ڏسي جوش گنگان ۾
قادري شعر چون سنڌ ۾ شاعر ته گهڻا
ليڪن ڇا رمز عجب آ تمنجي اشعارن ۾

بحر: کامل مثنیٰ سالم

وزن: متفاععلن متفاععلن متفاععلن

آهي بيخودي جو عجب نشو تنهنجي يار بادئه ناز ۾
جو بجائي ڪعبي جي تو اچي منهن تنهنجو آڏو نماز ۾
اها فطرتي ٿي رهي ڪشش حسن بتان ۾ نهان عيان
جوانميءَ جي حسن جمال جو آهي جلوه مخفي مجاز ۾
نڪي عيش ۾ نه وصال ۾ نه ڪي بزم مٿي نه بهار ۾
جيڪو دل جي درد ۾ لطف آ ۽ جگر جي سوز گذار ۾
چو رهين ٿو مخفي اي يار تون پنهنجي مهن تان لاه نقاب ڪي
آهي رهر دل ۾ سو دور ڪر جو حبيب آ عجز نياز ۾
تنهنجي ناز جيئن نگاه سان پيو ڏٺلو آ جهان ۾
آهي ڇا قيامت جو اثر تنهنجي چشم فتنه طراز ۾
تنهنجي هڪ نظر سان ٿي مست دل نامين گهرج بادئه ناب جي
جو هزار جام شراب گم آهي تنهنجي ديدنه ناز ۾
نه رسي انهيءَ جي ٿو رمز ڪي ته هزار فڪر اي قادري
بها نهان رکي آهي دلريا اها رمز پنهنجي ته راز ۾

بحرۂ رمل مڙمن مڙبون محذوف
 وزن: فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن
 جلوه گر يار آ هر سو رو۽ جانان جو قسم
 ظاهر آهي سو جهان ۾ رخ رخشان جو قسم
 جان بلب عشق ۾ آهيان لب جان جو قسم
 آرزو دل ۾ رهي حسرت ارمان جو قسم
 زلف دلدار جي سودا ۾ آهي جان حيران
 دل پریشان آ منهنجي زلف پریشان جو قسم
 جي گل اندام اچي مثل خليل آتش دل
 ٿي گلستان پوي ان رشڪ گلستان جو قسم
 چشم قاتل ٿي ڪمي ڪيئي نمايان عاشق
 تيغ ابرو جي سان سا خنجر مڙگان جو قسم
 تنهنجي غب غب جي اڳيان چشم حيوان اي صنم
 آهي بي قدر تنهنجي چاه زخندان جو قسم
 زخم تي دل جي ٺمڪ ٻرڪي ٿو مرڪن تنهنجو
 چا ملاح آهي ان ۾ لب خندان جو قسم
 ڪاله ساقِي جو ڏٺو جام شراب وحدت
 غير ڪل دل جو ويو باديه عرفان جو قسم
 يار ماسان جي قيامت ۾ هجي هم پهلو
 حور جنت جي نه گهرجي ماڪي غلمان جو قسم
 يار جي مصحف رخ جي آ تلاوت واجب
 قادري آهي عبادت اها قرآن جو قسم

رديف نون

بحر: رمل . مثنى . محذوف
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
ٿيو جهمان ۾ جلوه گر فخر انبيا و مرسلين
فخر دنيا فخر دين فخر فلڪ فخر زمين
شڪر الله ٿيو اچي محبوب سو هت جلوه گر
جو اڳي گڏ شاهد معنيٰ سان هو خلوت نشين
هو عرب ۾ ليڪ مسڪن انجو آهي لامڪان
جاءِ جنتن تي سو ويو پهتو نه ات روح الامين
باعث ايجاد عالم صاحب تاج و لوا
مظهر ذات خدا محبوب رب العالمين
تاج سر طه ۽ ياسين زيرِيا عرش برين
خاص خلعت تن جي ان جي رحمت اللعالمين
ٿيو خدا عاشق مثنى نروار نڪري ٿيو جڏهن
پردہ وحدت مان ظاهر شاهد خلوت نشين
پاڪ پيشاني انهيءَ جي حق نما آئينو هو
بي گمان ان ۾ هوئي ظاهر صورت جان آفرين
جي نه خلقي ها خدا ان کي نه خلقي ها جهمان
آسمان سج چند تارا ۽ نه گلزار زمين
مالڪ ملڪ خدا مقصد حروف كاف نون
سرما اوحى جو واقف شارع شرع متين
ڪنت ڪنزا مخفيا جي خاص سو آهي قليد
قاب قوسين قرب انجو ٿيو خدا سان هم نشين
نقشهائي عالم ايجاد مان اي قادري
آهي هي نقاش قدرت جي جو نقش اولين

بحرۃ رمل مثنى مخدوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

سرور عالم محمد پيشوا پيغمبران

عالم علم لدني ڪاشف سر نعمان

پاڪ پيشاني انهيءَ جي حق نما آئينو هو

هتي انهيءَ ۾ صورت بي مثل ظاهر بي گمان

جي نه ظاهر ٿئي ها احمد مظهر ذات خدا

ڪين خلقي ها خدا هرگز زمين و آسمان

ان جي درتي ٿي گئي پيشاني پنهنجي جبرئيل

شان ۾ وٽ غرش کان آهي انهيءَ جو آستان

سير سبحان الذي اسرا محمد جو ڪيو

سڀ ملڪ حيرت ۾ حيران هولنگهي ويو لامڪان

احد ۽ احمد جي وچ ۾ آهي پردو ميمر جو

ميمر جي ٺڪري وڃي ٿا آهي ساڳوئي عيان

ڪئي خدا قرآن ۾ محبوب پنهنجي جي ثنا

قادري ڪمڙي ڪري ان جي ثنا ڪا سر زبان

بحر: رمل مثنى محذوف
 وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
 ساقيا ڏي جام هڪ ماڪي شراب ارغوان
 جو پيئڻ سان مان سوا محبوب جي بيخود ٿيان
 گم ٿيڻ محبوب ۾ مجني جان گهرجي عشق ۾
 سير ليليٰ کان چٽي ٿيو خون مجني کان روان
 اي صنم جيڪر ٻڌين تون درد جو هي داستان
 تنهنجي دل پڙهي پئي پاڻي ۾ تون ٿئين مهريان
 دوست تنهنجو درد جو دل منهنجي ۾ آهي نھان
 سو توڻڪري آه سان مان ڪيئن ڪيان آه و فغان
 شمع روتي مرغ دل جو ٿو پچي پرواني جان
 آه ٿي نڪري انهيءَ مان شمع جان شعله فشان
 تيغ قاتل جي ڪي پاڻي چشم بلبل جو مليو
 زخم دل گل جان کلي ٿو درد ان ۾ آ نھان
 تيغ ابروئي سمن بو جي صبا آندي خبر
 خون منهنجو مثل بوئي گل انهيءَ دم ٿيو روان
 قادري جيڪو ڪري 'عشق مجازي جو بيان
 ان ۾ آ عشق حقيقي جو چپيل راز نھان

بحرہ رمل مثنیٰ محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

ماہ روشن ھی ان خورشید رو جی نور سان
۽ تعلق زلف جی پاچی جو شب دیجور سان
شمع تی پروانو بیخود مست بلبل گل مٿان
عشق منهنجو آھی ان رشک قمر پر نور سان
دل کسی ویو دلریا بس گاه کی جئین گہ ریا
بحث کمر کر ناصحا هن عاشق مغرور سان
رنج هجرت جو وجین ڏی ساقیا جام شراب
موسم گل آھی کر لطف و کرم مهجور سان
عشق جو آھی نشو پوءِ کيئن پڙهان زاهد نماز
قول ڏس لاتقربو جو بحث چڙ مخمور سان
دختر جی جوانی کيئن نہ مٿي خور مست ٿين
جام پر ساقی جی هٿ ۾ آ شراب انگور سان
دل جوان آھی نہ ويندو عشق ان مان تاب مرگ
گرچہ وارن کی آھی تشبيہ اڄ کافور سان
گوهر مقصود هٿ کمر ڏی ٿي غواص دل
موجزن درياءَ ان جی حسن جو آ نور سان
ڏي ٿلڪ جی رنج توکی غم نہ کرای قادری
عسر يسرا وصل هجرت آھی ظلمت نور سان

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

جنهن جي لشي آهي لکيل جو خامه تقدير سان

ساته طغرا رد نه ٿي هرگز ڪمين تدبير سان

مثل بوٽي گل وڃي تو خون منهنجي زخم مان

جو ڪيو ان رشڪ گل آناز جي شمشير سان

يار جي تصوير ڪيندي خود بصورت شوق سان

عاشق تصوير ٿيو بي خود ڏسڻ تصوير سان

طاقت انسان ڪم ٻاهر ڪيو ٿي مرتضيٰ

طاقت الله گڏهيو ٿي شاه خيبر گير سان

ياه دوزخ جي نه ڏسندو ۽ نه ٻروخ جو عذاب

جنهن کي الفت آه صادق شير و شبيب سان

چال ٻاري ٿي هلي دنيا سرا ۾ جا بجا

حق نه هٿ ايندو ڪڏهن اي قادري تروير سان

بحر: رمل مثنوی محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

دوست دلبر جا پون ٿا پل ۾ پور نوان نوان

سوز جا سيني ۾ منبرن سمسين سور نوان نوان

سور سختيون سوز صد ما عشق ۾ ڪر ڪل قبول

بادشاه عشق جا آهن امور نوان نوان

عشق جي اوطاق ٺاهڻ لڳي اندر ۾ ٿا اچن

درد غم رنج و الم دم دم مزور نوان نوان

مست ڪي مجذوب ڪي سر سامي سودائي سوين

عشق جي آزار ۾ آهن رنجور نوان نوان

ما سوا محبوب جي ٻيو غير سڀ دل مان ويو

روز وحدت جا وڃن تن ۾ تشبور نوان نوان

قييد خان عشق جي ۾ قادري هر روز شب

ٿا پون قيدي هزارين بي قصور نوان نوان

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

شان ۾ ناهي ڪو وڌ هرگز محمد مير کان
انبيا گهرندا شفا ان صاحب توقيير سان
بعد پيغمبر جي عزت شان شوڪت ۾ ڀلا
آهي ڇا ڪو ٻيو برابر شاه خبير گير کان
گرچہ مریم آسيءَ جي وصف آ قرآن ۾
پر نہ آھن شان ۾ وڌ صاحب تطهير کان
خاص خوشنودي خدا لئي سر ڪپائڻ ۽ ڏيڻ
عاشق حق ناهي ڪو وڌ شبر و شبير کان
حڪم قادر ڪيو قلم کي لک ٿنائي پنجن
لوح تي لکندي قلم عاجز ٿيو تحرير کان
غم حسيني ۾ جي ڳوڙها ابر وانگي ٿا وسن
قلب جي ڪارنهن ٿا ڏوئن جا آهي تفصيل کان
هر عمل خواهش سان پنهنجي قادري مڃي ڪري
آهي خود مختيار فاعل ۽ گلا تقدير کان

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

يار آهي بي خبر درد دل دلگير کان
جوهرِي واقف نه آهي جوهر شمشير کان
سڀ ڪنهن ڳٽ جي آ مرحم عشق جي ڳٽ کانسوا
تيغ ابرو جو آهي وڌ زخم زخم تير کان
عشق جي مجني ۽ سوداڻي جي ناهين ڪا دوا
بوئي موئي مشڪ ڀر ۽ زلف جي زنجير کان
تيغ ابرو سان ڪيو دلبر ارادو ذبح جو
انجي قدم تي پيو ٿئي سراڳي ٽڪير کان
گوش گل ناز آ بلبل بند ڪر آه و فغان
نازنين آ زرده دل ٿو ٿئي فقط تقرير کان
دل کي آ خوف خدا ۽ نفس کي شوق گناه
يا الهي الامان هن نفس بد به پير کان
حال سوز دل لکان دلبر ڏي مان ڪيئن قادري
تي سڙي نوڪ قلم آتش نشان تحبير کان

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

اڃ پيريل آهي خوشيءَ سان هي زمين ۽ آسمان
شاد آهن آدمي جن عيد آهي اڃ عيان
نوعروسن باغ جي ڪيئي سبز خلعت زيب تن
گل خوشيءَ مان ٿا ڪلن نرگس بهاري ناز سان
تاج زرین سر رکي ڏوڙي ٿو خورشيد فلڪ
۽ خوشيءَ کان ٿي منور ٿو ٿري خود آسمان
خازن جنت جي سينگارو بهشتن کي گهڻو
۽ ڪيا حورن وگا قسمين به قسمين زلفشان
آسمانن مان مبارڪ جو اچي آواز ٿو
عالم ملڪوت ۾ به عيد العظم ٿي عيان
هي خوشي عالم ۾ اڃ هن واسطي آهي عيان
جو تولد ٿيو حسن سبط نبي آخر زمان
عاشق ذات خدا ابن علي المرتضيٰ
جنهنڪي سيني تي نپايو مصطفيٰ ٿي ناز سان
هو خدا جو نور سو اڃ نور مان پيدا ٿيو نور
تي تولد سان انهيءَ جي رات روشن ڏينهن جان
چنڊ ٿو سج تي ڪلي ۽ رات گلندڙ ڏينهن تي
شان شوڪت ۾ وڏي اڃ رات وئي شب قدر کان
وارث علم علي ۽ واقف سر خدا
عالم علم لدني ۽ امام انس جان
راڪب مهر ثبوت دوش احمد جو سوار
ڇا ڪري تعريف ان جي قادري ڪا سر زبان

بحر: رمل مشمن محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

اڄ خوشي دنيا ۾ آهي ۽ مٿي عرش ٻرين
ٿيو تولد جو علي آهي امام الصابرين
مفتي زاهد ۽ عابد هو هميشه تنهن ڪري
هاڻي آواز آيو انت زين العابدين
گلشن عالم ۾ اڄ آهي بهاري ۽ خوشي
ڪف زنان هر برگ گل آهي ۽ خندان ياسمين
سروتي قمري جي ڪو ڪو گل تي بلبل جي ٿوا
چڻو طرف گلزار ۾ آيو ٿي لحن خوشترين
وارث دين علي ۽ عالم علم حسين
ابن معشوق محمد بادشاه صابرين
تخت تي طاعت جي ويڻو تاج تقوي سر رکي
حڪمران ملڪ عقي آهي هي سلطان دين
چا ڪيان تعريف ان در صدف تظهير جي
جوانمهيءَ جي درجو هو جا روب ڪش روح الامين
واسطي حرمت ۽ عزت ان شهي زين العبا
بخش ڪل منمنجون خطائون يا اله العالمين
جي رکن ٿا حب ان جي تن جي لئي اي قادي
چاه سان چوندا ملائڪ فاد خلو ها خالدين

بحر: رجز مثنیٰ سالم

وَنَ: مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن

الله خالق انس جان بي مثل ظاهر ۽ نهان

آهي محمد بي گمان نور خدا جان جهان

سو مظهر ذات خدا آئينه واجب نما

حڪم روا ملڪ خدا ۽ باعث هر جهان

درج حقيقت جو گهر سڀ معرفت جو خاص در

يشرب انهيءَ جو آهي گهر مسڪن سندس هو لامڪان

ختم الرسل خيرالورا شافع امم روز جزا

شاهن شهي هر دوسرا محبوب خلاق جهان

محبوب ذات كبريا گلدسته نور خدا

صديار چڻو صل عليٰ ان شاه سرور جي مٿان

جن و ملڪ انسان چا مداح جنهن جو خود خدا

جو آهي لا احصي ثنا تعريف تنهنجي چا ڪيان

تطهير جي گلزار چا گل پاڪ ڏس چا چا ڪليا

گل مصطفى ۽ مرتضيٰ حسين خاتون جتان

صديق اڪبر با وفا فاروق اعظم با صفا

صاحب حيا مشڪل ڪشا غم خوار رهبر گم رهان

چڏ ڦاڌري حرص و هوا رک عشق محبوب خدا

دنيا و مافيها فدا رهندو نه هي زيب زمان

بحر: رجز مثنیٰ سالم

وَلَنْ مَسْتَعْلَن مَسْتَعْلَن مَسْتَعْلَن مَسْتَعْلَن

اي بلبل شیرین زبان گر بند فریاد و قغان
بي رحم آهي باغبان ڏي رنج ڪو توکي مٿان
گل ۾ نه اميد وفا گل سان رهن گڏ خار ٿا
چو تون سمين جو رو جفا آهي بهاري کي خزان
مٿن ۾ جو هي حسن آتون آهين جنهن تي جان فدا
تنهن کي نه آهي ڪجهه بقا اي عاشق حسن بتان
هي حسن آهي بي بقا ٿيندو وڃي آخر فنا
گر عقل پنهنجو ره نما ڇڏ شوق عشق گل رخان
دل ۾ جو آ رازن ٺهان ڪنهن سان ڪيان مان سوبيان
افسوس ڪونهي رازدان جو هي ٻڌي دل جو بيان
دل جي نه آهن ۾ اثر هو درد دل کان بي خبر
دل کي جلائي خاک ڪر اي آتش سوزن ٺهان
اي قادري بس هوش ڪر پنڊو نصيحت گوش ڪر
مٿي معرفت جي نوش ڪر جام شراب ارغوان

بحر: رمل مڻمن مڻبون محذوف
 وزن: فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن
 ساقيا چو ويڃان محروم مان مڻي خاني کان
 فيض ورڻي ويا ڪيئي تنهنجي خم خاني کان
 ڇا ويو خالي ٿي خم مڻي نه سبو ۾ آهي
 جو ملي ڄام نٿو هڪ تنهنجي مڻي خاني کان
 لعل لب تنهنجي کان ٿيو خون جگر ساغر جو
 ٿي صراحي پڇي احوال هي پيماني کان
 عشق تنهنجي کان وڌي گل ۾ مان الف آهي
 چو پڇين يار ٿو تون حال فقيراني کان
 آتش عشق جي سوزش کان مڱس ڇا ڄاڻي
 لذت سوز جگر پڇ ويڃي پرواني کان
 مرغ دل قيد ڪيا خال جي داڻي ڪيئي
 سخت تڪليف ۾ آدم پيو هڪ داڻي کان
 نا صحا تنهنجي نصيحت ۾ اثر ڪجهه ناهين
 ڪي ٿيا مست ڪي مجنون تنهنجي افساني کان
 صبح پيري جو ڏٺو شوق شبانو آهي
 بس نه ڪر قادري تون صبح جي پيماني کان

بحر: خفيف مسدس مخبون محذوف

وفا: فاعلاتن مفاعلاتن فعلن

حال دل جو ڪجي عنا دل سان

دل ڪسائڻ جو راز بيدل سان

آهي عزت ۾ دل کي آسائش

موج کي صبر آهي ساحل سان

حسن جي بحر مان حقيقي در

ڪين ڳيندو خيال باطل سان

جود سمجھي سگھي اصول مجاز

تنهن کي سمجھائجي دلائل سان

منهنجو ڪم دين سان نه دنيا سان

آهي مطلب مراد حاصل سان

آهي سائل جي لڻي فلا تنهر

ظلم سختي نه گهرجي سائل سان

پهتي پيڙي منهنجي گناهن جي

بحر لاتقنطو جي ساحل سان

قافلو قادري جي آسن جو

پهتو منزل تي آهي مشڪل سان

بحر: خفيف مسدس مخبون محذوف

وزن: فاعلاتن مفاعلن فعلمن

بحث باد صبا جو آ گل سان

بيوفائي نه گهرجي بلبل سان

يار طعني سان ماڪي سرمايو

مان ڏٺو گل ڏي جو تخيل سان

باغ عالم ۾ گل نه هٿ آيو

مان رهيس جو گهڻو تغافل سان

هائ افسوس حال پنهنجي تي

عمر وئي گذري ڪل تجاھل سان

پڻو نه مشعل کي باد صر صر جو

جا پري روغن توڪل سان

حال هجرت جو رت خزان جي ۾

نشين ڪجي بيقرار بلبل سان

جو جداڻيءَ ۾ ڇاڪ ٿيو سڀو

سو سبي يار تار ڪا ڪل سان

عشق ۾ قادري نه ڪر تعجيل

ايندو معشوق هٿ تحمل سان

بحر: هج سدس محذوف

وزن: مفاعيلن مفاعيلن فعولن

نه ويندو درد دلبر جو اندر مان

وڃي هرگز نه نڪري پنهنجي گهر مان

هنيو ان نازنين غمري جو خنجر

ڦٽي سڀنيون لنگهي ويو سو جگر مان

وڻي تلخي فراق يار جي ٿي

اچي لذت نه ٿي شير و شڪر مان

وسي ٿو ابر ٿي دل جي چمن تي

جو نڪري دود داهن جو اندر مان

ڏسي خورشيد رو کي مثل شبنم

ٿيا گم لڙڪ منهنجي چشم ترمان

اچي وڌ مشڪ عنبر ۽ گلن کان

عجب خوشبوءِ گل رخ جي پگهر مان

درخت عشق پوڪيو تو جو دل ۾

مزو وٺ قادري ان جي ثمر مان

بحر: ضار: مثنى: مخرّب: مكفوف: محذوف: مقصور
 وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن
 ڪنهن کي مجال جو اچي حيدر جي سامهون
 روياء ڪين ايندين غضنفر جي سامهون
 روشن علي جو شان آهي آفتاب جان
 چمڙو اندو آ مهر منور جي سامهون
 شان علي ڏسي ڇو لڪائين ٿو خارجي
 ٿيندين خراب خوار پيغمبر جي سامهون
 ڪوثر جو جام نوش ڪندا دوست عليءَ جا
 ويندا جڏهن جو ساقی ڪوثر جي سامهون
 والله ايندو قبر ۾ مشڪل ڪشا علي
 منڪر نڪير ڇا ڪندا حيدر جي سامهون
 بخشيندو سڀ گناه قیامت ۾ قادري
 غفار منهنجي شافع محشر جي سامهون

maablib.org

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكشوف محذوف مقصور
 وزن: مفعول فاعلات مقاعيل فاعلن
 بي نور ماه ماه رو دلبر جي سامهون
 رونق نه گل کي گل رو سمن پر جي سامهون
 سمن جو حسن حسن اڳيان ان جي آهي ڪم
 اختر نه ٿيندو مهر منور جي سامهون
 ان جي ستم ۽ منهنجي صبري جو فيصلو
 محشر ۾ ٿيندو خالق اڪبر جي سامهون
 جو رو جفا ڪرين يا ڪرين مهر جي نظر
 بسر فقير جو آهي تنهنجي در جي سامهون
 "الفقر فخري" آهي چيو فخر انبياء
 وڌ آهي هي فقير تونگر جي سامهون
 دنيا ۾ ڏوه گرچ ڪيا ناهي گمنا
 ٿيندا معاف شافعي محشر جي سامهون

maablib.org

رديف واؤ

بحر: مضارع مثنى اخرب مكفوف محذوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

جلو و جهان ۾ آهي خدا ئي ڪريم جو

اعليٰ جلال جاه عليٰ العظيم جو

قادر قديم قائم بالذات هميشان

هر دو جهان آ مظهر ذات قديم جو

چا ماهيت آ عرض هيولي ۽ روح جي

مخلوق آهي هر هڪ خالق قديم جو

طاعت تي: متقن ڪي آ تقويٰ نجات جي

عاصن ڪي آسرو آ غفور الرحيم جو

عنوان نام نام آ رب الڪريم جو

جنهن ۾ تجلو آهي محمد جي ميم جو

ڪوئين جو مدار محمد جي ميم تي

لولاڪ لما قول آ شاهد ڪليم جو

الله پرده پوش محمد شفيع ما

امت ڪي ڪهڙو خوف عذاب جهيم جو

ڪري اڪريم ما ڪي عطا پنهنجي فضل سان

سائل فقط آ قادري قلب سليم جو

بحر: مضارع مثنى اخرب مكشوف محلوف مقصور

وذن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

دل کي آ شوق ساقيا مئي جي اياغ جو

پر نور جنهن جي نور سان ٿئي گهر دماغ جو

دل کي وٺي ٿو ڪين سو گلزار جي

مئي ناب ابر باد صبا سير باغ جو

دل ۾ رهي ٿو داغ جو دلبر جي عشق جو

محشر ۾ ٿيندو داد منهنجي دل جي داغ جو

روشن آ داغ شمع کان دل جو زياده تر

ناهي ضرور خائن دل کي چراغ جو

خون جگر پئي ٿو بجا آب باغ دل

گل خون فشان کلي ٿو منهنجي دل جي باغ جو

عارف ڏسي ٿو خار ۽ گل مان جمال دوست

يڪسان نظارو انجي اڳيان باغ راغ جو

آهي اهو ته عشق مجاري بغير حق

جنهن کي چون ٿا عشق خلل آ دماغ جو

دل آهي قيد وٺ ۾ دلبر جي قادي

ڏسجي نه ٿو ڪو باعث دل جي فراغ جو

بحر: رمل مشمن محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

قرب چا قوسين او ادني محمد مير جو

آهي امين پر قلم هت انجي پر تقدير جو

خاص خلعت تن تي انجي رحمت اللعالمين

كحل ماذاغ البصر ۽ سرتي ڇت تطهير جو

ڪنت ڪٿڙا مخفيا مان حسن انجو جلوه گر

ذره چين خورشيد انجي حسن عالمگير جو

سير سبحان الذي جو سرور عالم ڪيو

عقل فهم و هوش ٿيو گم تنهن ۾ پر نا پير جو

ڪن جيڪي مرسل ملائڪ پيش پس معراج ۾

قدسين رتبو ڏسي نعرو هنيو تڪبير جو

صاحب تاج ولوا ۽ شافع روز جزا

تاب ڪنهن مرسل کي ناهي ان اڳيان تقدير جو

چون ٿي عالم مسخر جو هميشان دل ۾ آ

نقش اخلاص محمد نقش جو تسخير جو

بحر عصيانن ۾ آهيان غرق از سرتا قدم

يا محمد مصطفى وٽ دست هن دلگير جو

موجزن دريا، رحمت تون شفيع المذنبين

قادري ڪهڙو ڪري پڻو جرم ۽ تعضير جو

بحر: رمل مشمن محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

حبذا سو وقت جو جنت منهنجو ڪاشانو هو
غم نه هو ساقي سمن ٻر هو ۽ پر پيمانو هو
خوش اهو هو وقت جو معشوق عاشق گڏ هئا
ناز هو ۽ نياز هو ساقي هو ۽ ميخانو هو
غيب جي خلوت ۾ شاهد پاڻ سان هو جلوه گر
زلف جي زنجير ۾ ات قيد هي ديوانو هو
بس نگ دلبر جي سان ڪي مست ڪي مخمورها
ناز جي مٿي سان لباب چشم جو پيمانو هو
تيغ ابرو سان ڦٽو ۽ تير مرڱن سان چٽو
ماڻي سان پوئو منهن لڪائڻ ناز معشوقانو هو
راز معشوقي کان جو عاشق جي دل هڻي آشنا
عقل حيران بي خبر هن راز کان بيگانو هو
شمع روان جي تي خلوت بي خودي ۾ بي حجاب
ڪون هو ڪو آدمي ته به قادري پروانو هو
طوق لعنت جو پيو ابليس ڪي انڪار کان
هو اهو حق تي مگر انڪار گستاخانو هو
هاڻي ڪم ڪر قادري سو جنمن ۾ هو راضي رهي
جيڪي گذري ويو زماني ۾ سو سڀ افسانو هو

بحرہ رمل مشمن محذوف

وٽن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

گل رخن جي عشق ۾ جو ذوق حاصل دل ڪيو
پئي نه ڪنهن اهڙو نه بلبل گل منجهان حاصل ڪيو

مئي پيارڻ کان اڳي دنيا جي ڪاروبار کان

چشم سائي آهي مان هشيوار کي غافل ڪي

دام ۾ صياد جي افسوس ڦاٽو مرغ دل

حسن جي گلزار تي مان ان کي چو مائل ڪيو

بي خوديءَ جي، جي خودي مان ٿا گهرو لذت وٺڻ

مئي خوري جي شغل ۾ ڪو وقت دل شاغل ڪيو

ما سوا محبوب جي جو خيال خطرو دل ۾ هو

صحبت سائي ضمير ان سو سڀئي ڙاڻل ڪيو

خون بها محشر ۾ سوئي ٿيندو ان مقتول جو

تيغ ابرو سان جهين جو بي خطا بسمل ڪيو

ڇا ڪري سگهندس سوا حسرت جي جو جيڪو خيال

دل ۾ پيدا ٿي ٿيو تقدير ٿي باطل ڪيو

اي شر خويان خدا لڳ عرض منهنجو ڪر قبول

قادري ٻارنهن سچن جي لسٽ ۾ داخل ڪيو

بحر: رمل مثنى محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

چا عجب دنيا جو اڃ ڪلم ڪارخانو ٿي ويو
چشم بينا لاءِ عبرت جو زمانو ٿي ويو
جنهن گلستان ۾ هو گل تي بلبلن جو چمچڻو
هائِ زاغن جو انهيءَ ۾ آشيائو ٿي ويو
گلشن عالم ۾ اڃ باد مخالف ٿي گهملي
فصل گل جو قافلو هاڻي روانو ٿي ويو
جي ظرافت ۽ عياري سان خوش ٿا رهن
راست گو تير ملائت جو نشانو ٿي ويو
طالبن دنيا جي لٽي فردوس آهي هي جهان
اهل معنيٰ واسطي هي قيدخانو ٿي ويو
شاهِ خوبان جي تصور ۽ محبت شوق ۾
رفت رفت خيال منهنجو پي شمانو ٿي ويو
جنت الفردوس جي خواهش نه آهي قادري
ڪو به جانان جي ۾ منهنجو آستانو ٿي ويو

بحر: رمل مڻمن محذوف

وڙن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

حال درد دل ڪيان ٿو ڇو صبا جي روبرو
جو وڃي ظاهر ڪندي سا دلريا جي روبرو
رنگ منمنجي خون جو ميدي ۾ مخفي آهي جو
تيغ ابرو سان ڪنو قاتل حنا جي روبرو
آه آتشناڪ منمنجي ابر جان افلاڪ تي
شعله افشان تي بجا پاڻي هوا جي روبرو
زهد تقويٰ کي ڇڏي ٿي پارسا صورت پرست
جي ڪلي برقي مان منمن هو پارسا جي روبرو
دل ڪسي هت داد منمنجو تون اي دلبر ڪيو
تنمنجو منمنجو فيصلو ٿيندو خدا جي روبرو
شور محشر ۾ عجب ٿيندو پيا اي قادري
داد لشي دانمون ڪندي دل دلريا جي روبرو

بحر: رمل دشمن محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

مرغ دل ماڻل بهار ڪيريا جو ٿي ويو
سو مقيد مبتلا دام بلا جو ٿي ويو
خاص دلبر جي نظر ۾ جيڪو عاشق ٿو رهي
سو بلاشڪ مستحق رنج و بلا جو ٿي ويو
عاشق و معشوق مظهر آهي انجي ذات جو
پاڻ عاشق مبتلا پنهنجي لقا جو ٿي ويو
ڪول عبرت جون اکيون ڪر سير گلزار جهان
گلشن عالم بقا جو يا فنا جو ٿي ويو
بي سرو پا ڦوٽي جو پاڻي تي آهي ڇا بقا
بس اهو پيغام دريا کان بقا جو ٿي ويو
ڪين ٿي مغرور اي دل هستي موهوم تي
بي بصيرت لشي بقا عالم فنا جو ٿي ويو
منهنجو منهن محبوب جي منهن کان نه ڦرندو تا قيام
جئين جو منهن قبلي طرف قبل نما جو ٿي ويو
رنگ تنهنجي خال جو ٿيو ڪجل چهر عاشقان
محويت لشي خاص باعث ماطفا جو ٿي ويو
شمع روان جي تي آهي زلف پيچان جو نقاب
قادري ظلمت لنگهي عاشق ضيا جو ٿي ويو

بحر: رمل مشمن محذوف

وژن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

دوش گلشن ۾ گذر گل گون قبا جو ٿي ويو

رشڪ بستان چنان هر نقش پا جو ٿي ويو

دل منور خيال شاهانو ۽ خلوت ماء رو

منهنجي سرتي سائبان بال همان جو ٿي ويو

ديده ديدن دلريا جي ۾ لڳي هڪ ديد ٿي

غير ويو هر جا نظارو دلريا جو ٿي ويو

دل ۾ دلبر تو رهي تون ان کان آهين بي خبر

هي ۽ ڇا دستور اڄ ڪلم اتقا جو ٿي ويو

مهر ماڻهن مان ڇڏي وئي ۽ نه ڏسجي ٿي وفا

قحط منهنجي وقت ۾ مورو وفا جو ٿي ويو

زاهدن جو زهد حورن ۽ بهشتن واسطي

قادري مشتاق بس انجي لقا جو ٿي ويو

بحر: هنج مڻمن سالم

وٺن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

مبارڪ بلبو گلشن ۾ اڄ فصل بهار آيو

ٿيا سر سبز ٻوٽا شاخ تي گل ٿي سوار آيو

هجوم آهي خيالن واهمن جو دل تي اي ساقي

ڏي جام بادءِ وحدت جو موٽي نوبهار آيو

اهو سردار خوبا جلوه گر پردي اندر آهي

سوا پردي جي سو دلبر نه ڪنهن جا آشڪار آيو

خدا لا تَقْنُطُومِنَ الرَّحْمَةِ اللّٰهِ آهي فرمايو

اها رحمت اسان لئي ٿي حبيب ڪبريا آيو

زمين و آسمان سج چنڊ تارا بيقرار آهن

نه ڪنهن کي پي قرار آهي جو آيو بيقرار آيو

اهو سلطان مڻمن جو ۽ مان پينو سندس درجو

چڏيان هرگز نه انجو درجي انکي مونکان عار آيو

غلام آهي تنهنجي درجو رهي ٿو عشق تنهنجي ۾

رڪج خدمت ۾ جو هي قادري خدمت گذار آيو

بحر: هرج مڻمن سالم

وڙن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

ڪري ميخاني ڏي ساقي جي مسجد کان گذر پنهنجو

چڏي مسجد ڪري زاهد پٺيان انجي سفر پنهنجو

منهنجي دل تنهنجو گهر آهي اچي ره گهر ۾ اي دلبر

سوا تنهنجي ڪيو غم آهي تنهنجي گهر ۾ گهر پنهنجو

سواد زلف مشڪين يار جي ڪئي طبع سوداڻي

نصيحت واعظن جي ڇا ڪندي هاڻي اثر پنهنجو

اچي جي باغ ۾ هو شمع رو گل کي چڏي بلبل

رهي پروانو ٿي ان تي جلاڻي بال پر پنهنجو

سهي قامت ڪيڪ رفتار گل رو آيو گلشن ۾

ٽڪو ٿيو گل ڏسي ان کي نوايو سر و سر پنهنجو

لکان جي حال دل ڪاغذ سڙي ٿو آه سوزان سان

پسي ڳوڙهن سان خط جي ٿو لکان حال جگر پنهنجو

ڪٿي ٿي ڪين ڪي غم جي شب ديڃور يا الله

لڪايو رات پردي ۾ الائي ڇو سحر پنهنجو

خدايا التجا آهي اها جو سيد الكونين

ڪري هن قادري کي امتي روز حشر پنهنجو

بحر: هرج مڻمن سالم

وڙن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

تعال الله عجب آ حسن دل ڪش نازدارن جو

گدا ڇا پر اڳيان انجي نگون سر تاجدارن جو

سوال رب اڙني تي جواب لن تراني آ

اڃايو آ هوس ديدار جي اميدوارن جو

اهو مظهر جي محلي ۾ ڍڪي پوشاڪ محبوس

ٿيو عالم ۾ ظاهر حسن افزا گلعدارن جو

نه ٿو پهچي سگهي سر زاهدن پرهيزگارن جو

جتي پهتو قدم آهي عشاقن جان نشان جو

اها دل گوشت جو ٽڪرو جئين پڪڙن ڏن ڪي آ

جنهن دل ۾ نه آهي درد ۽ غم حسن وارن جو

نه روئي عشق ۾ جا اڪ اها افضل اندي آهي

خدا ۽ مصطفيٰ وٽ قدر آهي اشڪبارن جو

اچي ڏس اي شه خوبان خدا جي واسطي هيڪر

تماشو قابل ديدنه آهي تنهنجي بيقرارن جو

دهان زخم دل جي مان اچي آواز ٿو قاتل

خدا وٽ داد ٿيندو روز محشر دل فگارن جو

حقارت سان نه ڏس روئي سڀ ڪارن اي زاهد جو

منور ٿيندو منهن نور شفا سان عيب دارن جو

لواء الحمد هيٺان قادري هوندو قيامت ۾

جو آ خادم علم بردار جي خدمت گذارن جو

بحر: هرج مڻمن سالم
 وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
 اهو همدوم منمنججي دل کان جدا هڪ دم نه ٿي سگهندو
 سوا ان حال محرم دل جو محرم ٻيو نه ٿي سگهندو
 جهان جا ماه رومت مهر رخ منمنججي سان ڪيئن ٿيندا
 نه توڏي در بڻجي نير اعظم نه ٿي سگهندو
 ثنائي حسن جانان عقل جي طاقت کان ٻاهر آ
 بيان ڏيک پيچان تا به محشر ڪم نه ٿي سگهندو
 ڪنهن بي درد جي صحبت نه وٺندي درد وارن کي
 گل گلشن ۾ بلبل ڪائون سان همدوم نه ٿي سگهندو
 اٽل کان آيو غم رنج والو حصي ۾ آدم جي
 جو آهي آدمي سو قادري بيغم نه ٿي سگهندو

maablib.org

بحر: هرج مشمن سالم
 وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
 ڪلي يا رب گل مقصود منهنجي دل جي بستان جو
 وڃي غم ۽ خوشي جو ٿي سبب هن بلبل جان جو
 وڻي تو سیر ما کي ڪين ڪي دنيا جي بستان جو
 نظارو بس آهي مون لڻي فقط دل جي گلستان جو
 اچي آرام ڪيئن دل کي فراق يار ۾ ڪو پل
 تصور دل پریشان کي آهي زلف پریشان جو
 ٿيو بيهوش موسيٰ طور تي هڪڙي تجليءَ سان
 سوا پردي ڏسڻ مشڪل آهي دیدار جانان جو
 ڏسڻ لڻي ان جي پیدا ڪر بصیرت پنهنجي چشمن ۾
 بصارت کي نه طاقت جو ڏسي رخ شاه خويان جو
 اڪيون دل جون پٽي ڏس تون ته حکمت حسن چاهي
 حقيقي حسن جي لڻي بس آهي آئينو انسان جو
 پري ڏي جام اي سائي پيا پڻي ياد نوشن کي
 اچي وڻي عيد عالم ۾ ۽ گذريو ماه رمضان جو
 جو آهي راز پنهنان قادري قادر جي قدرت ۾
 نه ڪو واقف بني آدم آهي ان راز پنهنان جو

بحر: هزج مشمن سالم
وژن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
سوين عاشق پريشان چو ڪري ٿو حسن خوبان جو
اهو آهي سمورو عڪس انجي روئي رخشان جو
نه ڪي طاقت اڏامن جي نه ڪي دل کي قرار آهي
پيو آ دامن مرغ دل کي ان جي زلف پيچان جو
ڪٿي خواهش سڪندر چشمه حيوان جي ڳولڻ جي
ڏٺو شايد نه هو ان چاه دلبر جي زرخدان جو
ڪيو حيران پريشان زلف ۽ رخ شاه خوبان جي
نه آهي خوف خطرو منهنجي دل کي ڪفر ايمان جو
چوي ٿو شعر سندي سنڌ ۾ بس قادري اهڙو
جيئن جو پارسي ۾ شعر آ مشهور ايران جو

maablib.org

بحر: هج مثن سالم

زن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

گلستان جهان مظهر آهي الله اکبر جو

جمال خوبرو يا عڪس ان جي ذات اطهر جو

منور چون ٿي دل نور ان رشڪ قمر جي سان

بغل ۾ منمنجي دل آهي ۽ دل ۾ گهر آ دلبر جو

ڪشش حسن حسينا چو چڪي ٿو عاشقن جي دل

تصور عاشقن کي آهي ان جي روئي انور جو

اچن آڏو سوين سختيون ٿين راه عشق ۾ هر دم

ضرور آهي ره عشق خدا ۾ خاص رهبر جو

لنگهي هي عشق جو دريا ساحل تي وڃي مشڪل

مگر گهرجي وٺڻ هٿ بحر عرفان جي شناور جو

بمباري عمر منمنجي جي خزان جي دور ۾ آئي

نڪي ويو عشق دل کان ۽ نه گهٽ ٿيو شوق ساغر جو

سخن دان کي سخن جو قدر آهي قادري بيشڪ

سوا صراف جي چاڻي نڪو ٻيو قدر گوهر جو

بحر: هرج مثنى سالم

وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

رهي تو موجزن بلبل جي دل ۾ خون رگ دل جو
نزاڪت رنگ گل کي آهي خون چشم بلبل جو
نه آهي فڪر بلبل کي تنهنجي چاڪ گريبان جو
ٿيو چو فڪر گل توکي دل صد چاڪ بلبل جو
ڪشش حسن حسينان ۽ حقيقت عشق عشاقان
اهو سمجهڻ سمورو سر آهي ڪم تخيل جو
عجب نيرنگي دنيا ۽ انجي دلفريبي چا
نه ٿي قيدي عروس دهر جي زلف تسلسل جو
نه ويندو شوق جي گهٽجي رطوبت وڻي جوانيءَ جي
صراحي گرچ خالي ٿي رهي ان ۾ اثر مل جو
سخن چئو قادري اهڙو هجي موزون ۽ پر معنيٰ
چڏي ڏي گهٽگو معشوق عاشق گل ۽ بلبل جو

maablib.org

بحر ۾ هنج مڻن مڙوڻ

وڌن: مڙايلن مڙايلن مڙوڻ

نه گيسو ان جو هڪ دامن بلا هو

ويال جان مگر ناز و ادا هو

ٿيو بسمل جنهن ڏي هو ڏنائين

نگه جو تير جا تير قضا هو

وفا انجي کان واقف آهي عاشق

وفا ان جي فقط جو رو چنا هو

اجائي عمر وڃي عشق بتان ۾

مجارو عشق منهنجو ناروا هو

ڏٺو منصور سر سوري تي سڪ مان

انهيءَ جي دل ۾ جو عشق خدا هو

ڏٺو ساقي جو مٿي الفت جو هڪ جام

اهو بس قادي جام بقا هو

maabub.org

بحر: هرج مسدس محذوف

وزن: مفاعيلن مفاعيلن فعولن

خدا جو گنج مخفي مصطفي هو

گھر گنج الاهي مرتضي هو

قوي بازو قوي همت قوي دل

وصي مصطفي شير خدا هو

مديني علم جي جو در هو بيشڪ

عليم و عالم علم هدي هو

منور دل جنهن جي رشڪ الماس

جگر پر خون حسن المجتبي هو

سوين صد مان سنائين عشق حق ۾

اهو راه خدا ۾ جان فدا هو

فنا في الله هو رنج و بلا ۾

سچو عاشق شهيد ڪريلا هو

هزارين زخم ها ان جي بدن تي

زيان تي ان جي تڙ به شڪر خدا هو

وڏو هو شان خاتون قيامت

هميشه ان مٿي راضي خدا هو

صدف تطهير جا هي پنج موتي

قسم بالله هر هڪ حق نما هو

رضا ۾ رنج غم ۾ رشڪ ايوب

امام حق علي زين العبا هو

محمد باقر و جعفر ۽ كاظم

علي موسي رضا معجز نما هو

تقي فياض اڪمل فيض وارو

نبي ۽ عسڪري صاحب رضا هو

امام آخر زمان آهي محمد

بلاشڪ ڪادري سو رهتما هو

maablib.org

بحر: متقارب مثنى سالم

وزن: فعولن فعولن فعولن فعولن

خيال آهي طاعت خدا تي ڪمين جو

فدا ساء سر دلريا تي ڪمين جو

ڪوئي خور ڪو مجنون ڪو صورت پرست آ

قدم قابو راه هدي تي ڪمين جو

ڪي عاشق اکين جا ڪي زلفن ۾ قيدي

آهي عشق حسن خدا تي ڪمين جو

گهڻا محو دنيا جي حرص و هوا ۾

توڪل رهي ٿو خدا تي ڪمين جو

ڪو ڪنهن جو ڪو ڪنهن جو رکي ڀروسو ٿو

آهي آسرو ڪهريا تي ڪنهن جو

ڪي طاعت تي تقوي رکن زهد تي ڪي

۽ ناز آهي رحمت خدا تي ڪمين جو

ٿيڻ قادري گهرجي راضي رضا تي

هلي ٿو ڪو چاوس خدا تي ڪمين جو

پهر: هج مشن اهر

وزن: مفعول مفاعيلن مفعول مفاعيلن

افسوس اي ساقى جو تون ڏين نه ٿو پيمانو
خالي ٿي ويو مٿي کان تنهنجو چاهي خم خانو
توحيد جي مٿي جو ڏي هڪ پر ڪري پيمانو
آ باد سدا ساقى تنهنجو رهي ميانو
ساقى جي هٿان پيتو جنهن يادته بيهوشي
مسرور رهي مستيءَ ۾ چون سو مستانو
گلزار اچي هيڪر پنهنجي ته قدم سان ڪر
جو آتش فرقت ۾ ٿو هي جلي خس خانو
افسوس اچي ڦاٽس هٿ دام بلاجي ۾
ڪاٿي تورهان هاڻي ڪاٿي منهنجو ڪاشانو
دائءِ اهو آهي بهلول ۽ مجني جان
دنيا ۾ رهي جيڪو مجذوب ۽ ديوانو
خالي آهي دنيا کان جي قادري هٿ منهنجو
الله منهنجي من ۾ بس آهي هي در دائو

بحر: مجتث مشمن مخبون محذوف

وزن: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلن

اچڻ سان يار جي روشن غريب خانہ ٿيو

مثال طور جي هي سنگ آستانہ ٿيو

ٿيو جو عشق جي ارہ سان چير چير جگر

جا خوب زلف سمن ٻر جي لاءِ شانہ ٿيو

سياہ خال گرہ دار زلف منمن گل گون

وبال بلبل دل جو هي دامن دانه ٿيو

گلن جي فصل ۾ ٿي عندليب هاءِ اسير

انهيءَ جي لاءِ قفس چڻ ڪي آشيانه ٿيو

وفا کان منمنجي ۾ تنمنجي ته پيو فائي کان

خدا تو جائي ته واقف سچو زمانہ ٿيو

چمن ۾ سوز کان جو بلبل افغان ٿا گرن

گلن جي لاءِ اهو قادري ترانہ ٿيو

بحر: متقارب مثنى سالم

وزن: فعولن فعولن فعولن فعولن

جي برقي مان ظاهر رخ يار ٿيندو

تہ محشر زماني ۾ يڪبار ٿيندو

تعجب ۾ ايندا ملڪ جن انسان

منهنجي دل جو جي راز اظهار ٿيندو

نہ ڪي پاڻ ٻاهر اندر مان اي عارف

انالحق جو چوندو سردار ٿيندو

جي دنيا ۾ ديدار ان جو آ مشڪل

ٻڌان ٿو قيامت ۾ ديدار ٿيندو

قدم رشڪ گل منهنجي دل ۾ جي رکندو

تہ آتش ڪده دل جو گلزار ٿيندو

سوين خار حسرت جا دل تي جهليندو

اي گلرو جو تنهنجو طلب گار ٿيندو

تنهنجي مٿي محبت جو جئمن جام پيئو

اهو تاب محشر نہ هٿيار ٿيندو

اها قادري ليلت القدر آهي

جهين رات دلبر جو ديدار ٿيندو

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكفوف محذوف

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

دل کي آ شوق ساقيا مٿي جي اياغ جو

پر نور جنمن جي نور سان ٿئي گهر دماغ جو

دل کي وٺي ٿو ڪين سوا گلزار جي

مٿي تاب ابر باد صبا سير باغ جو

دل ۾ رهي ٿو داغ جو دلبر جي عشق جو

محشر ۾ ٿيندو داد منهنجي دل جي داغ جو

خون جگر پئي ٿو بجا آب باغ دل

گل خون فشان کلي ٿو منهنجي دل جي باغ جو

رنگ صبا ڇا باغ جمان ۾ ڦري ويو

گل قل ۾ هاءِ ڏسجي ٿو اڄ رنگ زاغ جو

عارف ڏسي ٿو خار ۽ گل مان جمال حق

يڪسان نظارو ان جي اڳيان باغ راغ جو

آهي اهو ته عشق مجازي بغير حق

جنمن کي چون ٿا عشق خلل آ دماغ جو

دل آهي محو صورت جانان اي قادري

ڏسجي نه ٿو ڪو باعث دل جي فراغ جو

بحر: متقارب مقروض اثلث (16) سورنهن رڪڻي
 وزن: فعول فعلن فعول فعلن فعول فعلن
 جمال خويان شباب کان پوءِ گهٽجي ٿو سو جمال ڪهڙو
 ڪمال جنهنڪي زوال آهي زماني ۾ سو ڪمال ڪهڙو
 جمال جو لايزال آهي انهيءَ کي حسن ڪمال چئجي
 جو بدر مان ٿي هلال گهٽجي سو آهي روشن جمال ڪهڙو
 رهي ٿو جاتي هو شاه خويان اتي نه پمٽو خيال ڪنهنجو
 وڃي نه پنهنجي جي جاءِ ان تي ته منهنجو آهي خيال ڪهڙو
 وصال جانان جو چئجي انکي جئين جو دريا ۾ لٽو گم ٿي
 جي جسم جانان ۾ گم نه ٿو ٿي ته اهڙو آهي وصال ڪهڙو
 جي ماڪي مارين ته سرب ڪف آ مگر ڪرشي سان يا انا سان
 جي تيغ بران سان ماڪي مارين ته ان ۾ تنهنجو ڪمال ڪهڙو
 لطيف اندام آهي جانان محيط هر شيءِ ۾ پوءِ گل جان
 وجود بي مثل جنهنجو پنهان ڏيان انهيءَ جو مثال ڪهڙو
 ويا هزارين امير سلطان ته عمر کي ڪجهه بقاء آهي
 اجائي هستي تي آ وڌائي ضعیف انسان جو حال ڪهڙو
 تون آهين ستار ۾ تون غفار مان گنهگار يا الهي
 شفي ۽ سافي علي محمد پوءِ قادري کي ملال ڪهڙو

رديف هاي

بحر: هزج مشمن سالم

وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

ٿيو نازل ثنا تنهنجي ۾ قرآن يا رسول الله

خدا هر دم تنهنجو آهي ثنا خوان يا رسول الله

وئي گم ٿي شب ديڄور هڪ دم كفر بدعت جي

تولد تنهنجي سان اي شمس تابان يا رسول الله

تنهنجي آئيند رخسار ۾ ظاهر آهي والله

جو شاهد غيب جو هو حسن پنهان يا رسول الله

تنهنجي گلزار خوبيءَ تي قمر قربان بلبل جان

۽ گل چين آهي ان جو ماه ڪنعان يا رسول الله

تون بلبل باغ وحدت جو حقيقت ۽ طريقت جو

شريعت جو ڪيو تو سبز بستان يا رسول الله

مسيحاڪي آهي خواهش تنهنجي درجي غلاميءَ جي

جو تنهنجو اسم آ دردن جو درمان يا رسول الله

ڪيو تو سير سبحان الذي اسرا جو هڪ پل ۾

ملائڪ انبيا حيرت ۾ حيران يا رسول الله

اچي له سارهن بيڪاريءَ بدڪار عاصيءَ جي

ڪري ٿو قادري دردن مان داهان يا رسول الله

بحر هج مشمن سالم

وٽن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

صبا ڏي حال دلبر کي مگر آهست آهست

جو گل کان نازڪ آهي ڪج خبر آهست آهست

نگ ڪر نارتين هيڪر خدا لڳ پنهنجي عاشق ڏي

ڏنائين ناز سان ماڏي مگر آهست آهست

پياري بيخودي جي مٿي جو ساٿي جام فرمايو

ڪندو نشو گهڻو هي جام پر آهست آهست

گهڻا احسان تنهنجا ٿو مڃان جو مهربان آهين

ڪرين جي رحم جي ماتي نظر آهست آهست

ڪرين جي قتل اي دلبر ته حاضر آهي سر منهنجو

وهائج خلق تي خنجر مگر آهست آهست

ويو تير نگ پيهمي جگر ۾ سو جي ڪپندي تون

وهي رت ٿي هليو ويندو جگر آهست آهست

منهنجي دل مان جي نڪري آه ٿي سا پر اثر آهي

ڪندي اي سنگ دل توکي اثر آهست آهست

اجائي عمر گذري عشق باريءَ ۾ مگر اي دل

سگهو ڪر ملڪ معنيٰ ڏي سفر آهست آهست

لڪائين ٿو اجايو عشق انجو دل ۾ ماڻهن کان

هلي ويندي جمان ۾ هيءَ خبر آهست آهست

جي آهين بي خبر اي قادري تون راز انجي کان

ته پوندي راز جي توکي خبر آهست آهست

بحر: مضارع مثنى اخرب مقفوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

مئي ناب ۽ ابر ساغر مينا بهار آه

ساقى پيار جام جو رب پرده دار آه

ساقى پيار جام پيا پئي وصال جو

دل تان لهي جو هجر جي غم جو غبار آه

زاهد كي فخر طاعت تقوي تي ٿو رهي

رندن جي سرتي رحمت پروردگار آه

عاشق جي دل چڪڻ جي ڪشش آهي حسن ۾

پروانو ٿو سڙي جو شمع بيقرار آه

مئي گون چين جي وصف ۾ مخمور ٿي قلم

ڪيهان ڪري چوي ٿو ثنا بي شمار آه

لا لا ڏنم جو قبر تي نڪتل ته دل چيو

هي ڪنهن شמיד ناز جي ويران مزار آه

ساقى خدا جي واسطي ڏي جام مغفرت

مئي نوش قادري ته گهڻو عيب دار آه

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكشوف مقصور
 وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن
 داغ جنون کان دل منمنجي مثل بهار آه
 خون جگر کان دامن ٿي لالا زار آه
 دل جو هميشه باغ رهي ٿو شگفت رو
 جو آه سَود منمنجي نسيم بهار آه
 جاري آ خون هر رڳ سنگ مزار مان
 هي ڪنهن شهيد ناز جي ويران مزار آه
 تنمنجي نگ سان دل جو گلستان آ تازه تر
 تنمنجي نگ جي موج ت ابر بهار آه
 اُپريو نه صبح پَروي پر شب جي آ آفتاب
 لڙڪايو پنمنجي منهن تي جو زلفن کي يار آهي
 دلبر جي هجر پر ٿو رڙي روح رعد جان
 ڳوڙها وسن ٿا ابر جان دل بيقرار آه
 بدڪار عيب دار گنهگار قادري
 رحمت پر يا خدا تنمنجي اميدوار آه

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكفوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

دلدار جو ڪري ٿو ستم سو ستم نه آه

والله ظلم يار جو عشرت کان ڪم نه آه

آدم تي آيو آهي امانت جي غم جو بار

آدم اصل نه آهي اهو جنهن کي غم نه آهي

دل درد ۾ ڏونيم قلم جان آ سر قلم

طغرا ۾ وصل يار جو لکيو قلم نه آهي

عاشق اهو نه آهي هڻي عشق جو ٿو دم

رنج و الم ۾ جيڪو جو محڪم قدم نه آهي

دل جي اکين ۾ عڪس هميشه آ يار جو

ڪجهه فڪر غم نه آهي جو آڏو صنم نه آه

عالم ۾ حسن ناز انهيءَ جو پيو آ شور

هو جان جمان فتنه محشر کان ڪم نه آه

گلو ڏي خط لکان ٿو نه داهان ڪري قلم

منقار عندليب آ نوڪ قلم نه آه

معتوق هوندي مان جو ڏٺو گل ڏي باغ ۾

شرمايو گلزار هي عاشق جو ڪم نه آه

دلدار بي حجاب گهڙي دل جي گهر ۾ آه

ري درد تنهنجي پيو ڪو خدا جو قسم نه آه

شافي علي محمد حاضر جڏهن هجي

والله قادري کي قيامت جو غم نه آه

بحرۃ مضارع مثنى اخرب مكفوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

ڪا جاءِ ناهين جاتي خدائي جهان نه آھ

خالي سندس نظر کان زمين آسمان نه آھ

موجود آ جهان ۾ اهو واجب الوجود

ناھين نھان اگرچہ ڏسڻ ۾ عيان نه آھ

عشق بتان ۾ عمر اجائي نه صرف ڪر

سھڻ جو حسن ناز ادا جاودان نه آھ

دنيا جي حرص کي ڇڏي عقبلي جي وات وٺ

دائمر رھڻ جي لاءِ ته دنيا مڪان نه آھ

حبل المتين ھٿ ۾ ڪري راھ راست وٺ

قبضي ۾ پنھنجي توسن عمر روان نه آھ

مشھور مڃنون آھي ته عشق مجاز ۾

ڇا ٿيو حقيقي عشق ۾ جو خست جان نه آھ

ناز و ادا ۽ غمري سان دل دلريا ڪن

پر منھنجي دلريا جو ڪو مٺ دل ستان نه آھ

ھر ھڪ بلا تي صبر ڪري سر ڏيڻ سوا

مڪتب ۾ عشق جي ڪو پيو امتحان نه آھ

يارب بچاءِ دل منھنجي آفت غمن جي کان

تير بلا جو دل سوا پيو ڪو نشان نه آھ

محبوب حق جو عشق آھي دل ۾ جاءِ گير

واللہ دل کي خواهش حور و جنان نه آھ

محشر ۾ آفتاب جي تابش کان قادري

پنجن نئن جي حب سوا سائبان نه آھ

بحر: مضارع مثنى اخرب مكفوف مقصور
وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

دل ۾ رهي ٿو يار چا توکي خير نہ آھ
جنهن سان ڏسئين ٿون ان کي سا توکي نظر نہ آھ

واقف آ حال دل جي کان دلبر پوءِ ڇو جوان
جنهن جي مران ٿو عشق ۾ تنهن کي خبر نہ آھ

رنج و المريد ضر آيو آدم جي واسطي
جنهن کي جو درد دل نہ آھي سو بشر نہ آھ

دنيا جي گلستان ۾ سوا برگ ياس جي
اميد جي ثمر کان تہ دل بھرور نہ آھ
صانع رکيو جو راز آھي ڪائنات ۾
آگاه ان جي راز کان ڪوئي بشر نہ آھ

بخشيش کان سوا تنهنجي محشر ۾ خدايا
نيڪن ڪمن جو ما کي تہ ڪجهه پيئي ثمر نہ آھ
ساقی علي محمد شافي آ قادري
نور جزا جو دل ۾ تہ خوف و خطر نہ آھ

بحر: رمل   مصدر: محفوظ
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

دوست هڪ ما سان فقط ڏم ساز آه
بيو نه ڪوئي مونس و عمر راز آه

دوست آيو بيگي منهنجي ڏسي
ما کي پنهنجي بيگي تي ناز آه

آهي انسان سر ذات ڪيا
سر سمجهي سو جو محروم راز آه

عشق پي انسان هر آهي حسن پي
ان جي فطرت هر رکيل ڪو راز آه

عشق جو انجام آهي سر ڏيڻ
لا يچب الا فلين آغاز آه

ڪيلا هر جو ٿيو نبيح عظيم
ان هر منهي رب جو ڪو راز آه

قادر سان قرب آهي يار جو
مهرباني ان جي بي انداز آه

بحر: دمل مسدوس مسدوف

درین ۱۰۰۰ فاعلاتین فاعلاتین فاعلاتین

ای غلک تہنہجو نہ ما سان ساز آہ
بار دل منہنہجی تی پی انداز آہ

بيگسي هر رنج غم در ساز آه
هاكي پنهنجي بيگسيء تي ساز آه
منهن نه صواري صکار زار حسن کان
عشق هر جو عاشق جان باز آه

مرغ بی پر کین اذامی ان جی لعی
خواهش گل طاقت پرواز آه
فادری جی دل هر آهی داغ عشق
تنهن کری محبوب و ت ممتاز آه

بحر: رمل مضمون مخبون محذوف
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فعلن

ساقيا جام مٺي ڏي جو بهار آيو آه
چا عجب شاخ تي اڃ گل ٿي سوار آيو آه

ڏس ته لالا جو به پيمانو ڀريل آ مٺي سان
چشم نرگس ۾ عجب چا ته خسار آيو آه

مغ دل اٿ اتي مقصود جو گل ڳولي لهه
منهنجي اميد جي گلشن ۾ بهار آيو آه

آسمان ما سان اڃان تائين ته ناساز آهي
منهنجي قسمت ۾ بجا گل جي ته خار آيو آه

خاڪساري ٿا سڀي غنچه و گل ڏيکارين
چا صبا يار جي قدمن جو غبار آيو آه

خنجر ناز سان تنهنجو هي ڦٽيل در تنهنجي
مرهم وصل جي لٽي سيشه نگار آيو آه

قادري داغ منهنجي دل جا ٿڌن ٿا گل جان
گلشن دل ۾ ڪري قرب نگار آيو آه

بحر: هزج مثنوي اخرب مكفوف محذوف
وزن: مفعول مفاعيل مفاعيل فعولن

اي بلبل دل ره تون خبردار هميشه
يڪ سان نه رهي حسن جو گلزار هميشه

دل بيقرار ڪي نه اچي ٿو قرار جو
گردش هر آهي چرخ مستگار هميشه

چاڻڪي ٿو چمن مرغ گرفتار نفس ڪي
سان لاءِ نفس گل سوا گلزار هميشه

شيرين ٿو رهي وات چوڌ قند کان منهنجو
جو لب تي شڪر لب جي آڱڻار هميشه

طفلي کان وٺي ڪيس جان اي ثاني ليلا
تنهنجو ٿو رهان يار طلبگار هميشه

ديدار جي دوا ڏي خدا واسطي دلبر
دل درد ۽ غم هر آهي بيمار هميشه

اي قادري جي شعر چوين ٿو ته چئو مگر
معني سان حقيقت جي پر اشعار هميشه

رديف پاي

بحر: مجتث مشن مخبون محذوف
وزن: مفاعلهن مفاعلهن مفاعلهن

خدا يا لطف ڪرم ڪرتون منهنجي حالت تي
نه ڏين ٿو ڪنهن کي ٿو ٿڪائين ^{لَا يَئِيْزُ} لڳائين ٿو منهن وري ڇا ڪان

عجيب آ پوره نشين تنهنجي اهڙي ثقت تي

ڏسي هي قدرت تنهنجي ملڪ نبي حيران
هلي ٿو دؤر زماني جو تنهنجي قدرت تي

سوا وجود خدا جي فنا آهي سڀ ڪجهه
مدار آهي جهان جو حباب حيرت تي

جي رنج درد المر آهي منهنجي قسمت هر
ٿيان چو رنج پلا پوء پنهنجي قسمت تي

ڪري جي لطف نه عاصي ٿي جني پل هر
نه آهي فضل خدا جو فقط عبادت تي

عمل چڱو نه ڪيو مان سوا گناهين جي
مدار منهنجو فقط آهي تنهنجي رحمت تي

جدا نه ٿيندي حقيقت هر معرفت توکان
مدام قاهر ره قادري شريعت تي

بحر: مجتث مثنى مخبون محذوف
وزن: مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلمن

خداء پاڪ پ عاشق آ تنهنجي صورت تي
تيان مان چو نه لدا تنهنجي پاڪ طلعت تي

اچين تڏهن به نٿو توڙي جان بلب آهيان
صحب اچي ٿو اي دلدار اهڙي فرقت تي
مران جي هجر ۾ تنهنجي تـ دلريا هيڪر

اچي تون حال دُسيج دل جو منهنجي ميث تي
اٿي ڪفن مان ادب سان چمان قدام تنهنجا
اچين جي رشڪ مسيحا تون منهنجي تربت تي

رڪن جي لحد ۾ تون پاڻ پڙه اچي تلقين
دعا نجات جي لئي گهر تون پوءِ تربت تي

مري ويو جو محبت ۾ قادري انجي
وسي ٿي رحمت حق بعد مرگ تربت تي

بحر: مجتث دشمن مخبون محذوف
وزن: مفاعلاتن مفاعلاتن فعلن

ويو بهار ولي گل جي آرڙ نه وڻي
دماغ منهنجي مان ان گل جي هاءِ پو نه وڻي

ويو بهار جواني جو باغ عمر جي مان
مثال بيل گلور جي جستجو نه وڻي
بدن ۾ روح مقيد ڪي آهي شوق وطن
ففس ۾ بيل کان گل جي آرڙ نه وڻي

ويو جي عشق ۾ ٽي خشڪ آب رو منهنجو
ٿيس جي خوار ملامين ته آبرو نه وڻي

جگر جو چاڪ جو ان تا ڏلف سان ڪيو رڻو
چئن کان پوءِ به سا لذت رڻو نه وڻي

شراب عشق جو نشو جي ڏاڍي گهٽ ٿيو
انهيءَ جي هروڪه مو جسم جي مان پو نه وڻي

بحر: رمل مثنون مخذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن

آهي امت کي خوشي رحمت باري آهي

يعني گلشن ۾ محمد جي سواري آهي

بلبلن کي ٿي چوي چاه مان اڃ باد صبا

شاهد گل جي گلستان ۾ عساري آهي

يائي نور تنهنجي ذات خدا مان ڪيو ظهور

نست مان هست ۾ سڀ خلقت ساري آهي

منهنجي هن قلب جي ڪس واسطي آهي صيقل

تنهنجي جا عشق ۾ بدنامي خواري آهي

تنهنجي رحمت جي خبر باد صبا گل سان ڪئي

قادري دل جي چمن ۾ ته بهاري آهي

بحر: - رمل مڻمن مخيون محذوف
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

زلف جي دامر ۾ شل دل نه اٿائين ڪوئي
جي ويهي اڙجي ته ان کي نه چٽائي ڪوئي

سرخ دل تيرنگ کان نه بچائي ڪوئي
تير نڪري جو ڪمان کان نه ورائي ڪوئي
مثل سروي جي ڪري سهڻا اکين ۾ ٿا وجهن
آتش عشق ۾ جو دل کي جلائي ڪوئي
زخمر دل گل آهي گوريا منهنجي بلبل دل لشي
دامن زخمر کي ٿاڪو نه لڳائي ڪوئي
جو ڪيو ناز جي خنجر سان صنم ڦٽ دل ۾
ان سو اگرچہ مسيحا نه چٽائي ڪوئي

عيش عشرت جو مڙو ڪين اچي ان کي پسند
دل اندر درد جو دونهون جي دکائي ڪوئي
جنهن جي حق ۾ جو لکيل روزاڻل کان آهي
قادري ليک سو هرگز نه مٽائي ڪوئي

بحر: رمل مڻمن مڃيون محذوف
وزن: فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

آهي سڀ ملڪ جو مختار رسول عربي
مرسلن مڙئي جو منهن دار رسول عربي

ظلمت ڪفر وڻي گر ٿي جمع سان انجي
نور حق جو ٿيو ثروار رسول عربي

ڪوس و حدت جو وگو ڪفر ۽ شيطان پگو
ٿيو جڏهن غيب مان اظهار رسول عربي

باه دورخ جي ٿي گلزار ڏسي جي ان ڏي
نگ لطف سان پڪ بار رسول عربي

جا ملڪ جن ۽ انسان نبي ۽ مرسل
آهي سڀئي سندو سردار رسول عربي

پنهجي عيبن ڏي ڏسي غم ۾ رهان ٿو ليڪن
غمزدن جو آهي غم خوار رسول عربي
قادري خوف قيامت جو نه آهي الله
منهنجو شافع آهي سردار رسول عربي

بحر: رمل دشمن اڻڙب مڪڻوف مڃڻوف
وزن: مفعول مفاعيل مفاعيل فاعولن

اي يار سوا تنهنجي لڪارو ٿي نه آهي

والله ما ڪي ٻيو ڪو پيارو ٿي نه آهي

منهنجو ته قمر طالع آ زحل جي گهر ۾

اهڙو ته ڪنهن ٻئي جو مقدار ٿي نه آهي

افسوس غم رنج و الم درد جي سببان

دل کي نه خوشي جو مليو وارو ٿي نه آهي

دلدار دل جي گهر ۾ گهڙي آءُ بلا شڪ

ٻئي ڪنهن جو دل جي گهر ۾ گهڙو ٿي نه آهي

هڪڙو به ڪناري تي رسيو ڪو نڪو عاشق

دريا کي محبت جو ڪنارو ٿي نه آهي

افسوس ٿلاري جو نه ڪو يار نه غم خوار

دلدار سوا تنهنجي ٻيو چارو ٿي نه آهي

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكفوف محذوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

جنت ۾ ويندي امت خير الانام جي
معلوم ڪر تون مام فترضيا ڪلام جي
گلشن ۾ آهي آمد منهنجي امام جي

خدمت ملي چمن ۾ مونکي انتظام جي
ساقِي شراب شوق جي مخمور ڪيو دماغ
عالمي آ دل کي خواهش ڪوثر جي جام جي
هن جسم جي نفس ۾ گهري هانءِ مرغ دل
ان کي خبر هجي ها جي دنيا جي دام جي
اي دل دُسي گهرين ٿي جي ديدار دوست جو
ڪپ غير کي ڪري هت مقراض لام جي

محبوب لا ابالي مان خام عشق ۾
پرواه ان کي ڪهڙي پوءِ سوداڻي خام جي
مٿي نوش مٿي خوري کان ٻڌي ڏينهن صبر ڪر
حرمَت رکڻ ضرور آ ماه صيام جي
يا مصطفيٰ پيو تنهنجي آ سام قادري
له سار جلد سيد سردار سام جي

بحر: مضارع نشمن اُخرب مَكْثُورَة محذوف مقصور

وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

شب روز منعنجنو عوض آهي ڪردگار ڪي

آرام صبر بخش دل بيمزار ڪي

آيو بهار هائي ڏسان ٿو نه يار ڪي

دل ٿي گهري ته پاه ڏيان مان بهار ڪي

اير بهار جان ٿيون رسن هجر هر اکيون

پاڻي جي گهرج ناه ڪا دل جي بهار ڪي

دل جي چمن هر گل نٿو اميد جو ڪلي

افسوس چا ٿيو آ نسيم بهار ڪي

تن منعنجنو اي نسيم جڏهن ٿي غبار جان

پهچاء ڪوئي يار جي هر ان غبار ڪي

آهي غريق قادري عيبن جي بحر هر

خواص رحمت ڪلي عيب دار ڪي

بحر: مضارع مثنى ائرب
وزن: مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

پردي ۾ ڪير پنمان صاحب جمال آهي
پردي مان جنهن جو ظاهر جاه و جلال آهي

ظاهر جمان ۾ آهي هر جا وجود ان جو

ان جي ڏسڻ جي خواهش وهر و خيال آهي
ڳالهائي ٿو ڏسي ٿو هر حال ۾ ٻڌي ٿو

ديدار ان جو ليڪن بلڪل محال آهي

قدرت ڏسي انهيءَ جي ٿيا فيلسوف حيران

منهنجي زبان ثنا ۾ ان جي ته لال آهي

عشق بتان اڃا ڀر جو حسن بي بغا آه

رڪ عشق انجو دل ۾ جو لالزال آهي

فاسائين چو ٿو لمبت دنيا جي زلف ۾ دل

دنيا جو رنگ رونق خواب و خيال آهي

دنيا جي ڇڏ محبت رڪ عشق خاص حق جو

فتنر خلل جمان ۾ دنيا ۽ مال آهي

ڏي ساقيا خدا را هڪ جام مٿي محبت

هاڻي سوا نشي جي دنيا و بال آهي

گفتار حق جي بس ٿي وئي وقت هن ۾ آهي

حق جي خلاف هر جا اڄ قيل قال آهي

دنيا جي حادثن کان پنهنجي پناه ۾ رڪ

يا رب قادري جو بس هي سوال آهي

بحر: هرج سندس محدولف
 وزن: مفاعيلن مفاعيلن فعولن

محبت جنهن کي آهي سيمر پر جي
 ضرورت ناهي تنهن کي سيمر ڏر جي

جنهن عاشق جو آهي شوق رهبر

نه آهي گهرج ان کي راه پر جي

به هر صورت جمال پاو ظاهر
 ڏسي سگهندي نه اک ڪو تله نظر جي

نه ٿئي دل خستڪ زاهد جي منور
 وٺي ڪو ڦٽي نه ٿي رونق گهرجي

بس آهي روشنائي دل جي گهر لشي
 نگر پر نور ان رشڪ قمر جي

منره جي تير تبغ ابرو کان ان جي
 ڪيان دل جي حفاظت يا جگر جي

اچي ره دل پر دلبر جو الم غمر
 ڪرن ٿا پاسباني دل جي گهر جي

پيارو ان کي آهي قادي سو
 ويهي چاٽ چسي جو ان جي در جي

بحر: هرج مسلس محذوف
وزن: مفاعيلن مفاعيلن فعولن

اچي ڏس يار حالت ناتوان جي
گهڻا ڏک ڏي ٿي گردش آسمان جي

ڪيو بيخود شراب شوق تنهنجي
پري سڏ ڪين ٿي ڪا جسر جان جي

محبت ۾ تنهنجي دل مست آهي
نه گهرج آهي شراب ارغوان جي

نه ٿي ٿئي آرزو پوري ڪا دل جي
نه ڪا ڪل ٿي پوري دور زمان جي

هٿ هستي نه گهرجي هن جهان ۾
فنا ٿي آ بنا ڪون و مڪان جي

ڏٺي ڏک ڪيترا ان آزمائو
ضرورت ناهي ڪنهن پئي امتحان جي

وڻي گذري اجائي عمر ساري
نه پئي ما ڪي خبر عمر روان جي

خدا يا پاس ٿيان شل امتحان ۾
ٺهي ترڪيب ٺڪتي امتحان جي

رخ دلدار جو ديدار ڪافي
نه خواهش دل ڪي گلزار جهان جي

شفاف آهي مريضن عشق جي لڻي
نظر هڪ قادري جان جهان جي

بحر: متقارب مشمن محذوف
وڙن: فعولن فعولن فعل

کلي دل جي مڪڙي صبا کي ڏسي
جو آئي آ آج تـ لقا کي ڏسي

قبا جان تي صـد پاره حسرت کان دل
انهيءَ جي بدن تي قبا کي ڏسي

ڪرشمو انهيءَ جو جفا عاشقن
وڏيو عشق جو رو جفا کي ڏسي

ويا وهـمـر انجي جفا جا لـهي
سندس هٿ ۾ ڪلڪ ڦڦا کي ڏسي

رهي آسپا ۾ زماني جي تي
منهنجي دل تـ خوف خدا کي ڏسي

اهوئي نه مظهر ۾ موجود آهـ
نه ڀل حسن هن بي بقا کي ڏسي

پري ڦاڌري کان نه آهي اهو
لڌم ڦريب رنج و بلا کي ڏسي

بحر: متقارب مشمن محدوف
وزن: فعولن فعولن فعولن

منمنجی آء چا پر اثر ٿي وئي
جو دلبر جي مون ڏي نظر ٿي وئي

کسي دل جو دلبر رکي دل ۾ دل
لڳي دل سان دل پهر ورتي وئي

وڃي اوچتو حسن جي بحر ۾
بط دل شڪار نظر ٿي وئي

پهنجي اڀر نيسان جي شوق ۾

صدف چشمر جي پر گهر ٿي وئي
گھلي ٿي جهان ۾ مخالف هوا
زماني جي حالت بتر ٿي وئي

چڏي حق کي باطل کي حق ٿا ڏسن
انهن جي چا اک بي بصر ٿي وئي

نگ ناز ساقيءَ جي سان قادري
سوا مٿي جي دل بي خبر ٿي وئي

بحر: رمل سلس محذوف
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

اي مسيحا ڪر ڪرم ڏاڳير، تي
ڏي دوا سا جا اتر اڪسير تي

ڪجهه ته ظالم دل هر رک خوف خدا
ڪر نه ايندو ظلم بي تفسير تي
پست ڪده دنيا جو آهي بي بقا
تي نه عاشق بي بقا تصوير تي

ان جي ڀرون تي جو ڏسجي تو خوف
جو شر آهي موج زن شمشير تي
نقش ڪيندي ان جو نقاش اٺل
تي پيو عاشق، انهيءَ تصوير تي

مئي پرستي کان نه مڙندس زاهدا
ڏي ڇڏي ما ڪي منعجي تقدير تي
تيو گهڻو عالم هر رسوا ڦاڌري
ڪر ڪرم هن پنهنجي دامن گير تي

بحر: رمل مثنون محدوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

پنهنجي موهمر راز کان عاشق چو بيگانو رهي
شمع روان يار جي تي چوند پروانو رهي

يار محصل ۾ اچي ليلي صفت من سير لشي
تنهن ڪري جهنگل ۾ مچنون جان ٿو ديوانو رهي

جي اچي هو دل جي سڙندڙ گهر ۾ ابراهيم جان
پاه مان گلزار ٿي سرسبز ڪاشانو رهي

ساقيا ڏي ڄام مٿي مثل رخ خورشيد رو
صبح اميدن جو ايري ياد پيمانو رهي
مٿي الستي ڏي ته مستيءَ ۾ اچي دل چئي بلا

مثل هميشان ساقيا تنهنجو هي ميخانو رهي

دل جو پيمانو ڀريل آهي شراب شوق سان
يا الهي تان قيامت پر هي پيمانو رهي

جي پئي ساقي هٿان هڪ ڄام مٿي جو محتسب
عهد تقويٰ کي چڙهي مٿي نوش مستانو رهي

يا الهي ڪر عطا رنج و بلا ۾ دل سليم
قادري کي صبر سالر لب تي شڪرانو رهي

بحرۂ رمل مسدوس محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

چشم خونی تی فغسارا دل جو ماثل تو وئی
هڪ اشاري تیغ ابرو جي سان گھاپل ٿي وئی

چشم جي کپ مان نگہ جي تیغ قاتل جو ڪڍي
مغ بسمل جي طرح دل منهنجي بسمل ٿي وئی

دل ڏڪي قاتل جي وقت ڦیل ڀڪمر معن جي دل
حرز جان ٿي ان جي گردن ۾ حمايل ٿي وئی
ناز نیڻن جي سان ماڏي یار مرڪي جو ڏٺو
جا هوئی امید منهنجي دل جي حاصل ٿي وئی

دل کسي ویو دلیریا ۽ درد غم مان وت رهيو
درد غم دلیر جو بیدل واسطي دل ٿي وئی
بعد مدت ماهر و ٿيو منهنجي گھر ۾ جلوہ گر
هجر جي ظلمت سموري در ۾ راڻل ٿي وئی

ڪاروان شوق ویو ٿي وات وحشت جي وٺیون
جان رسیو ڪر ٻو بلا ۾ ان جي منزل ٿي وئی
رکي گواهن جي چئن مشڪل هو بخشیش لئي
بیسڪي منهنجي ڏسي تقدیر شامل ٿي وئی
قادري اعمال نامہ جاج لئي جو پیش ٿیا
جا عبادت رکی محبت هوئی سا باطل ٿي وئی

بحر: رمل مثنون محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

اڄ زمانتي جي روش بلڪل نرالي ٿي وئي
جو طبيعت دلريا جي لا ابالي ٿي وئي

دؤر پيماني جو جو پر شراب عشق سان
جامر خالي آهي اڄ مينا به خالي ٿي وئي

منهنجي دل جي آرزو هرگز نه خالي موندئي
جو محبت سان سخي جي در سوالي ٿي وئي

شاهد گل گون بدن جو رات آيو خواب ۾
راز معنيٰ جي گلن سان پر نها تي ٿي وئي
عشق وان کي ٿو ڏي غم خوش رهن بي عشق ٿا

چال هن چرخ ڪهن جي پي نرالي ٿي وئي

مرد مولا جو ملوٽ مشڪل ٿو ڏسجي فادري
هاءِ هن دنيا ۾ اڄ قحط الرجالي ٿي وئي

بحر: رمل مثنون محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

لذت دنيا چڙهي عقيبا جو ڪي ڪجهه زاء پي

ماخلت الجن جو ڪر قول اي دل ياد پي

اي عنا دل ره خبرداري سان هن گلزار ۾

جو آهي موجود هت صياد پي جلاد پي

گلشن عالم ۾ ره اهڙي طرح اي عندليب

باغيان پي خوش رهي راضي رهي صياد پي

حسن جي گلزار ۾ سڻن وڌو جو دهر زلف

ان ۾ آهي بلبل دل قيد پي آزاد پي

يار جي ناز و ادا شوخي تلون طبع کان

آهي دل ڀر درد منهنجي شاد پي تاشاد پي

تو رهي دنيا ۾ مرغي جان منهنجو سرخ دل

غرق درياڻي هئا و حرص پي آزاد پي

يار جي قصور ڪيندي ناز ۽ غمزدگسي

قادري حيران ٿيو مان پي ۽ بهزاد پي

بحر: رمل مثنون محدوف

ورن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

دوش ان دلبر سان چا خلوت ۾ يڪٽائي نه هئي
جو اڃان مخلوق ڪل اجسام ۾ آئي نه هئي

دور پيالي جو هليو ٿي رشڪ گل ساقِي هٿان
م حفل آندان ۾ چا هي باده پيمائي نه هئي

عشق جي مٿي جو پري ساقِي ڏٺو ان وقت جام
ملن خوشيءَ سان نوش ڪيو صدمن جي ڪل ڪائي نه هئي

جان تن وسري ويو ان جي شراب شوق ۾
بي خودي جي عشق چا پوڻاڪ پهرائي نه هئي

منهنجي دل ان وقت ان جي حسن تي عاشق هئي
جو اها صورت اڃان عالم ۾ پيدا ٿي نه هئي

عشق ۾ رسوا ٿيس مان هو آهي آزاد چا
ٿيس جي رسوائي چا ليلا جي رسوائي نه هئي

ڏڪر ان جي کان سوا چڱو گفتگو ٻيو ڦاري
ٿيس کي ليلي سوا ٻي وات ڪا وائي نه هئي

بحر: رمل مضمون محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن
تو ڪيو آهي تيز خنجر آزمائڻ واسطي
عاشقن لعي عيد آئي سرڪپائين واسطي

مان سڃاڻي سروناريو تو اڳيان اي دلڙيا
ٿو اچي شيطان آڏو پرغلائڻ واسطي

چو ستائين تو هميشه ما کي دلبر هر طرح
مان فقط دنيا پر آهيان چا ستائڻ واسطي
درد غم رنج و الم جو عشق ۾ ما کي مليو
دل نه ٿي چاهي خوشيءَ سان غم مٽائڻ واسطي

آهين تون مختيار فاعل پاڻ سڀ ڪجهه ٿو ڪرين
ڏين ڳلا تقدير تي پنهنجي بچائڻ واسطي

لاهر هنهن پنهنجي تان برقرار سال ويا سڪ ۾ لنگهي
حسن تو کي ٿيو عطا ڇا منهن لڪائڻ واسطي
قادري سان قرب آهي ان يگاني يار جو
پر لڪائي منهن تو هو الفت وڌائڻ واسطي

بحر: رمل مڻمن محدوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

خلق خالق خاص خلقي هن زماني واسطي
دانه گندم هو آدم لغهي بهاني واسطي

هي زمانو پي بقا آهي. بقا جو خيال ڪر
آيو همت هر ڪو پڪي جان آشياني واسطي

چڏ پئي شيطان جي ره حڪم هر ثابت قدم
پيو اچي آدم ڏکڻ هر هڪڙي داني واسطي

شاهد خلوت نشين جو گڏ هو هت ٿيو جدا
دل اداسي آهي ان دلبر يگاني واسطي

تڏهنجو مان عاشق ۽ تون معشوق معذجو پري چا
مان فقط تڏهنجو ئي آهيان تون زماني واسطي

تارنگ هر مرد حق جي مان اچي حق جي صياد
سا زهر انسان جو پي پي طراني واسطي

نفس تڏهنجي جو جي مرکب شوخ ٿي اي قاري
لاجي رسي آڻ ان جي تازياني واسطي

بحر: هرج مشمن اڅرب

وڙن: مفعول مفاعيلن مفاعيلن

آزده نه ٿي، مٿي ڪش جاري رهي مٿي ٿو شي
مخمور رهي هر دل قائم رهي مدد هوشي

آواره وطن فرقت ۾ ڇا ڪندو مٿي ٿو شي

مجنبي کي بچائي مٿي هو ٿي دشت ۾ خون ٿو شي

ساقيه جي نظر هڪ سان ويو زهد ڇڏي تفوي

مٿي خاڪ ۾ وحدت جي مان جو ڪٿي مٿي ٿو شي

جي زهد نه ٿي ما کان زاهد نه ملايت ڪر

مٿي عشق حقيقي جي ما کي آهي بيهوشي

ناراض چو تون آهين گهرجي ٿي رضا تنهنجي

ما کان جي خطا ٿي ڪا ڪم تنهنجو خطا پو شي

غنيچه مان کلي گل ٿو گوهر تو صدف مان ٿي

دنيا ۾ ته سڀ کان وڏا اي دل آهي خاموشي

سردار دو عالم جي الفخر چيو فخري

ريشر کان فقيرن کي وڏا آهي نمد پوشي

ڇڏ زهد عبادت سا جنهن ۾ آسا ڪاري

ڪر عشق خدا جي ۾ اي قادري سر جو شي

بحر: کامل مثنیٰ سالم

وزن: متفاعله، متفاعله، متفاعله، متفاعله

چا هوا گهلي آهي مختلف جو نه مهر ۽ نه وفا رهي
نه چمن ۾ آهي سو چهچتو نه ڪي موج گل نه صبا رهي
نه ڪي باغ ۾ سو بهار آ نه ڪي جام مٽي ۾ خمار آهي
نه ڪي دل کي منهنجي قرار آ نه ڪي درد دل جي دوا رهي
نه ڪي نور جام جو تو هلي نه ڪي بزم ۾ ڪو موز نه رهيو
نڪي خمر رهيو نه سبو رهيو نڪي جام مٽي ۾ ضيا رهي
نڪي عاشقن ۾ سو سوز آ، نڪي سحرڻن ۾ سو حسن آ
نڪي بلبلن ۾ سو درد آ نڪي گل ۾ پوءِ وفا رهي
جو دلين ۾ خلق جي خلق هو سو ته قادي نڪري ويو
نڪي صبر ۽ نه رضا رهي نڪي خوف ۽ نه رجا رهي

بحر: مضارع مشعشع اءرب
وزن: مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

عشق خدا ۾ ڏاڍو مخفي ڪو راز آهي
والله موجزون گڏ ناز و نياز آهي

شڪر خدا زبان تي لب خشڪ اشڪ پاران

محبوب جي رضا ۾ سوز و گداز آهي

هڪ ڏينهن ۾ اچي ويا سغو امتحان آڏو
نيري تي چشم عبرت عاشق جي باز آهي

عاشق حسين جتو علبد ڪو ڪوڙ ٿيندو
تيغ جفا جي هيٺان شغل نماز آهي

تي بيوطن مسافر مظلوم مار جي ويو
ڪاٿي زمين ڪر بل ڪاٿي حجاز آهي

ذبح عظيم جو هو مدت کان راز مخفي
اڄ دشت ڪريلا ۾ ظاهر سو راز آهي

مظلوم ڪريلا جو احوال جي لکان تو
ڪيهان ڪري قلم تو رب بي نياز آهي

ڪو صبر فادري تون دل درد کان ٿي ڦاٿي
قصو هي ڪريلا جو ڏاڍو دراز آهي

بحر: رمل مثنون محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

حسن تنهنجي ڪي ڏسي دل منهنجي حيران ٿي وئي
ٻوڙ گل جان تنهنجي الفت ان ۾ پنهان ٿي وئي
دل جي داغن جو چمن سر سبز آهي اي صبا
ابر باران ان جي لئي بس چشم گريان ٿي وئي
وس نه منهنجو مثل ديوانن جي پيرس قيد ٿي
دل پريشان مائل زلف پريشان ٿي وئي
واڌيءَ وحشت ۾ حيران تنهنجي لئي اي رشڪ گل
عجز جي خان کان منهنجي چاڪ دامن ٿي وئي
جنت الماوي نه گهرجي ۽ نڪي حور و قصور
جاء مسڪن ڦاڙي جي ڪوڙ جانان ٿي وئي

بحر: هج مشعن سالر

ولن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

تنهنجي بي مثل دلڪش دلريا قصوير تان صدقي
انهيءَ غنيجه دهان هو هوهر جي تقرير تان صدقي

ڪڍي نقاش قدرت جي تنهنجي قصوير ڇا سڻي
ن هڪ مان پر ٿيو نقاش خود قصوير تان صدقي

ڪيو تو جي دلين جي ملڪ کي تقرير سان تسخير
تنهنجي سڻي سخن تان به هني تقرير تان صدقي

عجب تحرير موزون آهي تنهنجي مصنف منهن به
محرر جي قلم تان به انهيءَ تحرير تان صدقي

صف عشاق پر تيرنگ تنهنجي ڪيو جو ڪم
قضا پي تي ٿئي تنهنجي نڪ جي تير تان صدقي

آسي ديوانو ما کي تو وقتو وٺجوير وٺن جو

ٿيو مجنون به حسرت کان انهيءَ رنجوير تان صدقي

وصال يار جي ٿي قادري تدبير سان حاصل
تو ٿي تدبير پي بيشڪ انهيءَ تدبير تان صدقي

بحر: موج مشمن سالر

وَلَنْ مَفَاعِيلِن مَفَاعِيلِن مَفَاعِيلِن مَفَاعِيلِن

اڪين آڏو هميشان آهي صورت دوست هم ڏهر جي
ڪڍي نقاش قدرت جي جا دل تي دل جي محرم جي
ريريت جي ظاهر ڪرڻ جو هو رب کي رايو
تڏهن ظاهر ٿي صورت خلق ۾ سردار عالم جي
خدا محبوب پنهنجو صورت بشري ۾ ڪيو پيدا
وڃي وڃي تنهنڪري عزت شرافت سڀ کان آدم جي
لڳر رتڪ مسيحا جي سان چٽندا زخم سڀ دل جا
خدا شاهد منهنجي زخمن کي عادت ناهي مرهم جي
انهيءَ قادر جي قدرت جو آهي درياءَ بي پايان
ڪعين کي ڪل نه انجي قادري جعين ڪل نه قلزم جي

بحر: موج مضمون سالم
وٺ: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

الا ٿي دل وٿي ڪاڏي پڇو ٿا جي خبر دل جي
جا آهي سڀني ۾ دل سا ت آهي آب ۽ گل جي

نه دل آهي نڪي دلبر خبر سان ڇا ڏيان دل جي
جهڙين وٺ مڻ مڻ جي دل آهي پڇو انکان خبر دل جي

هزارين حسرتون دل ۾ رهيون افسوس ڏرون جهون
وٿي سڀ عمر گذري آرزو پوري نه ٿي دل جي

ڏسي صاحب بصيرت جو جمال پيار هر شيءِ ۾
نگاه ڦيس ڪي پروا نه آ ليلي جي محفل جي

چڙهي طوفان وحشت جي تي ڪڍتي مڻجي خواهش جي
خبر ناهي اڃان درياءُ حيراني جي ساحل جي

سوڀرو جاگ اي غافل ڀرپور ٿي بار ڪافوري
اڳيان گرمي آهي توکي خبر ناهي ڇا منزل جي

اهو انسان ناهي دامن ۾ درد کان پري آهي
خبر جنهن کي نه آهي قادي ڪجهه حق ۽ باطل جي

بحر: هرج مڻمن سالر

وڙن: مڻاعيلن مڻاعيلن مڻاعيلن مڻاعيلن

نه ڪي اميد پوري ٿي نه ڪا بهي آرزو باقي
مگر ديدار ان جي لڳي رهيو دم در گلو باقي

تمنا جو گلستان پاس جي جهولي جلايو پر
رهي اميد آهي دل ۾ بس لاتنطو باقي

غير دل کان رهان آزاد ٿو مان ڪنج عزلت ۾
نه دل پهلو ۾ آهي ڇه نه دل ۾ آرزو باقي

لڪي فياض عالم ۾ نڪي ڪي طالب مولا
رهيو آهي زماني ۾ تنين جو گفتگو باقي

ڏسان مت ڇه هلا خالي ٿو ميخاني ۾ مڱي کان اڃ
رهي آهي فقط افسوس ميخاني ۾ يو باقي

چٽا سڀ زخمر دل منهنجي جا جي تيغ جفا سان ٿيا
وليڪن چاڪ سيني جو رهيو آهي رڻو باقي

تصور يار جي ۾ ٿاڌري جا ڏي نهاريان ٿو
ڏسان مان بيو نٿو ڪجهه پي هر جا آهي هو باقي

بحر: هرج مشمن سالر

ورن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

خدا يا لطيف كـر جو تـي اـثر وارې زيان منمنجي

سخن معني يـوړل نـكړي يـو تـي شـمين زيان منمنجي

رهي ټو راز معشوقې لمان كاشانه دل هر

نـكـړي كـو سـخن دل مان زيان تـي رازان منمنجي

كـيان تـو رـوز شـب آه و فغان صياد گلشن هر

الا تـي چـو نه تـي پـهچي بـگوش گل فغان منمنجي

رهي مـخـمـور دل تـي ذوق هر ان دختر نـزجي

اچا تـيا وار تـوري پـشت تـي مـثل كـمان منمنجي

جواني وارو آهي خيال ما كي اچ به پيري؟ هر

توانا عشق هر آهي طبيعت ناتوان منمنجي

نفس هر قادري ټالـس مان آهيان سرخ لاهوتي

كـيان مان چا رهن جي جاء آهي لامكان منمنجي

بحر: هرج مڻمن سالم
وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

عصيت سان فلڪ ٿو آزمائي عشق وارن کي
مڻي صراف زر کي ڪسوني تي ۽ نه آهن کي
ڳرائي پائي ڳردن ۾ بوقت قتل رت روندِي
تنهنجي تلوار سان الفت آقاتل منهنجي ڳردن جي

وسي ٿو ابر رحمت ٿي اهو دونهون اڃايل تي
اٿي جو ٿو اٿلدر مان جي ڪيان ٿو بند آهن کي
اڳيون ڪيئي ۽ چپ مڻي ڳون ڏسي ٿيا مست مستان
تنهنجو ديدار ڪافي آهي ساقي مڻي پرستن کي
اڳيون ٺوڳس دهن غنچو تنهنجو قد سرو لب لالا
ڏسڻ مري ڪڍ گهمڻ تنهنجي تـ شرمابو گلستان کي

اجل جي موج ٿيندي سر بر تنهنجي ڪمائيءَ کي
اجايو ٿو ڪرين رنگين منقش خانـ تن کي
چراغ ڪاروان سمجهو ٿي مان پر اک هور ٿي دشمن جي
ڏنر ٿي دوست پنهنجو قادري افسوس دشمن کي

بحر: شرح مثنیٰ سالم

وزن: مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

بهار آیو صبا غنچن گلن ہر کانہ تی ڏسجی
رہی سا ڪوڙی جانان ہر چمن ہر ڪانہ تی ڏسجی
ڪئی ڪاری قبا پٿرون پڇی ویا باغ مان بلبل
اها خوشبو اڳوڻي اڃ گلن ہر ڪانہ تی ڏسجی
نہ ساءِ محبت، نہ سو ساقی، نہ ساغر مٺي، نہ مینا آ
اها لذت سوا غمر انجمن ہر ڪانہ تی ڏسجی
پڏي تعريف میخانہ جی آیس دور کان ساقی
مگر گیرٹ مٺي جی بہ متن ہر ڪانہ تی ڏسجی
خبر داری سان رھہ ای قادی دنیا جی گلشن ہر
وفاداری اجوڪی گلرخن ہر ڪانہ تی ڏسجی

بحر: مزج مضمّن سالر

ورن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

رهي مون وٽ اچي يار هليڪر ههمان بڻجي

ڪباب دل، شراب خون، جگر ڏيان مينان بڻجي

وڃي دروازي تي ان جي پوان مان ناتوان بڻجي

نھاري ٿاڙ سان نازڪ بدن من مھريان بڻجي

گلستان دل جي داغن جو ڏسڻ لعي من اچي جاني

ڏيان پاڻي اکين جو ٿو گلن کي باغبان بڻجي

اچي رشڪ گلستان خانڻ ويران پر جي هيڪر

اچي انجي سان هڪ ٺهر پر وڃي سو بوستان بڻجي

سمورو راز دلير جو مان سڀني پر ٿي سامايو

پڌايو يار سريستو سو دل جو رازدان بڻجي

زماني پر عشاقن جو گھڻو نامر و نشان آهي

رهي ٿو ٿاڌري عالم پر عاشق بي نشان بڻجي

بحر: مٿڻ ھٻڻ مٿڻن سالم
وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

رھي خالق تو پنھان هن بھان پر حڪمران بڻجي
ھلائي حڪم ٿو هر جاءِ سلطان زمان بڻجي

ھو الاول ھو الآخر ھو الظاهر ھو الباطن
رھي دنيا پر ٿو دائر مگر عفا نشان بڻجي

جڏهن وحدت منجھان ڪثرت جو خالق کي ارادو ٿيو
فقط ڪن جي چوڻ سان پيو زمين و آسمان بڻجي

سوا پردي جي موسيٰ کي نه هئي ڏيڍار جي طاقت
تلاھن پردي پر آيو ميمر جي احمد عيان بڻجي

محمد مصطفيٰ ممڪن ولي واجب نما آھي
احد پر محو ٿيو احمد خدا جو رازدان بڻجي

خدا خلقي نه ھا هرگز زمين و آسمان ليڪن
محمد مصطفيٰ خاطر ويو ڪون و مڪان بڻجي

خدا جو حمد ۽ نعت نبي هرگز نه پوي ٿي
ڪري جي عمر ساري ٿاڌري هر مو زمان بڻجي

بھرت: ھرج مشمن سالر

وڙن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

خدا جي ڪل مظهر ۾ محمد مصطفيٰ آهي
دنيا عقيبا جي دفتر ۾ محمد مصطفيٰ آهي

خدا ممشوق، پنهنجي کي محبت مان ڪيو پيدا

خدا جي خاص منظر ۾ محمد مصطفيٰ آهي

محمد جي صلح قرآن ۾ ياسين ۽ طه

نازل ۽ مدثر ۾ محمد مصطفيٰ آهي

زمين و آسمان ۽ عرش ڪرسي ۾ آهي احمد

مشارن ماء انور ۾ محمد مصطفيٰ آهي

شهر ۾ بحر ۽ ٻر ۾ ظهورو آهي احمد جو

بهر جا خشڪ ۽ تر ۾ محمد مصطفيٰ آهي

چمن ۾ باغ جهنگل ۾ ڏسو چتر طرف چوڌاري

شجر ۾ شاخ ۾ ٺر ۾ محمد مصطفيٰ آهي

جبل ڏونگر ۾ معدن ۾ محمد جو نظارو آ

گهر ۾ لعل ۾ ڌر ۾ محمد مصطفيٰ آهي

منهنجي دل ۾ ۽ رگ رگ ۾ ۽ سيني ۾ سمايو آه

جگر ۾ جان ۾ سر ۾ محمد مصطفيٰ آهي

ن ڪريڪ ٿاڌري هرگز قيامت جي ڏهاڙي جو
شفيع ميدان محشر ۾ محمد مصطفيٰ آهي

بحر: هرج منهن سالر

ورن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

محمد مصطفيٰ، واللہ آهي سرسبحاني
ٿيو ظاهر محمد جي ڄمڻ سان راز راني

جو هو صديق وڃندڙا هر مڪمل گنج معنيٰ جو

تولد سان محمد جي ڪليو سو راز راني
وجود پاڪ سبحان گرچہ مخفي آهي عالم ۾
ولي بيشڪ محمد آهي ظاهر ظل سبحاني

دسين الله جو جلور تہ دس طلعت محمد جي
اهو واجب نما آئينو آهي ان جي پيشاني
دل آرا شاهد منهن تان اڃا پرو نہ لائو هو

تہ ان خوشيد رو جو ذره چين هو ماء ڪنعاني
سندس هو سير سبحان الذي ۾ قرب اوداني
عيان آهي انهيءَ جو شان منجھ آيات قرآني

چراغ عشق احمد جي سان پنهنجي دل منور ڪر
جڏي ڏي عشق دنيا جو، جو آهي هي جهان ثاني
دسي جي چنڊ اضحيا عيد جي جان جلور، جاني
ڪري هڪدم خوشيءَ سان قادري جي وچان قرباني

بحر: هنج مشمن سالم
وٺن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
مبارڪ رات اڃ معراج جي هرڃا عيان آهي
ويو معراج لئي اڃ بادشاهِ دو جهان آهي

محمد مصطفيٰ ختم الرسل محبوب سبھاني
جھين لئي جو ٿيو ظاهر زمين وآسمان آهي
اهو ياسين لقب طه حسب ۽ سرما اوحيا
وجود پاڪ ذات بي نشان جو هڪ نشان آهي
لنگهي عرشِ معاليٰ کان احد سان نئي مليو احمد
ويو نڪري سو پرڏو ميسر جو، جو درميان آهي
اڪن سمن ۾ ان جي ڪحل ما زاغ البصر جو هو
ڏسي عاشق ٿيو ان تي جو خالق انس چان آهي

شب معراج وڌ شب قدر کان ٿي شان شوڪت ۾
منور نور سان چوڏهن طبق ۽ لامڪان آهي
نه آهي قادري، پتو گريبي خورشيد محشر جو
محمد ۽ علي جي ٺانه جو سائبان آهي

بحر: حرج مشمن سالر

وڙن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

نہ طاقت عقل کي واللہ جو شان خدا ڄاڻي
خدا خود پاڻ ڄاڻي يا حبيب ڪبريا ڄاڻي

خدا جي معرفت مشڪل محمد جي مدح به حد
خدا کي مصطفيٰ ڄاڻي محمد کي خدا ڄاڻي

جو آهي راز احمد به احد جي وڃ هر سو ڄاڻي

ڪاڀري جو ميمر مان جو دل منجهان هستي فنا ڄاڻي

تيسر گل جو بلبل به فغان بلبل جي گل ڄاڻي
ڪرشمي ناز معشوقيءَ کي عاشق جان فلدا ڄاڻي

مدينيو علمر جو احمد انهيءَ جو در علي آهي
سمورو راز سبحاني علي يا مصطفيٰ ڄاڻي

چنڊي دنيا به عقيلي کي خدا سان هڪ ٿين گهرجي
فتا في الله جي لذت علي المرتضويٰ ڄاڻي

جي جاهر تليخ ڏي ساقِي منو ساڪيءَ کان سو آهي
مرو تلخي مان شيرين جو حسن المجتبيٰ ڄاڻي

بدن تي زخمر ڪيئي به زبان تي شڪر الله جو
خوشيءَ سان سرڪپاڻڻ سو شهيد ڪريلا ڄاڻي

نہ ڄاڻي ڪو ٻيو مقتول لذت خنجر جانان
مرو معشوق جي خنجر جو عاشق پر جفا ڄاڻي

نہ ڄاڻن آدمي افسوس لذت غم حسينيءَ جي
اها لذت جي ڄاڻي تا علي زين العبا ڄاڻي

حسيني غم پر موتي اک جي سڀ مان جيڪي نڪرن ٿا
بها تن جي خدا ڄاڻي يا احمد مصطفيٰ ڄاڻي
جهين کي ڪريلا جو واقعو سڀ نقش دل آهي
هميشان سو خوشي کان وڌ غم آل عبا ڄاڻي
غم آل عبا جو قدر پوندو دينهن محشر جي
نڌ ڄاڻن آدمي ٿا قدر هن غم جو خدا ڄاڻي
شعبيدي ڪريلا جو قادري کي آهي غم هر دم
حسيني غم جي لذت آهي بي درد ڄا ڄاڻي

مستتراد

بحر: رمل مخبون محفوظ
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

پاڻبي صل علي صاحب لولاڪ لسا باعث ارض سا
قاب قومين تنهنجو قرب آهي او ادنيٰ / فتدلا ودنيٰ
تنهنجي الفت کان خدا عالم اظهار ڪيو توکي مختار ڪيو
صدقي توتان ويڃان سڄو وار اي سردار سڄا عاشق ذات خدا
شان تنهنجو ٿو خدا چاڻي رسول عربي / واقف راز ربي
تنهنجي تعريف جي طاقت نه ڪهين ڪي بخدا جوڪري تنهنجي ثنا
لر پلڏ آهي ولر پوئلڏ الله الصمد / اهو بي مثل احد
بعد انجي آهين تون پاڪ نبي نور خدا / يادشاهي دوسرا
مان گنهگار تون شافع ۽ خداوند غفور / اهو آهي دل کي سرور
قادري تي ڪندو محشر ۾ اچي شاه شافع / روز جزا

مثلث

بحر: مضارع مثنى اُخرب مكشوف مضمور
وزن: مفعولن فاعلات مفاعيل فاعلن

1

ڪر مرغ دل تون حمد انهيءَ ذوالجلال جو
حي القيوم واحد حق لا يزال جو
ناهيڻ مثال خلق ۾ جنهن بي مثال جو

2

آهي جهان ۾ سو اهو خالق جهان
هر جا مڪان ان جو ولي آهي لا مڪان
ان جاءِ تي نه پهچي ٿو طاثر خيال جو

3

بعد ان جي نعمت واجب ان جي خليل جي
جنهن جي ثنا ۾ حاجت ناهين دليل جي
صاحب ڪمال مظهر ان جي جمال جو

4

طاقت قلمر کي ناهي قلمر ڇا لکي ثنا
ان جي ثنا جنهن کي نه آهي ڪا انتعا
مداح خود خدا آهي ان خوش خصال جو

5

منقار عندليب زبان قلمر جي ٿي
وصاف جبرئيل ٿي صفت و ثنا ڪري
شان و شرف ڇا لکندو گل لا نوال جو

الفت جو جاهر نوش ڪري بي خبر رهي
 ان جي رضا ۽ عشق ۾ صدمو گهڻا سهي
 لائق تڏهن ٿي قادري جاهر وصال جو

MAAB-1491

مرکز احیاءِ کتب و دستاویز

maablib.org

مخمس

بحر: رمل مثنون محدوف
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

ڪنهن کي طاقت جو ڪري تعريف شاه مرسلين
هو نبي اڳ پر چمن کان پيشوا سلطان دين

عبداليت جو پوڻ پوري رهد نما روح الامين
ٿيو جهمان پر جلوه گر فخر اولين و آخرين
فخر دنيا فخر دين فخر فلڪ فخر زمين

2

جسم نور کي ان جو آهي نور حق جو سر بسر
جذب سج هر آهي پيشڪ نور ان جي جو اثر
فيض ان قياض جي کان هر نبي هو بهرور
شڪر لاءِ ٿيو اچي محبوب سو هت جلوه گر
جو اڳي گڏ شاهد معنيٰ سان هو خلوت نشين

3

عقل ڪل کي ناهي طاقت جو ڪري ان جي ثنا
شان هر بعد از خدا والله آهي مصطفي
پيشوا پيغمبرن جو شافع روز جزا
باعث ايجاد عالم صاحب تاج ولوا
مظهر ذات خدا محبوب رب العالمين

عرش اعليٰ کان آهي وٽ ان جي چاٽ جي زمين
 ٿا ملن ان تي ملائڪ روز شب پنهنجي جهين
 ان جي خرم فيض جا نرسل نبي سڀ خوش چين
 تاج سر طه ۽ ياسين زير پا عرش برين
 خاص خدمت تن تي ان جي رحمت للمالعين

ان جي عزت شان جو مان ڇا ڪري سگهندس بيان
 خوشي اوصاف ان جي کان آهي گهٽ جو جوان
 بي نشان ان خالي اڪبر جو آهي هي نشان
 جي نه خلقي ها خدا ان کي نه خلقي ها جهان
 آسمان سج چنڊ تارا ۽ نه گذار زمين

آهي بيشڪ رب جو سو راڻان اي قادري
 سرور عالم ولي جان جهان اي قادري
 وصف ۾ ان جي آهي ڪا سرتان اي قادري
 نعمتائي عالم ايجاد مان اي قادري
 آهي هي نقاش قدرت جي جو نقش اولين

مخمس

بحر: مروج مثنى سالم
وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن

خوشيء جو وقت آهي فصل گل ۽ موسم خوشتر
چمن جي نو نعلن سبز خلعت ڪئي آهي دلير
عروسن باغ جي هٿ ۾ گل لالا جو آ ساغر
بهار آيو پيري ڏي ساقيا جام مٽي احمر
اجي هر وجهه ۾ دل مست ۽ مخمور ٿي هيڪر

2

هلي تو دور پيالِي جو، جو آهي محفل رندان
شراب ارغوان جنهن جي پيئڻ سان تو وڌي ايمان
منور دل ٿي ٿئي ۽ ضرور ٿي تو جي پيان تو مان
مٽي خالص مطهر جنهن جا ذرا مهر انور جان
منور ٿي فلڪ تي سي ٿا شرمائن وڃي اختر

3

مسرت کان هزارين گل ڪليا گلشن جي ايوان ۾
گهڻا اميد جا گل مان به چوڻڊ يا پنهنجي دامن ۾
خوشيءَ جا گيت ڳائڻ بلبلا ٿا صحن بستان ۾
خوشيءَ جو آهي هي باعث زماني جي گلستان ۾
تولد ڪميت الله ۾ ٿيو اڄ ساڻي ڪوثر

انهيءَ جي شان شوڪت جي ڪيان تعريف ڇا ڇا مان
جڏهن ظاهر زماني ۾ ٿيو سو عاشق سڃان
منور نور سان ٿيو ڪعبت الله جو سڄو ايوان
ڪريان پيو کان غضنفر جي گھاٽا بت ڪعبت الله مان
اچي ٿي فتح ۽ نصرت پئي پاهان اڳيان حاضر

جراغِ دين احمد فوت پاڻوئي پيغمبر

لواءِ احمد جو حامل ۽ آهي ساڻي ڪوثر
انهن جو ڪونه آهي هر دو عالم ۾ ڪو ٻيو مهر مهر
مبارڪ اسر ان جو عرش ڪوسيءَ جو آهي زبور
سرور قلب هر مومن امير المومنين حيدر

وصي مصطفیٰ برحق ضيائي ديدنه آدم
هميشان ظاهر ۽ باطن محمد سان هو گڏ هر دم
سخاوت ۽ شجاعت خوبي اوصاف انتي تر
شجاعن ۽ سلاطين جا ان جي ڌري سرها خر
امير پشرب و بطلي علي المرتضيٰ صندر

نڪو آدم انهيءَ سان مٽ سخاوت ۽ شجاعت ۾
نه ٿيندو ڪو برابر ٻيو انهيءَ سان شان شوڪت ۾
ولين کان آهي برتر ولايت ۽ ڪرامت ۾
محمد کان سوا افضل آهي سڀني کان عزت ۾
سوا ان حجت حق جي نه آهي ڪو ٻيو بهتر

مدد صبح و مسا ما ڪي ٿي گهرجي جا بچا انجي
 اسان کي پس آهي دل ۾ محبت ۽ ولا انجي
 نہ طاقت قادري ڪي جو ڪڙي وصف و ثنا انجي
 جڏهن تعريف قرآن ۾ ڪئي آهي خدا ان جي
 ثنا والله ان جي عقل جي امڪان کان ٻاهر

MAAB 1431

مخمس

بحر: مضارع مشتم اخرب مكثوف محذوف مقصور
وزن: مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

1

دلدار جو چا حسون چا چوئين شباب جو
لاٿو جو يار منهن مٿان پوڙو حجاب جو
صحن ان جي کان لڪي ٿيو منهن ماهتاب جو
باعث شبي وصال نه هو ٻيو حجاب جو
پر ناز سان اکيون ۽ پھائو جو خواب جو

2

مڪري جان ماڻ هر چو رهين ٿو اي دلريا
الزام دل کسي جو ڏٺو توکي چا صبا
دل مان ڏئي خوشيءَ سان نه تنهنجي آهي خطا
شيرين چين مان موڪلي مٿا چتر سخن مٿا
مان منتظر رهان ٿو ته تنهنجي جواب جو

3

جيڪو ڪيو ٿو جوڙو جفا مائي اي صنم
پاڻي پلڪ هر سو ته سمن رنج وغم المر
قسمت هر منهنجي هو ائين اي صاحب ڪرم
منهنجون خطائون بخش سڀئي يارب علير
ڪر ڪهڙو ٿو سان يار خطاب ۽ عتاب جو

آهي بهار دلبر ۽ خوش ٿي گهلي صبا
گلشن ۾ ٿا گلن تي ٿون مست بلبل
هر هر هلي ٿو دُور پيالي جو ساڻيا
مغموم تشنه لب تي به ڪڪڙڪا سڻي عطا
يعني پيار جام ڀري هڪ شراب جو

عشق بستان جي سوز ۾ دل منهنجي آب ٿي
جو غير هو ويو سو انهيءَ آب ۾ لڙهي
خون جگر وهي ويو اکين مان ته آب ٿي
دامن اکين جي آب سان منهنجي پسي رهي
محشر ۾ ٿيندو داد اکين جي ته آب جو

امت جو شافي آهي قيامت ۾ مصطفيٰ
ڪوٺڙ جو ساڻي آهي بلاشڪ ته مرتضيٰ
عاصم جي لاءِ گهرندو دعا شاه ڪريلا
هيڏانهن گناهه هوڏانهن هوندي رحمت خدا
ڪجهه خوف ناهي قادري روز حساب جو

مسلمہ

بحر: رمل مشق محفوظ

ون: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

جلوه گر ٿيو عالم امڪان ۾ روح عالمين
ماحي رسم جفالت مہبط روح الامين
باعث هر دو جهان محبوب رب العالمين
خاتمي هر انبيا فخر اولين و آخرين
هو محمد گد خدا سان شاهد خلوت نشين
آدم و حوا ايجان مخلوطها متجدد ماهر عين
قي مجسم ٿيو تولد مظهر ذات خدا
عرش کان آواز آيو مرجبا صد مرجبا
هر طرف کان آئي ندا صلوا علي يا سيدنا
غل ٿيو عالم ۾ ت اڄ پيدا ٿيو پدر الدجلي
عالم علم لدني كاشف سر خدا
رحمت اللعالمين حضرت محمد مصطفي

گلشن عالم ۾ اڄ هر جا خوشيءَ جو ٿيو جشن
نو عروس باغ جي ڪڍي سبز خلعت زيب تن
آسمانن ۾ خوشيءَ جي ڪڍي فرشتن انجمن
آدمي ڇا ڪڍي خوشي حورن پرين ۽ ملائڪن
جو طلوع ٿيو برج وحدت جي مان رشڪ آفتاب
بادشاه هر دو عالم صاحب لو لا خطاب

عرش عليا کان شرف ۾ شان بطحيا جو وڌيو
جو انهيءَ جا مالڪ عرض و سما پيدا ٿيو
بت يگا آتش اجهائي ڪوٽ ڪسرا جو ڪريو
اوج ٿيو اسلام کي ۽ ڪفر ٿي ڪافور ويو
خلق ۾ خالق ڪيو ان شاه کي خير البشر
فيض ان فياض جي کان هر دو عالم بهرور

ان ڪيو ثابت اچڻ سان آهي بيٺڪ هڪ خدا
ورنہ ڪي ڏهري ۽ ڪي تشليث جا قائل هئا
مير جي خلعت ڏڪي دنيا ۾ ٿيو واجب نما
دين حق ڪئي ضيا پيا دين سڀ بيڪار ٿيا
ڪفر جي ظلمت وٺي نور خدا ٿيو آشڪار
بت پرستي گم ٿي وئي تير لانت عزابي وقار

ڪنهن کي طاقت جو ڪري شان محمد جو بيان
ٿو ڪري تعريف جنهن جي خالق هر دو جهان
واسطي ان جي خدا خلقيا زمين و آسمان
حڪم ۾ جنهن جي ملائڪن ٿا رهن ۽ انس و جان
اسر انجو هو سليمان کي چڏهن نقش نگين
تعمڪري انکي ملي هوئي سلطنت رڻي زمين

چاره معصوم منعجا ماد تون آهن مدام
پاڪ نالو جن جو ما کي ورد آهي صبح و شام
مصطفيٰ آهي نبي ۽ مرتضيٰ آهي امام
قادري پا صديق دل تن جي غلامن جو غلام
جن جي هئي الفت سان آهي ڪاسه دل جن جو پير
هر دو عالم ۾ تتين کي ٺاهي ڪو خوف و خطر

تفصيل وار

بحر: مجتثا مثنى مغصور
وزن: مضاعلن فعلا تين مضاعلن فعلمن

خدا ڪريم رحيم و غفور ۽ غفار
خدا علیم ڪليم و سمیع ۽ ستار

بدیع ارض و سماوات قادر و قیوم

غني معني معطي عزیز ۽ جبار
حڪيم حي القيوم باسط و رافع
قدیر قاض قدوس واحد الغفار

ڪيائين شوق مان پيدا حبیب پنهنجي ڪي
جو آهي جن ملڪ انس جو سرو سردار
رهبر راه هادي جو ۽ هادي
احمد محمود سيد الا برابر
رسول امين

پڙهي ٿو پاڻ خدا ان تي ۽ ملڪ صلوات
پڙهو توهان ٻه انهي تي اي مومنو هر بار

ڪيان ٿو ڏڪر محمد جو مان جو گلشن ۾
پڙهن ٿا صل علي سر نواڻي هر اشجار

تڙي ٿو باغ ۾ گل شوق کان محمد جي
ڪري ٿي گل سان جو انجي ٿا نسيم بهار

علیم عالم علم لدني و اهي
خدا جي ملڪ جو والله سو آهي مختار
وزير اعظم نائب وصي ۽ وارث
رسول اڪرم جو آهي حيدر ڪرار

نثار ان تان شب روز آهي شمس و نعر
قري ٿو عشق عليءَ جي ۾ هي فلڪ دوار
دلين جي عشق سان عشق علي خريد ڪيو
علي جي عشق جي ڏس آهي اڄ گرم بازار
بروز محشر فردا ۽ پيش رب جليل
بغير عشق علي سڀ عمل اٿي بي ڪار
پرهن ۽ جن پڪي آدمي سڀئي حيوان
علي جا تابع فرمان ها سليمان وار

علي مظفر صت ۾ انهيءَ جي فتح و ظفر
خدا جو شير علي آهي قاتل ڪفار
علي جو شان ڏسي معترض عجب ۾ پيا
خدا جو شان ڇا شان علي آهي اظهار
نبوي علي جي نه پيدا ٿئي ها عالم ۾
جهان نه هر گز خلقي ها خالق جبار
علي جو نور محمد جو نور هڪ آهي
خدا جي نور مان پئي نور مطع الانوار
حسن حسين نبوت جي درج جا گوهر
اهي امام انهيءَ نور مان ٿيا نروار
خدا جي علم جو عالم رسول جو وارث
حسن جوانن جنت جو سرور و سردار
نبوي جي دوش جو راڪب علي جي دل جو سرور
حسين صابر شاکر شهيد ۽ سالار
حسين پاڪ جي تربت جي پاڪ خاک شفا
و جمن اکين ۾ ٿا سرمي جان سڀ ملڪ يڪبار

ٽٽي ۽ روشن هوندي سا اڳ قيامت ۾
غير حسين ۾ جا چشم آهي گهر بار
ڪري زيارت جو صديق سان مزار حسين
اچن ملڪ ٿا ڪرڻ لئي زيارت زوار
امام عابد و باقر ۽ جعفر صادق
امام موسيٰ ڪاظم و علي رضا سردار
امام آهي تقويٰ ۽ علي نقي سرور
امام شاه حسن عسڪري به عز و قار

امام آهي محمد اسان جو بس معدي
امام حق جا آهن آهي هشت چهار
غلام قادري زوار تن جو حلقه بگوش
خدا جي حڪم سان آهن جي طاهر و اظهار

سلام بحضور امام حسين عليه السلام

بحر: رمل   مثنى   محذوف
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

السلام اي صبر جي خنجر جا جوهر يا حسين
شڪر جي درياءُ جا ابي مثل گوهر يا حسين

السلام اي بحر عرفان جا شناور يا حسين
اي صدف تظهير جا موتي منور يا حسين

السلام اي سرو بستان امامت السلام
اي گل باغ رسالت ناز پرور يا حسين
السلام اي شمس تابان شريعت مصطفائي
اي طريقت جي فلڪ جا نيڪ اختر يا حسين
اي چراغ معرفت اي محرم راز خدا
ڪاشف سر حقيقت حق جا مظهر يا حسين

ٿيو شفاعت جو سبب تنهنجي شهادت سيدا
جو ڪيو راضي تو پنهنجو رب خوشتر يا حسين

تو شفاعت امتن ثاني جي لکي سيد سچا
سرخ ڪٽي خون شهادت جي سان پيڪر يا حسين
سر ڏئي گنج شفاعت جي ڪٽي تو هٿ ڪليد
ماتمي ۽ محب تنهنجا تنهنجي آڌر يا حسين

هاڻ مصحف دين جو شيراز ڪريل ۾ چنو
تي پيو هو هڪ ورق سو غم جو دفتر يا حسين

تہمنجا پٺ، ڀاڻيا ۽ پاڻو تو اڳيان ٿيا ٿي شمعيد
هر مصيبت تي ڪيو تو صبر صابر يا حسين

ڏاج ڏک جو قاسم نوشه کي ڪريل هر مليو
اي حسن مسموم جا بازو برادر يا حسين

گلشن آل عبا جو پيءُ جي شمع هر نورمال
ٿيو خزان جي تير سان پڙ موده اصغر يا حسين

چو نه وڌ يعقوب کان انجون اڪيون روشن عزيز
قتل جنهن جو پٺ ٿي يوسف ڏاڏي اڪبر يا حسين

ابر ٿيو آهن اڃاين جو وڃي افلاڪ تي
رت اٿو پاڻي بجا ان مان سراسر يا حسين

مالڪن ڪوٺر جي مضمومن جي هٿي هٿي اڃ ڏسي
مساقي ڪوٺر ڀڳو ٿي چاهر ڪوٺر يا حسين

جو هو اسد الله جان عباس غاري تينزن
فوج اعدا جي رڌن هر هو غضنفر يا حسين

مشڪ پاڻي لڳي ويو شهباز سو سوڙهي فرات
تشنه لب بازو وڌاڻي ٿيو سوري پير يا حسين

تہمنجي نازڪ تن تي نگو سگر زخمر هو ۽ هڪ هزار
تو ڪيو هر زخمر تي ٿي شڪر شاڪر يا حسين

تون هئين نقش نگين مهر نبوت مصطفيا
ظالمن تنهن نقش کي ڪيو خون هر تر يا حسين

راڪب مهر نبوت جو جڏهن سر ٿيو قلم
دانهن ڪئي ڪلڪ قضا الله اڪبر يا حسين

آسمان جنبش هر ڏرتي ٿي ڏکي ميباب جان
حلق تہمنجيءَ تي وهيو جنهن وقت خنجر يا حسين

تنهنجي ناني عرش اعليٰ تي ڪيو معراج هو
پيشوا مرسل نبي ها ۽ پيغمبر يا حسين
تنهنجي سر معراج نيزي تي ڪيو ٿي سيدا
سر وڏين جي فوج جا سالار بي سر يا حسين
ابر نيسان جان رنو ٿي هاءِ زين العابدين
نوڪ نيزي تي ڏسي سر مثل اختر يا حسين
جيڪو جو ظلم و مستمر آل محمد تي ٿيو
هو خدا هر وقت انجو پاڻ ناظر يا حسين

ظلم ايڏو جن ڪيو النبي تي بي مب
لمتون لڪ لڪ انهن تي تابه محشر يا حسين
جو تنهنجي غم هر روشي تو اي گل باغ رسول
خنده رو گل جان سو هوندو روز محشر يا حسين
ڪج مدد منهنجي به محشر هر خدا لڳ سيدا
اي یتيم بيڪسن جا يار ياور يا حسين
عت رشي عزت سان ۽ مقفور همت تنهنجو غلام
قاري تي هر دو عالم هر ڪرم ڪر يا حسين

سي حرفي

بحر: رمل مشمن محذوف

وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

الف اول خالق اڪبر جي واجب آ ثنا

قادر و قيوم رائق خالق ارض و مسا

ب بلاشڪ بعد ان جي آهي بهتر مصطفيٰ

باعت هر دوسرا ۽ خاص محبوب خدا

ت تعين کان پوءِ آهي شان شوڪت مان هر

نفس پيغمبر علي المرتضيٰ مشڪل كشا

ث ثنا دختر پيغمبر جي اها بس آهي جو

پاڪ ظاهر ڪيو خدا انڪي ۽ آيت انما

ج جلو جسور جنهن جي هر ظاهر نور جو

مو حسن سبط نبي هر شڪل احمد مجتبيٰ

ح حسين ابن علي هر مظهر راز خدا

راڪب مهر نبوت سر ذات ڪبريا

خ خدا خلقيا هي پنجهي پاڪ پنهنجي نور مان

عالمر امڪان جي تن سان ابتدا ۽ انتها

د دانه دل رهي تن جي شراپ شوق هر

مست ۽ مخمور خور هر زمان بي غر سدا

ذ ذڪر پنجهتن آهي عبادت رب جي

مان نه هڪ ڏاڪر مگر وصاف آهي خود خدا

ر رضا هر رب جي اصحاب جي راضي هئا

ابر رحمت تو و سي تن جي مٿان صبح و مسا

زمين و آسمان آهي مثال آسيا
 انجي وڃ ۾ پيٽڙجن کان پاڻ کي هر دم بچا
 سوڌو آهي سر جو عشق جي بازار ۾
 سر جي سوڌي کانسواءِ هر گز نه ملندو دلريا
 مثل پنهنجي ڪري سو شاه خويان قادري
 جو گداگرن جي درواري جو آهي بيتوا
 صابر درد غم رنج و الم ۾ جو رهي
 مثل ايوب پيغمبر ان تي راضي ٿي خدا
 ضامن عيب دارن امتن جو آهي بس
 قبر برونج ۾ قيامت ۾ محمد مصطفيٰ
 طلب ان يار جي ۾ ره هميشان مستقيم
 ٿيندي پوري سا اڳي پوءِ تنهنجي دل جي مدعا
 ظهور و ذات حق جو آهي عالم ۾ عيان
 ڏس پئي دل جون اکيون محبوب حق جي چو لقا
 عينڪ عشق جي پاڻي اکين ۾ جو ڏسي
 بيت ڏسڻ ۾ ڪين ايندو انکي دلبر کانسواءِ
 غم رنج و الم ۾ ره سدا ثابت قدم
 عيش عشرت بي وفا دنيا جي آهي بي بقا
 فقيري فخر منهنجو آهي ۽ فاقه ڪشي
 جو قبولي ڪين دولت والي ملڪ خدا
 قائم قادري، قلوبلي جي قول تي
 تون اسانجو رب نگ رحم گهرجي ريتا
 ڪوٽل جنهن ڪڏاڻو عشق جي ميدان ۾
 انکي آڏو چوڙه ايندو درد غم، رنج و بلا

ل لا احصي ثنا فرمايو شاه انبيا

م ڪنهن کي طاقت جو ڪري پوري ثنا ذات خدا
مظهر ذات حق جو آهي انسان بي گمان

ن ڪول عبرت جون اکيون ڏس پوءِ قدرت ڪٿي يا
نشته عشق ان محبوب جي جنهن کي لڳي

و ڪيئن اچي آرام انکي انجي موهن ڪانسواءِ
واجب عاشقن کي ڪوئي جانان هر رهڻ

مردئي سجدو ڪرڻ محراب ابرو هر سدا

هميشان ڪر تلاوت مصحف منهن يار جي

ل وڙ ڪر والشمس ۽ والليل ياسين و ضحي
لاسان ڪر نفسي هر هڪ وجود عارضي

پوءِ ڏسڻ هر ايندو هر جا هڪ وجود ڪٿي يا
آهي اينما ڪافي اشارو سمجھ لکي

تي فنا في الله ڏس هر سو لقاڻي دليلا
يقين آهي اسانکي نهن اقرب قول تي

قادري جي قلب هر آهي اهو جلوه نسا

مناجات سي حورني بطور مسدس

بحر رمل مڻمن محذوف
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

الف اول ٿو ڪيان مان شڪري ۽ حمدي خدا

اهي جو قيوم قادر خالق ارض و سما

بعد انجي نعمت تنهنجي يا نبي نور الهدى
تون اجهو تون آسرو صلوات توتي سيدا
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفي
ور وسيلا واهرو فرياد رس بهري خدا
بدن جي بار کان بيمار آهي هي غريب
بارڪان آزاد ڪر تون ٿي ۽ منهنجي تن جو طبيب
مهر مان ڪر ڪا نظر بيدار ٿي خفت خفيف
تون خدا جو خاص مرسل ۽ الاهي ۽ جون تون حبيب
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفي
ور وسيلا واهرو فرياد رس بهري خدا
تون محبوب خدا ۽ تنهنجي آهي پاڪ ذات
نفس نافرمان غالب آهي ماتي ڏينهن رات
نفس اماري ڪي ماري مصطفي ڪر مات مان
حمد ۽ صلوات ري ۽ ابي ڪان ٿي مون وائي وات
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفي
ور وسيلا واهرو فرياد رس بهري خدا

ت

ث

ثنا خوان سدا ڪري ٿو توکي هر هر الغياث
الغياث اي سيدالڪونين سرور الغياث
دانهن پٽ مداح جي اي دوست دلير الغياث
پهچ پل هر هن پيل تي ننگ پرور الغياث
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ

ج

جانب رب تنهنجي سر رکي طه جي تاج
تون سين سرتاج سرور سپايرن تو در خراج
سڪ سپي جو ميلا سيني هر روشن ڪر سراج
مهر جي ڪر ڪا نظر تاسپ دفع ٿين احتياج
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
حياتي وٺي ڏکن هر درد دل هر ڪيا قرح
عيت قت اندوه جا بهري خدا ڏي ڪا فرح

ح

دور هن دنيا جو آهي دم بدم پئي طرح
گنج عظماء مان ڏيو مداح هن کي ڪا شرح
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
خطائن خوب تر ماڏي ڪيو مختار رخ
ڪر توجه توه سان نيڪيون ڪرڻ اظهار رخ
مثل ڏسان محبوب تنهنجي مطلع الانوار رخ
ويو جئس هر جنهن توکان مٿيو ڪبار رخ
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ

خ

د

دلبر جلد ٿي هن درد واري دل جو داد
درد غم رنج و الم ٿي دور دل ٿي شاد شاد
مهر مان ماڻي نهاريو تان پڄي من جي مراد
دور ٿين حاسد ڪميناڻ دفع دشمن بد نهاد
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
ذلت هن زماني جي کان ڏي دل کي معاذ

ذ

آخرت جي نعمتن کان ڪر عطا ڪي التراز
نفس شر شيطان ۽ ڏوهن کان ڏي ماڻي ملاذ
ڪر توانا ناتوان سستي ڪيو آهي وقاذ
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
رسول الله ماتي رحبر جي ڪر ڪا نظر
عمر ڏوهن ۽ ڏکڻ هر صرف ٿي وڻي سر بسر
آخرت جي واسطي ناهيم ڪو توشو شمر
هن ٿڌر بيڪار کي بهري خدا ڪر بهرور
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
زماني جو نه آهي ساز تون ڪر سرفراز
تو کي سڀ معلوم آهي ظاهر ۽ باطن جو راز
ڏوهه پاڻي پاند هر آندهر وڻي صبر و نياز
معاذ ڪر متعجبون مدعين ٿي اترين جو ڪار ساز
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ

ز

س سائل جي سدا سن سڀدا فرياد رس

موزيجه مشڪل پر منجهن جو ماد تو تون آهي پس
هماء دنيا جو چڙهي ٿو ڪين ڪي حوس و عوس
تون ڪڪر رحمت جو هن لب تشنه تي پڪبار رس
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ

شڪرانا جو رب ستار ۽ تون پرده پوش

عبيب ڪل پنهنجا دسي منهنجو چڙاڻي ويو آهوش
تنهنجي رحمت مهرباني ڏي رکان هر تر تو گوش
اڃ اچي ڪر بار ڏوهن جي کان ماڳي سبڪ نوش
داد ڪر دلگير جو يا مرسل مصطفيٰ
صلواتون پڙهي توتي سدا سبحان خاص
تنهنجي لعي صلواته جو ماڻهن مٿي نورمان خاص
رحمت المومنين ياسين طه شان خاص

تنهنجي عزت شان پر نازل ٿيو قرآن خاص
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
ضامن تون ضعيفن جو هي پڻ منهنجو عرض
صاف ٿي دل ۽ دفع ٿي قلب جي قس جو مرض
بي ته طاعت ڪين ڪئي مان پر نه پرده ٿي فرض
بخش ڪل منهنجون خطائون آهي عاصي جو عرض
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ

ط

طبع مغمور ڪي ڏي لطف پنهنجي سان نشاط
انقباضن مان ڪڍي دل بخش ان کي انبساط
وانت جا آهي سڌي ڏيکار ما کي سا صراط
اسر ذاتي سان هميشان قلب کي ڏي ارتباط
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيا
ولغر ظالمون تي ڏي نرتا نظر ڪر يا حفيظا

ط

غ

منهنجي دل جي آرزو پوري ٿئي هيڪر يا حفيظا
قلب جي ڪس کي ڪڍي روشن صدر ڪر يا حفيظا
فائدن ڪڍين جي کان بهرور ڪر يا حفيظا
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيا
عاصمين عاجزن جو تون سچا سرور شفييع
غيب ڏانن امتن جو آهين منجهه- محشر شفييع
تون گنهگارن جو ضامن احمد برتر شفييع
تو بنا ٻيو ڪون آهي رهنا رهبر شفييع
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيا
غمر غمناڪ جا ڪر دور دل ٿئي باغ باغ
دره ڏک دنيا جي کان دل منهنجي آهي داغ داغ
شل خوشيءَ جي بوءِ کان منهنجو معطر ٿي دماغ
اسر ذاتي جو اندر هر پار پهچڻ ڪو چراغ
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيا

ف

فضل سان لاه فائقي دل مٿان غم جو غلاف
يا محمد مصطفيٰ ڪر ڪل مدايون منهنجون معاف
عمر گذري وئي اڃا ئي سرپس منجهه ڪذب لاف
روز محشر و سياهي کان ٿي منهن منهنجو صاف
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ

ق

قريشون قاري ڪي ڏي سڃا سڪ جو سبق
تعليمي فرمودي هر هرگز ٺاهي ڪو فائقي فرق
بحر عسيانن ۾ آهيان سرپس سرور غرق
پانهن ڏئي ٻاهر ڪيو ڏوهن جو واري چنڊ ورق
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
ڪامل ٻڌ هي داهان جو ڪري ٿو درد ناڪ

ڪ

دور دنيا جي ڪيو آهي گريبان منهنجو چاڪ
دين و دولت ڪر عطا حاسد ڏسي مر ٿين هلاڪ
چاه مان هيڪر چميان چشمن سان تعنجي درجي خاڪ
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
لائق لطف ڪر سڻ هن سواليه جو سوال
لاه جيڪو دل تي آهي درد ۽ غم جو ملال
توڪي ڪل طاقت خدا بخشي ۽ تون صاحب ڪمال
جو چوئين تون سو اجات ۾ ٿو آئي ذوالجلال
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفيٰ

ل

م محبوب خدا تون توتي صلوات و سلام
قرب تنهنجو قاب قوسين تون خدا سان همر ڪلام
پيشوا پيغمبرن جو ۽ نبين جو امام
شافعي روز جزا ۽ خلق ۾ خير الانام
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفي
نرمل ننگ توتي يا نبي آخر زمان

ن

آفتن دنيا جي کان ڏي احمد امان و امان
شاه تنهنجي شوق کان خلقيا خدا هي ٻئي جهان
عرش ڪرسي چنبه تارا ۽ زمين و آسمان
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفي
وارث هن ولهي کي تار مان اچي تار جو
جي ڪيا تو قول قريئون سي پرين سڀ پاڙجو
ساٿ پنهنجي ۾ سڄا سڪرات ويلي سار جو
چار ڪوٽر جو پري هن تشنه لب کي پيار جو
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفي
هميشان هن ڏکايال تي ڪيو نرتون نگاه
مان پيس تنهنجي پياري تو پٺان توکان پناه
تي اچي سون ۾ ساڻي تو نهاريان شاه راه
ڪر عطا امداد ڪو ماڻهو ڏسي ڪن واه واه
داد ڪر دلگير جو يا مير مرسل مصطفي

هـ

لعنتمون ڪر نظر جو ڦاڌري آهي عليل
هي تنهنجو ٻڌو نه ٿي هرگز ڪنهن ٻئي در ذليل
ٺاهي محشر جي سفر جو ماڪي ڪو توشو قليل
تون سفر سولو ڪندين، آهين خدا جو تون خليل
داد ڪر دلاڳير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
اوکي ويل هر سيد اچي لهر سڌ مسماء
ڪر سڪي سڪرات پوءِ تون قبر ۽ محشر هر آءِ
پهچ ان ويهي هر جو البزار ٿيندا پيءُ ۽ ماءُ

يا شفيع المذنبين توريءَ نه آهي ڪو اڀاءُ
داد ڪر دلاڳير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
يگانو يار تنهنجو يا محمد آ علي
مان لڪس نالن تمان جن هر اچي وارث ولي
ننگ نالن جو ڪري همر نام جي ڪيو ڪا پلي
ڦاڌري جي چوٽڪاري لئي توهان جي آڳاٽي
داد ڪر دلاڳير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
يارسول الله تنهنجا خاص آهن چار يار
صاحب صدق و صفا صديق اڪبر جان نثار
سخت تر ڪفار تي فاروق اعظم ڏي وقار
صاحب حلر و حيا مشڪل ڪٿا دلدل سوار
داد ڪر دلاڳير جو يا مير مرسل مصطفيٰ
خاص رهبر رهنا آهن اسان لئي پنهنجن
هڪ محمد مصطفيٰ بي فاطمه اطهر بدن
تيون علي المرتضيٰ ڪرار حيدر صف شڪن
پٽ تني جا لاڏا پئي هڪ حسين ۽ ابيو حسن
داد ڪر دلاڳير جو يا مير مرسل مصطفيٰ

اهلبيتن جي ڪئي ٻيڙي اسان لئي تو شما
مثل ٻيڙي نوح جي تو يا نبي خير الورا
تن بنا ڪشتي نه ترهو ۽ نڪا تاري تڳا
جي پڙهي ڪلمو چڙهيا ٻيڙيءَ تي سي نئين پهچندا
داد ڪر دلاغير جو يا مير مرسل مصطفي
ور وسيلا واهر و فرياد رس بهري خدا
لا الله الا الله محمد رسول الله

۱۷۸۸۳۱۱۳۱
صل الله عليه وسلم

مرکز احیاءِ سنہ ۱۴۳۱ھ

maablib.org

قطعات

آهي خالق خلق ۾ پر نامين نڪو ان جو مثال
 حي ۽ قيوم آهي ڪل تي قادر لا زوال
 عالم امڪان ۾ آهي ^۱ليڪن آهي لامڪان
 آهي ڪل فاني و بيما وجهه ريڪ ذوالجلال

☆

پروردگار وحدت مان ظاهر ٿيو محمد مصطفيٰ
 خلق ۾ خير البشر محبوب ذات ڪبير
 بس اسان جي واسطي آيو ٿي رهبر رهمن
 رحمتماعيلين ۽ شافع روز جزا

☆

خاص خالق پنهنجن عڪ نور مان پيدا ڪيا
 جي نه خلقي ها خدا تن ڪي نه خلقي خلق ها
 تن جي مٿ ثاني نه ڪو دنيا ۾ آهي آدمي
 عقل جي امڪان کان ٻاهر آهي تن جي ثنا

☆

ها محمد جا صحابن ۾ سگهڙا چار يار
 سي سچا سرويچ سرور جي مٿان ها جان نثار
 نيڪ بخت ۽ نيڪ نيت قادري سي قريدار
 جي لريا تن ڏانهن سي ٿيندا هر دو عالم ۾ خوار

☆

راه جنت جي وٺو ۽ ڏيڻو ڇڏي راه جهيم
صاف فرمايو آهي قرآن ۾ رب الڪريم
هاذه الاا عملي فهو في لا آخرت اعلمي نه تيور
سڀ ڇڏي واٿان وٺو هڪڙي صراط المستقيم

☆

ڪي سڏن سني ڪي شيعو ٿا چون سڀ خاص عالم
ڪي صفا صوفي سڏن منهنجو پڙهي هي خوش ڪلام
جوئي آهيان سوئي آهيان جئين چون مرييا چون
پارهن پنجن چئن جو قادري آهي غلام

☆

آهيان مان سني ولي آل محمد جو غلام
پاڪ نالو تن جو ماڪي ورد آهي صبح شام
وافضي مائو محبت ۾ چون پل پيا چون
قادري جو هر دوعالم ۾ علي آهي امام

☆

خدا يا مان گهڻو آهيان گنهگار
گنه پنهنجا ڏسي آهيان شرمسار
نه بخشيندين جي تون ڪاڏي وڃان مان
سوا تنهنجي نه آهي ٻيو ڪيو غفار

☆

گناهمن کان ڏامر وڌ تنهنجي رحمت
منهنجي دل کي آهي ڏوهن جي رحمت
جڏهن رحمت تي قابض آهي رحمت
اهائي دل کي منهنجي آهي همت

☆

عطا	توڪي	ڪڍي	الله	عزت
ترقي	دين	دنيا	جي	دولت
هجين	مثل	مسند	اقبال	تي
هجي	شامل	هي	توسان	شان

☆

خدا حافظ تنهنجو اي نيڪ ڪردار
محمد مصطفيٰ تنهنجو نگهار
هجين جاتي هميشه شاد خورم
هجي مثل تنهنجو دائر بخت بيدار

☆

چا ته دنيا جو عجب دل کي وڻي تو پستان
هائي دنيا ۾ ڪيا آهن سان ڏوه گستا
چو نه ڪن ناز گند منهنجا ثوابن تي جو
رحمت حق تي وسي منهنجي گناهمن جي نشان

☆

دلدار بيوفا سان رڪجي نه آشنائي
جيڪو ڪري ٿو توسان هر طرح بيوفائي
ڪ عشق ان سان جيڪو دلدار آهي دائر
گد توسان تنهنجي دل ۾ جو ٿو رهي سدائين

☆

پري ٿي بيخوديءَ جي مٿي جو ماڪي جام اي ساقي
ٿيو آهيان زماني ۾ گهڻو بدنام اي ساقي
وڃي سڀ درد غم رنج و الم دل منهنجي مان نڪري
رهان مخمور بي خود مست صبح و شام اي ساقي

☆

ياڪ تنهنجي ذات آهي يا خدا
تنهنجي قدرت جو ڪرشمو جا بجا
قادر و قيوم آهين بي نياز
رحم ڪر ماتي بحق مصطفيٰ

☆

خدا يا ماڪي نه محتاج ڪنهن بشر جو ڪر
غريب بيڪس مان منهنجو آهين تون ياور
گناه عيب خطائون معاف ڪر منهنجون
بحق احمد حسين فاطمه حيدر

☆

يا رب مان عيب دار ۽ عاصي تي رحم ڪر
سو بار جو سهي نه سگهان سو نه ماتي ڌر
توکان سوا نه آهي مددگار ڪو ٻيو
پنهنجي نگاه لطف سان ڪر ماڪي بهرور

رباعیات

يارب مان گنہگار تون آهين غفار
مان دوه آسي پنهنجا گهڻو آهيان شرمسار
ڪر عنقو گنه لطف ڪر پنهنجي مان سائين
مان عبد گنہگار ۽ تون عاقر ستارا

بیمار خدا يا ۽ مان عاجز تو رهان
در تمننجو چڙي پئي ڏر ڪاڏي مان وچان
ڪر دور ضعيفي ۽ توانائي ڏي
پنهنجي ڪرم و لطف سان اي شاه جهان

چنڊ ذوق زماني جو، جو آهي پي بڻا
ڪنهن سان به زماني نه ڪئي آهي وفا
ڪي رنج مصيبت پر ۽ ڪي خوش خندان
ره ياد خدا جي پر تون مشغول سدا

هن حسن بتان جي ڪي نه آهي ڪو بڻا
هرگز نه مٿان ان جي تون ڪر جان فدا
رک عشق حقيقي جي تمنا دل هر
جو آهي بڻا ان ڪي هميشه بخدا

☆

اڄ عيد مبارڪ جو اچي ٿو آواز
هڪ ٻئي سان ملن دوست ٿا ناز نياز ۾
جي يار نه آهي ته ڀلا ڪهڙي عيد
مثل قادري سان جلد ملي محرم راز

☆

توڪي ٿو ڏيان عيد مبارڪ اي يار
هر طرف خوشي عيد جي آهي اظهار
شل عيد مبارڪ جي بهاني سان اڄ
همدوش اچي مان سان ٿئي من سو دلدار

☆

افسوس وٺي عصر اچائي گذري
جيڪا جا بلا عشق ۾ آئي گذري
مان پير ٿيس خواهش دل مان نه وئي
وٺي عقل جي هاڻي ته رسائي گذري

نمونې لاء پټي فارسي غزل

محدوف

مسدس

مثنوي

بحر: م

وزن: مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن فعيلن

اگر بيشتر هن آن رشک نهر را
کنر قربان برو جان و جگر را
زبوني گل رخ مستر چو بلبل
نه بوير از چمن بوشي دگر را
آه سړه دارم هر سحر گ
خواهد دلم باد سحر را
جمالش جلوه گر در باغ عالم
بيايد در نظر صاحب نظر را

کجا شد قصر کسرا تخت نا جش
بس است اين سبز خيمه ره گذر را
که دل ازده و ريش پر دره گرده
چرا از دل کشر تير نظر را
به نويشان از شراب شوق جامي
فغير قادري تشنه جگر را

بحر: رمل هج سلس محذوف
وزن مفاعیلن مفاعیلن فعولن

نشست پردرت این داد خورامت
زند تما پی امید و صالت

پیا به نشین به چشم من چو میزد
که دارم چشم چون نرگس براامت
به گوشت کثی رسد آه و فغانم
یکی بالا ترست آرام گاهمت
ترا ای شاه خویان ناز و غمزه
به تسخیر دلم بس این سیاهمت
چه خونها شد گره در ناف آهر
زرشک ننگت زلف سیاهمت

تورشک ماه کنعانی به صورت
که خویان جهان شد خاک راحت
پیا ای قادری بیخود زخود شو
بجز مستی در آنجا نیست راحت

بحر: رمل مخبون مقصود
وزن: فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن

گرچه از ضعف قلمر وارد منزل نه شیبم
به ره او بخدا ساعتی غافل نشدم
منزل شاهد مقصود دو گامر دل ماست
حیف صد حیف که ماعمر قلمر دل نشدم
دلریا یزد بشوخی دلر و غمر بگذاشت
جانشین غمر شده در مسینه که پیدل نشدم
گرددش چرخ چو امواج دواند حارا
من به آسودگی چون موج به ساحل نشدم
جان به یک غمر نه ابروش مسرور خندان
شکر صد شکر که شرمندانه قاتل نه شدم
قادری امر به گدائی بدرت آمده ام
جز در تو بدر دیگر سائل نشدم

بحر: مجتث مثن مخبون محذوف
وزن: مفاعلهن فعلاتن مفاعلهن فعلن

نغان که دشمن مادور ای زمانه شده
دلر چو خانه رتبور خانه شده

زبائی کو بئی گاوران گردش افلاک
به بین که خرمن آ رام دانه شده

بغیر دام اسیرم بخانه صیاد
مراقش را فل هم چو آشیانه شده

هزار شکر مه من پیا بیچشم نشین
که از قدور تو روشن غریب خانه شده

تصور گره زلف اوسته در دل من
دلر زهره آن خار پر خزانه شده

کسیکه نور به بینی بدانکه سنگ دل ست
نغان به پنبه نگر سخت پنبه دانه شده

مقیم در دل ما قادری فراق که بود
شب وصال صتم از دلر روانه شده

بحر: رمل مثنون مشکول
وزن: فعلات فاعلاتن فاعلاتن

ز صبا خبر ز حالمر تو اگر شنیده باشی
بمشال گل ای گلرو تو قبا دریده باشی

ب ره طلب تو جانان زد هر که من بدیده ام
زیلاء و رنج محنت تو گهی نه دیده باشی

چه خوشاک همچو جانمر به نشین تو در دل من
به قد و مر درد دل راز دلمر کشیده باشی

به چمن زشوق رویت به هزار ناز بلبل
صفت تو کرد با گل ز صبا شنیده باشی

تو نیا مدی چو جانان به لبمر رسید جانمر
چه عجب ک بعد مردن پسرمر رسیده باشی

بخدا بجز در تونه روم به دیگر در
به کجا روم ز کوریت که مرا کشیده باشی

تو که می دهی به عاشق زمی بلایه
نه دهی تو قادری را اگر آن چشیده باشی

فرهنگ ديوان قادي يعني ڏکين لفظن جي معنيٰ

پيالو	اياغ	الف	اعظم
نشانيون	آثار	وڏو	انبيا
ڌاريا ماڻهو	اڃيار	گهڻا نبي	ادراڪ
پاڻي	آب	عقل	ارض
عضوا	اندام	زمين	احمر
منڊ	افسون	ڳاڙهو	اعراض
حوادث	آرو	مائن	اعراض
ڳوڙها اکين جا	اشڪ	ظاهر ڪرڻ	اعراض
روئندڙ	اشڪبار	ظاهر، پاڪ	اعراض
انگڻ	ايران	سج	اعراض
ظاهر	اشڪار	ڪڪر	اعراض
منڊي	انگشٽري	پرهيزگاري	اعراض
برادري	اخوت	عبادت ڪندڙ	اعراض
حڪم	امر	گهڻا دشمن	اعراض
حڪم گهڻا	امور	مجلس	اعراض
طاقت ۽	امكان	سنگاريندڙ	اعراض
پيل	استخوان	خشي، ڳجهو	اعراض
هڏا	آستان	فرياد، بهج	اعراض
آستان - جائف	آشيان	گڏيل	اعراض
آشيان - آکيرو	آسانو	امت	اعراض
اجايو قصو	آشنا	جانب، يا جنب	اعراض
دوست ۽ واقف	آڪبر	هرڻ	اعراض
وڏو	انور	قيدي	اعراض
روشن	آبتر	پروان	اعراض
خراب بي اولاد	التلاذ	سٺو	اعراض
لذتون	ايجاد	ڳاڙو	اعراض
پيدا ٿيل - پيدا	آگا	ڦڪ	اعراض
ٿيڻ		ماڙ ۽ نخر	اعراض
واقف			اعراض

اشارو حديث شريف

انهي تارڪ

پریشان

آواره

ت مان توهان وٽ ۽

انهي تارڪ

لوه

آهن (هر جي)

شيعون چڏيون قرآن

انهي تارڪ

دل جو بند ٿيڻ

ذير سان)

شريف ۽ اهليت

انهي تارڪ

دل جو ڪلڻ

انقباض

۽ عثرت

انهي تارڪ

مشغولي

انبساط

اشارو حديث

انهي تارڪ

قبوليت

ارتباط

شريف ت فقيري

انهي تارڪ

ڳ

اجابت

منهنجو فخر آهي

انهي تارڪ

اول

اندوه

الف جو پيشي

انهي تارڪ

آخر

انتعا

مير جي شد ۽ زور

انهي تارڪ

جي شد ۽ زور سان

ابتدا

سان: ان پتھل

انهي تارڪ

الف جي ٿيڻ

انما

الف قبل

انهي تارڪ

پاڪ ڪيو

الامرا

مقبول ڪڍڻ جو

انهي تارڪ

اشارو آيت شريف

الامرا

حاجي هڪ ڪپڙو

انهي تارڪ

ڏي ت پاڪ آهي

الامرا

پٺندا آهن جڏهن

انهي تارڪ

الله تعاليٰ ستر ٿو

الامرا

حج تي ويندا آهن

انهي تارڪ

ڪرائي ٻانهي

الامرا

ڪميت الله جو

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

طواف ڪري پوء

انهي تارڪ

اشارو آيت شريف

الامرا

لاهيندا آهن انڪي

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

احرام چوڻدا آهن

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

اشارو آيت شريف

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

حضرت موسيٰ

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

چيو ت رب اني

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

(يارب ڏيکار

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

منهن پنهنجي

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

آدمي

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

ان ڪت

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

هي مثال

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

يگل

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

سبب

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

ڏسندڙ

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

شراب

انهي تارڪ

منهنجي محمد

الامرا

جاڳندڙ	بیدار	شراب پيئندڙ	بادءِ فروش
چهي	بوسه	شراب وراهيندڙ	بادءِ پيماء
اڙ ڪنل	بسل	شراب پيڻ	بادءِ ڪشي
مصيبت	بلا	درياء	بحر
نالو صورت	بھزاد	گل جو نالو	بنفشہ
ڪڍندڙ جو	بھ نوا	هندو مٽيءَ جا ٺاھي	بت
سڃو	برخ	ان کي پوڄيندا آھن	
مرڻ	بھ نوا	عاشق ممشوق کي	
ڪانپوءِ		چوندا آھن.	
قيامت کان اڳ پر		مديني شريف جو	بطحي
دوحن جو رھڻ	برو	نالو	برگ
ٻانھون	برھان	وڻن جا پن	باھل
دليل	برات	ڪوڙ	
چئي يا سندن	بيش	بچڙو	بوريا
زيادہ	باز	تڏو	باريڪ
کليل - يا پٽيل ۽		تھار مستھون	بال
پکيءَ جو نالو		ڪنڀران پکيءَ جون	بزم
جيڪو شڪار		مجلس	بستان ۽
ڪندو آھي.		باغ بيط بڌڪ يا	بورستان
برسات آسماني يا	باران	اڙي	بمئي
وسندڙ	بران	صراحي شراب جي	باد
ب جي پيش ۽		واج ۽ محجي شال	بر
شد سان. وڌيندڙ.	بنا	بغل ۽ مٽي	بلال
اڏاوت يا بيمڪ	بيٺيا	بانگ ڏيندڙ جو نالو	
نڪ	پري	جو مديني پر هو.	بھ نياڙي
بيزار		بھ پرواھي	پوڻا
ٻ		جوان	بھر
بچڙاڻي	بدي	اک بصير - ڏسندڙ	بھرت
مٽي	بالا	دوشنائي دل جي	بصارت
نگھباني	پاساني	اکين جي	
ڪراڙو	پتر	دوشنائي ظاهري	
مراد: آسمان	پتر ڪھن	اکين جي	بھر
پاسو	پھلو	الٽو	
پيمانہ - پيالو	پھانلو	خراب	

پيڪر	صورت يا شڪل	تراپ	مٿي يا خاڪ
پر	(پ جي پيش	ٽاڪ	انگور
پٺيان	سان) پيريل	توڙ	مٿي جو ڌڙو
پوشيده: ڳجهو	ڳجهو	تعلق	شد سان لاڳاپو
پرواز	اڏام	تعلج	تڪڙ
پنڊ	ڪپاء	قصود	ڪوڙو
پرستي	خصيحت يا		(ت جي ٺير ۽ شد
پيڪان	سمجھائي		سان) ڪنهن ۽
پاڻگاه	پوڄا		صورت جو خيال
پارسا	تير	تلائين	ڪرڻ
پارياڻي	موتيو	توانا	سمجھائي
پٽمره	پرھيزگاري	تسخير	طاقت وارا
	ڪو ماڻھيل		مطيع يا قيد
	ٺ		ث
تقنا	ت جي ٺير ۽ شد	ثابت	بمٽل
تبسم	سان بمٽل سڏ.	شنا	محڪم
تبخير	خواهش	شر	تعريف
	مرڪن. ڪلپ	ثقلين	ٺر يا ميڊور وٺڻ جو
	تلوار	ثقليل	۽ ٺوڻا ماڻھن ۽
	"الله اڪبر" جو		جنم جا
	حلال جانور جي		گورو
	ڪھڻ وقت چئبو		ج
	آهي.		ديدار
تطهير	پاڪائي	جاوود	پيشاني
تازيانہ	چمبڪ	جفا	جور ظلم
تلون	(واو جي پيش ۽	جمال	سونهن
تجسس	شد سان) رنگارنگي	جامر	پيالو
تزویر	ڳوڻا ٺوڻا	جان گاه	ساه ڳاريندڙ
تولد	فريب ۽ مڪر	جنت	چنان بشت
تشند ۽ تشنه	جنم ۽ پيدا ٿيڻ	جوس	گھنڊ جيڪي ائين
لب	اجايل		جي ڳچي ۽
			وجھندا آهن

جاودان همیشه قائم
جاوداني هميشه قائم

قلعو يا ڪوٽ

ميهندي، حنائي،

ميهنڊي وارا

پيش سان ڏک

پاڻي تي جيڪو

قوتو ٿيندو آهي.

معيبتون

رسي مضبوط

تعويذ

شد سان دليل

لڙڪيل

ڪٽندڙ

نرمي، پرد باري

پرد باري - نور طبع

خ

پيدا ڪندڙ

ڳجهو

چڱو

سهڻو

چڱا ۽ سهڻا

شرمندي

شرسار

پوشاڪ

چڱو مائمن ۾

خور - سجد

پلو مخلوقات ۾

ساڻو رنگ

لاڏي يا تنبو

سمهيل

ڪندڙ

رهندڙ

چريائي

مرتبو

گناه

وڏائي

جهيڙ - دوزخ

تمام ظاهر

ڳولا ٿو لا

ڪڪندڙ

ساه ۽ جن تون

جي شد سان جي

ن ٿا ڏسجن

ج

اک

ڏيڻو

يا چ - ڪوه

خوابش

منهن ۾ گهٽ

رحمن ۽ چونڊ - ۽

ملڪ جو نالو

آسمان - ٽوڙ

چپرو

تلاء

آب حيات

ح

خدا

تعريف

تعالليٰ جي

خارڪائي

دوست

دشمن

پيش سان ٻوڙي

زير سان ٺوڙي

ڏي ٻا دختر ڙ يا

دخت ڙ ڙ مراد

شراب

ڏاڻو هميت

وات

ڏوڏوڏو

دل چڪيندڙ

مختيار

ٻه آڻ

اوڙاڙي

دڙ منجه پيش

سان موڙي ٻه ٺوڙاڻو

ڪالڻ ٻه ڪالڻو

ڳڻو

عدل ٻه انصاف

دل ڏڪايل درد مند

دوا علاج

اڳيڻ

ڏاڻو اهي تو

ڏسڻ

ڏاڻو يا ڏاڻي ٻه

ڏسڻ تي ڪي

ڪاڏي

ڪڏا

ڪڏا ڪڏا

خوار

ڪڏي

وڏو ڪڏي اشارو

قتل اسامه حسن

عليه السلام

ڏوڏ

دختر

ڏاڻا

ڏهن

ڏوڏ

دل ڪڏي

ڏستان

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏوڏو

ڏي جي زير سان

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏي جي پيش

ڏکایل	زار	گل	رخسار
جڙيون	ڌٽار	انگور	رز
ڪاٺ، ڪاٺڪل	ڌاڻ	ڳچھ	راز
قييد خانو	ڌنڌان	حال محروم، حال	رازدار
ڪاڏي	ڌڙ	جو واٽ	
توشو، شمر	ڌڻ	ڏينھن قیامت	لاڙ جزا
جھان ۽ وقت	ڌڻان	ڇاڏر	وڏا
وار	ڌڻف	ڳاڙهو ۽ عجيب	رخنا
مس	سماءُ	مرد	رجل
آسمان	سوءِ	راه، واٽ، رستو	راه
طرف	سنگ	واٽ ڏيکاريندڙ	رھنما
پٿر	سگ	نير سان - ريس	رشدڪ گل
ڪٽو	سرور	رشدڪ گلزار	رشدڪ گل
(واو) جي پيش		رشدڪ ڦر، محبوب	رشدڪ خور
سان) وٺ جو سڌو		کي چوڻدا آهن،	ره
ٿيندو آهي.	سمن	واٽ ڏيکاريندڙ	راه پور
گل جو ٺالو جو		چمڪندڙ	رخشان
اچو ٿيندو آهي.	ممن بر	سيار	راڪب
محبوب	ساغر	اسيد	رحا
پيالو	سیرت	اشارو آيت ڏي يا	رب اربي
عادت	ستمر	رب ڏيکار ڏيدار	
ظلم	ستمگر	پنھنجو	رفت
ظالم	سرطان	عزت	روح الامين
برج جو ٺالو جو	سلاصل	جبرئيل	رنجور
چنڊ جو گھر آهي	سبو	بیمار	راڻ
پيتج منجھ پيتج		جھنگل	رعد
(پيش سان)	سبط	گاج - گچھ	رفو
گھڙو، دلو		تنھن	رسوا
ڏي، جو پٺ يعني		خيار	
ڏھتو	سرب ڪف	ر	
سرتوريءَ تي	سيجاب	گھٽتائي	زوال
پارو، دوا جو ٺالو		کي	
اهي.	ساحل	پھتل	
ڪنارو درياءَ جو			

سرشار	پيدل	سراج	ڏيپڻ	سرشار
مسيب	صوف	سدا	مسيب ۽ عرض	مسيب
سحر	ڏال	سجڪ	ڪيڙ	سحر
	ڏير مين جي	ستار	هلڪڙو مين جي	
سمندر	سان: چادر ۽ ڏير		پيش سان	
	سان اسر جو وقت		عيب ڏڪيندڙ	
	جانور جو نالو جو		ش	
	باه مان پيدا	شادمان	خوشي	
	ٿيندو آهي	شوڪت	پيدو ۽ وڏائي	
	دوخ	شباب	لڻ	
مقرر	گناهين	شباب	جلد	مقرر
سليم	سلاحت	شباب	جواني	سليم
	سڱي مين جي	شباب	رات	
سوزان	سارڻندڙ	شباب	ڀي صرف سان	سوزان
سوز	دل جو ساڻو	شباب	ڪير پيش جي ڪي	سوز
سماء	سرو	شباب	مجهول سان	سماء
ستان	ڀاڄو	شباب	شيڪن جانور	ستان
ساي	منهي مڇي	شباب	سانجهي جو وقت	ساي
سمڪ	مين جي ڏير	شباب	خوش	سمڪ
سر	سان: مٿو ڏير ۽	شباب	سج	سر
	شد سان: ڪجهه	شباب	پنج (شين جي ڏير	
	پيش سان: راڳ	شباب	سان)	
	وڏائي	شباب	پاز پڪي جو شڪار	
سرفرازي	اجاير	شباب	ڪندو آهي	سرفرازي
سرسار	بيماري جو نالو	شباب	محبوب	سرسار
ساقبان	تنو يا لائي	شباب	روشني	ساقبان
سواد	ڪارهن	شباب	بهار	سواد
سفر	مسافري	شباب	بهار ڪي	سفر
سالار	سردار	شباب	چرو ۽ پریشان	سالار
سرور	مين ۽ رکي جي	شباب	تلوار	سرور
	پيش سان: خوشي	شباب	واٽو ڪو وقت	
	مين جي ڏير رکي	شباب	ماڪ	
	مين جي ڏير سان سردار	شباب	توبو ۽ توبندڙ	
		شباب		

عزرا	عزادار	عالم	عالم پرادر	جهنڊو ڪندڙ
عظم	عظيم	عالم	عالم پرادر	علم وارو ڄاڻندڙ
عين	عين	عالم	عالم پرادر	لام جي نير سان
عسر لسيرا	دک ۽ سک	عالم	عالم پرادر	علم وارو، لام
عروفان	الله تعاليٰ جو	عالم	عالم پرادر	جي نير سان
عروس	سڃاڻڻ	عالم	عالم پرادر	جهان
عرو سان چمن	نئين پوڻيل ڪنوار	عالم	عالم پرادر	دانش، خدا وارو
عنا	جا	عالم	عالم پرادر	پانچين
عنا	بکڻ ۽ جوڙڻا ٿاڻا جو	عالم	عالم پرادر	ڪجهه
عندليب	اهي	عالم	عالم پرادر	گل جي مڪڙي
عڪس	بيليلو	عالم	عالم پرادر	ٿاڙ ٽخرو
عالم امڪان	پر توڙو	عالم	عالم پرادر	ناز ڪرڻ
عدو	دشمن	عالم	عالم پرادر	نا بالغ ڇوڪرا
عصيان	گناه	عالم	عالم پرادر	جيڪي بهشت
عاصي	گندگار	عالم	عالم پرادر	پر رخن ٿا
عارض	گل سقڻ جا	عالم	عالم پرادر	عجيب ۽
عقبا	اڳيون جهان	عالم	عالم پرادر	مسڪين ۽ مسافر
عتاب	ڏوراپو	عالم	عالم پرادر	مسافري
عيت	اجايو	عالم	عالم پرادر	حق ڪيندڙ
عذار	گل	عالم	عالم پرادر	پختيڪندڙ
عدلت	گوشو، چپڪلاڻي	عالم	عالم پرادر	ممشوق
عنادل	بيليل	عالم	عالم پرادر	هرڻ
عنوان	سرنامو	عالم	عالم پرادر	چمڪل
عيان	ظاهر	عالم	عالم پرادر	نورور
عرض	احوال ڪرڻ ۽	عالم	عالم پرادر	بدل
	موڪرائي ۽ ٻڌي	عالم	عالم پرادر	سقڻ جي کاڌيءَ
	شيءَ کان پيچندڙ	عالم	عالم پرادر	شيطان جيڪو
	جهنڊو نير سان ۽	عالم	عالم پرادر	ليڪڙو ٿيندو آهي
علم	نير سان علم	عالم	عالم پرادر	شينين
	پڙهڻ	عالم	عالم پرادر	پيرور
		عالم	عالم پرادر	ق
		عالم	عالم پرادر	سمجھ

فارجهل	پوءِ وحى ڪيائين	قبا	ڪرتو، (قاف جي
فلاڪ	اشارو آيت شريف	توب	زير سان)
فدا	آسمان	تريب	ويجهڙائي ۽ پيار
فغان	قرآن	قامت	ويجهڙو
فسق فجور	داعن	قصر	قد
فراورش	اجايو ڪم ۽	قلمر	(ڪاف جي زير
فرقت	اجايو گفتگو	قسط	سان) ماڙي
فاد خلوها	وساڻ	قلزم	وڌيل ۽ لکڻ جو
خالددين	جداڻي	قلزم	قلمر
	اشارو آيت شريف	قلزم	ڌڪار
	پوءِ داخل ٿيو	قليل	سمونڊ
فيما	بيشت هر	فرح	تو ڏو
فلا تهمر	جيڪي به ان ۾	قل تعالو	(پيش سان) قت
فردوس	آهي		اشارو آيت شريف
فتن تضيحا	پوءِ خالي نه چڻ		الله
	اشارو آيت شريف		جتهن ۾
	بغشت		تعالى علي عليه
	پوءِ راضي ٿيندس		السلامر کي نفس
فتن	اشارو آيت شريف		پنهنجو چيو آهي
فطرت	خوشي	ڪيريا	ڪ
فطرتي	پيدا ٿي اول	ڪوه	الله تعالي
	اڳوڻو	ڪاوران	جبل
	عالم ارواح جو	ڪمال	حڪومت ۽
		ڪامل	حاکم
قعر	چنڊ	ڪان	وڌائي
قند	ڀڳو ملو	ڪثرت	وڌائيءَ کي پھتل
قلب	دل	ڪحل	۽ خدا وارو
قنسن	يچورو	ڪنت ڪنرا	جواھرن جي کان
قوسين	اشارو آيت شريف		سرمو، ڪحل
	رسول		گھڙائي
	صلعم جن جي		اشارو
	شان ۾		حديث
	ملائڪ	ڪاشف	يعني مان کان
	گفتگو		مخفي هوس
			ظاھر
			ڪندڙ

لواء الحمد

لا تغربو
لا تغفرو

لا يوجب
الا آفليس

لن تراني

لا لا

لا احصل لنا

لن يلد

لا حوت

ما حيت

جهنم و جو قياست
جي دينين علي
علي السلام جي

هڪ ٻر هوڻو
نه ويجهما ٿيو
نا اميد نه ٿيو خدا
تعاللي جي رحمت
کان. اشارو آيت

شريف
دوست نه ٿو رکان
گهٽ ٿين واري کي

اشارو آيت شريف
ڏسي
سگهندڙن اشارو
آيت شريف

اشارو حديث
قديم جيڪڏهن
نه خليفان ها
تو کي نه خليفان
ها زمين آسمان
کي

اشارو حديث نه ٿا
پهچي سگهين
تعريف تنهنجي
کي

نه ٿو چئي صفت
الله تعاللي جي
اهو مڪان جنهن
پر الله تعاللي کان
سواء ٻيو ڪجهه
به نه هجي

اصل شي جو

ممڪن

معرفت

معيڪده

مئي

ميخانو

مئي خوري

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

پيدا ٿيل

سچاڻو حق جو

شراب خانو

شراب

شراب خانو

شراب پيئڻ

پکي

مد مهتاب چنڊ

شد سان روشن

شراب وانگر

ڳاڙهو ۽ نشي وارو

شراب المست وارو

جو الله تعاللي

روحن کي فرمايو

تـ "المست به

ريڪر" آهيان

مان رب توهان

جو، روح پيدا رجي

نشي ٻر اچي

چيائون ته هاڻو

مئي ڪش

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مئي

مسرت	(امير جي پيش	مورفن	مشتي ۽ ولندڙ
مبتلا	پريشان	مساڪ	مشڪلا
محو	(امير جي ٿڌ ۽	مينا	مدا جي شواب
مظهر	جي ڇو ۽	منسوخ	رد اليل جھڻ تي
	مڪي بي ۽ گم ٿيڻ	مورغاس	عصا ۽ ڪڇي
	جاء ۽ ظاهر ٿيڻ الله	معنبر	پدڪ يا آڙي
	تعمالي جي ذات	معنبر	(امير جي پيش ۽
	جي 431 لمي	معنبر	شد سان) خوشبودار
مساوات	مخلوقات	معنبر	(امير جي پيش
مزل	برابري	معنبر	۽ ڪي جي ٿڌ ۽ شد
ملت	لقب رسول ۽	معنبر	سان) حاصل ٿيل
مغفور	جو ۽	معنبر	پرهيزگار
مقرب	(لاھو جي شد	معنبر	(امير جي ٿڌ
موجود	بخشيل	معنبر	سان جي ڇو
	(ري جي شد	معنبر	سان) ٺڪڻ جي
	مان) ويجهو	معنبر	جاء
	وٽر ڪيل ۽	معنبر	(امير جي ٿڌ
	آهي يا نه آهي	معنبر	سان) محبت ۽
مسيحا	جياريٽڙ (لقب	معنبر	معشوق
مرد	حضرت عيسيٰ (جي)	معنبر	مضطرب پريشان
مترده	ماه رو- سھڻو	معنبر	نالاميد
منفرت	موري ويل	معنبر	(امير جي ٿڌ ط
منقار	خوش خبر	معنبر	جي ڇو (سان)
مستجاب	بخش	معنبر	سج جي اڀرڻ جي
مصحف	قبول پيل	معنبر	جاء ۽ طول جي
مار	قرآن شريف	معنبر	پھرين بيت ڪي ۽
	(ري جي پيش	معنبر	چوٿا آهن
	سان) ڏنگ	معنبر	بچاڙي يا بچائي
	ڏک	معنبر	غلام جي پوئين
	محبوب	معنبر	بيت ڪي ۽ چوٿا
مچين		معنبر	آهي
مچين		معنبر	

صورت	نالو	ماني	عرض ڪندڙ	ملتمس
ڪٽندڙ جو	ڪٽندڙ جو	ما خلافت	جداڻي وارو	موجود
نه خلقيو آهي مان	الحجن والانس	شد جي شد	(ڊال جي ڊال)	مودت
ماهن ۽ جنن کي	الايعبدون	دوستي سان)	عذر وارو	معدور
مگر عبادت لاءِ	لايحب	ديدار، ڏسڻ	فيض وارو، ڦاڻڻو	مشاهدو
اشارو آيت شريف	الافلين	ونندڙ	سامان	مستفيض
اشارو آيت شريف				متاع
جو دوست نه ٿو				مرگان
رکان مان گهٽ				مغيد
ٿيڻ واري کي				مخبر
ن				مڙگان
نھاني ڳچھو	نھان	شد سان) قيد	شد سان مطيع	مغيد
منڍي، جي ٺڪ	نگين	ليل	ليل	مستحق
راڳ	نغم	حدار	ماءُ بمبئي چنڊ	ماءُ ڪنھان
واءِ صبح جي	نسيم	ڪنھان شھر جو	نالو سراءِ حضرت	
خوش بوءِ	نگھت			
(اشارو	نحن اقرب	عوض	تقريب ٿيڻ	مزار
آيت			ڪٽينجي	مقراض
شريف ڏي) آهيان			عزت وارو ۽ جدا	مستاز
مان ويجهو توهان			ليل	محتسب
کي توهان جي ساه			فتوا آڻيندڙ	معدن
جي رڳ کان	تغاب	ڪارڻ جواهرن جي	(شد سان) بند	مڪمل
برھمو	نفاق	ليل	ليل	ساحي
دشمني	نساء	ي جي پيش سان	محر	
ڌال	ناختدا	وڃائيندڙ	جاءِ حيث اچڻ	محيط
تعريف	نعت		جي	
ڳالهائيندڙ	ناطل		زهر ڪاڌل	مستبر
گنگو	نطق		پاڪ	مغويو
ڪمند جو ڪاٺو	نار		معاذ جاء پناه جي	ملا
خط	ماد پر			
خط ٺيندڙ يعني				
فاصد				
(ي جي شد سان)	نجر			
مستاز				

اول صورت قرآن	والليل	داعين صكندڙ (زير سان) آڻو	نالان
شريف جي ليل		دشمني	نمر
بمعني رات تشبيه		روڪڙ	نوع
شاعر محبوب جي		پيڻڻ	نور شيدين
وارن کي ڏيندا آهن	والشمس	هيٺو	ناتوان
تشبيه محبوب		ڏاس مان نهيل	نمد
جي منهن کي		شيء	نهي
ڏيندا آهن	والفجر	توڙ جو وڃي ٿو	ني مستان
اول صورت قرآن		نڙن جي پوري	نشيب فراز
شريف جي بمعني		ميٺائين ساهين	نعماني
صبح جو وقت		دڙائي ۽ پٿر ٿي	نعال
شاعر		پوڙو تازو نڪتل	نعماء
محبوب جي گلن		بنياد	نشاط
کي ڏيندا آهن	ولا	خوشي	ناظر
(واو جي زير سان)		ڏسندڙ	
محبت	وادي	و	ولي وليڪ
ويرانو ۽ واپاسي		(واٽو) جي زير	وليڪن
زمين	وداع	سان) بمعني پري	
لاڏاڻو	وقار	جي (شد ۽ پيش	
عزت	وقاذ	مان) مرده خدا	
ضعيف		وارو -	وحدت
هم	عرو دو عالم	هيڪڙائي	واحد
پئي جهان هر		هڪ	واجب
دوسرا پئي جهان	مجر	واجب الوجود	
جداڻي	مدمر	يعني الله تعاليٰ	
سء سان يعني		ضروري ڪم	واجب نما
محبوب گڏ	مساء	خدا ڏيکاريندڙ	وصي
پاڻي جو عالم		وارث	
برڪت وارو ڏسڻ			
مر ۽ ايندا آهن	ميجرت		
جداڻي ڪرڻ			
لڏائي وڃڻ			

هلال	پهرين تاريخ جو	ي	مڪي شريف جو
هوا	چنڊ گڏ ويهندڙ	نالي	نالو
هوا	خواجهش	پاڻس	نا اميدي
هوا	نفس جي	يارور	مددگار
هوا	اشارو	يسرا	آساني ۽ سڪ (ي)
هوا	قرآن شريف ڏي	پيمروب	جي پيش سان)
هوا	تعريف علي عليه		مڪي ماڪي جي
هوا	السلام جي		بادشاه جو نالو
هوا	جوهر هر شي جو:		
هوا	۽ اصل هر شي		
هوا	جو ۽ طبيعت		

هيولا

صوفين ۽ عارفن لاءِ ديوان قادي جي لفظن جي حقيقي معنيٰ

مراد سينه عارف

آئينه سڪندر

مراد شراب معرفت ۽ ذوق حقيقي جو

آب حيوان

يعني پروان - مراد تلوار - قتل عاشق جي لاءِ

ابرو

۽ مراد: محراب - سجدي ڪرڻ عاشق لاءِ

معبود حقيقي ڏي - قاب نورسين اودنا مراد

نزدڪي ذات محبوب حقيقي جي

بت

يعني جنهن کي بت پرست پرڇيندا آهن

خدا ڪري - مراد تجليات محبوب حقيقي

جي، جو صورت انساني ۾ عاشقن جي دل

تي جلو ڪر توڻي - پتخانو ۽ بتڪده -

مراد جاءِ - مشوق يعني باطن سالڪ جو ۽

دل عاشقن جي

پاده

مٿي مل پيش سان - بمعني شراب - مراد ذوق -

شوق ۽ محبت الهي عشق حقيقي ۽ نيت

قدح - جام ۽ ساغر بمعني پيالو - دل ۽ سينو

پيمان

عارف جو

پهر بمعني اک مراد جلور نور ذات، محبوب

چشم -

حقيقي جو، جو پهر پهر بمعني ڏسندڙ آهي

بمعني حسن سولهن مراد نور ۽ تجلوي

جمال

محبوب حقيقي جو

بمعني کوه کاڌي جو سحر - مراد خوف ۽ رجاءِ

چاه زندگان

يعني اميد ۽ پتو

بمعني تر محبوب جي منهن جو مراد عالم

خال

اجسام ظهور و جمال جو

خال ۽ خط

بمعني ڏاڙهي جي رهند لهرڻ - مراد: ظاهر ٿيڻ
مخلوقات جو

خمر

خ جي پيش سان بمعني مٺ شراب جو -
سبو بمعني دلو شراب جو - مرخيال - ۽ دماغ
عارف جو

دام

بمعني ٺاهي - مراد: ڪشش حسن ۽ عشق
دهن - بمعني وات - مراد ڳجهه ۽ راز محبوب
حقيقيءَ جو

دهان

خ - روئي - وجهه - بمعني منهن

رخسار

بمعني گل - طلعت ۽ سيما بمعني پيشاني
مراد: تجلو ۽ نور الله تعاليٰ محبوب حقيقي
جو جيڪو سمن، حسن وارن جي منهن ۾
ظاهر آهي

عداد

مذهبن جي تعلقات کان آزاد خوف ۽ رجا
کان پري محبوب حقيقي جي شوق ۾ مشاغل
ذلف پريشان - ذلف پيچان ذلف خمر بمعني
وار - مراد جلد ۽ وصال محبوب حقيقي ۽
جيڪي ب - مشڪلاتون وصال لاءِ اچن
ٿيون حيراني پيشاني وغيره

ذلف

ساقِي

بمعني شراب پيئاريندڙ مراد محبوب
عارف ۽ ترشد.

صوفي

صوف بمعني پشم، صوفي: پشميند پوش
سادي پوشاڪ ڏيکيندڙ، دنيا جي تعلقات
کان پري دل کي صاف رکندڙ

صواحي

مراد: دماغ ۽ روح عاشق جو، محبوب
حقيقي جو ۽ محبوب حقيقي جو تجلو
واء صبح جي - مراد: العامر غيبي ۽ ڪشف
قلوبي

صبا

بمعني قد. مراد وجود واجب الوجود

محبوب حقيقي، جو به ان جو تجل.

ناز سان ملڻ يعني صفات پر سير ڪرڻ ان

الله عليٰ ڪل شي محيط

بمعني پاڇو. يعني مخلوقات جو وجود، اهو

پاڇو آهي محبوب حقيقي جو، جو محبوب

جي ملڻ گھمڻ سان پاڇو به ملي گھمي ٿو

مراد اسر صفاتي وجود ذاتي، چا

مراد حسن محبوب جو، مراد مظهر ذات

حقيقي جو

بمعني ناز ڪرڻ محبوب جو، مراد جلو و نذر

معتوق حقيقي جو

بمعني چيله. مراد فرق، ڪنڌر ذات به

صفات پر

بمعني وار. مراد سمنان باريڪ نقطو جو

محبوب حقيقي جي ڳوٺا پر پيش ٿا اهن

بمعني چپ مراد لطف به ڪرم محبوب

حقيقي جو

بمعني چپ ساء، بخشيندڙ مراد لفظ "ڪن"

جنهن جي چوڻ سان

بمعني چهي مراد مهرباني به لطف گھڻو

محبوب حقيقي جو

معتوق دلبر دلريا. جاني وغيره مراد مظهر

ذات محبوب حقيقي جو به رهبر وات

ڏيکاريندڙ يعني مرشد ڪامل

پيڇوڙي. تشو مراد جوش، محبت به شوق

گھڻو محبوب جو

مراد: عاشق حقيقي به عارف پا الله

مراد مرشد. محبوب حقيقي به مدد ڪندڙ

فاست

خراميدن

سايه

قدھر يا پير

گل

ڪرشمور به غمزد

ڪتر

گيسو

لب

لب جان بخش

بورس

محبوب

مستي

مست

يار

فصل علم عروض جي سمجھائڻي ۾

عروضڪ عین جي زیر سان میزان یعنی تارا از شعر جو جنهن ۾ شعر موزون وزن ۾ تور جي بچي جو سپيڪھين شعر کي وزن جو ضروري آهي شعر کي عروض وارا "تقطيع" چوندا آهن، يعني نڪر نڪر ڪرڻ. افاعيل ۽ تفاعيل جي اصول تي ۽ وزن کي (بحر) ۽ چوندا آهن. (بحر) جي لغوي معنيٰ شعر جو درياءُ جو رڪنن مان نھيل صحتي، موزون شعر جي لاءِ وزن ۽ بحر ضرور آهي وزن ۽ بحر کانسواءِ شعر ٽاهون وزن يعني الڳ ٻورو چڻبو (علم عروض) پھريان خليل ابن احمد پنھنجي خيال مان ظاهر ڪيو جو ملڪ عرب ۾ مڪي شريف جو ويٺل هو. هن "علم" جو نالو عروض انھين سببان رکيل آهي جو مڪي شريف جو ٻيو نالو عروض به آهي تنھن ڪري علم عروض ڪوٺيو ويو (وزن) جا ڪل اٺ لفظ يا رڪن آهن، ۽ پنج حرفي جنھن کي خماسي چئجي ٿو جيئن ته فاعلن ۽ چه لفظ ست حرفي جنھن کي سباعي چئجي ٿو جيئن ته مستعملن. مفاعيلن. فاعلاتن. مفاعلتن. متاعلن. مفعولات. انھن اٺن لفظن کي رڪن چئجي ٿو. اھي اٺ رڪن عروض جو اصول آھي ۽ اھي رڪن ٽن لفظن سان ڳنڍيل آهن: (سبب) - (وتد) - (فاصله) سبب جي معنيٰ رسو اصطلاح عروض وادن جي ۾ ۽ قسم آهي. سبب خفيف ۽ سبب ثقيل سبب خفيف لفظ ٻن حرفن وارو. جنھن جو حرف پويون جزئي هجي جيئن ته باتا. جو. چو. ۽ سبب ثقيل جنھن جا پئي "حرف اعرابن" وارا هجن جزئي نه هجي جيئن ته اٺ هٿ وٺ "وتد" بمعنيٰ بيخ" يعني ڪلي کي چوندا آهن، ۽ عروض وادن وٺ لفظ ٽن حرفن وارو. هي به ۽ قسم آهي مجموع ۽ مفروق وتد مجموع اهو آهي جنھن جو آخر وارو حرف جزئي هجي جيئن ته. دوا. عطا. سخي. ۽ وتد مفروق "انھي" کي چئجي جنھن لفظ جو وچون حرف جزئي هجي جيئن ته لال. سال. حرص (فاصله) بمعنيٰ ٿڌو هي به ۽ قسم آهي فاصله صغرا فاصله ڪبرا فاصله صغرا لفظ چئن

حرفن وارو۔ جنهن جو فقط پهرين حرف جزئي هجي جيئن ته ڪيڙي مسڃي ۽ فاصل ڪيڙا لفظ پنجن حرفن وارو۔ جنهن جو پنجون حرف جزئي هجي جيئن ته۔ فتحلا۔ مسڃو

شعر جا قسم

شعر جا ڪي چئجي؟ ڄاڻڻ ڪي چئجي، تو ۽ اصطلاح ۾ سخن وزن ۽ قافيه وارو (شاعر) ڄاڻندڙ ۽ شعر چونڌڙ جنهن شعر جو وزن قافيه ۽ رديف برابر هجي۔ جيڪڏهن رديف نه هجي ته قافيه ۽ وزن ضرور هجي۔ پهرين شعر حضرت آدم علي السلام سڀاڻي زبان ۾ چيو آهي۔ پوءِ شعر عربي زبان ۾ ڪنهن شاعرن چيو آهي۔ پارسي پهرين شعر بهرام گور چيو آهي۔ هي (مصور) شعر آن پيل دمان و منتر آن شير يلد۔ پيو مصور: منندس وزير چيو جو ان وقت ان سان گڏ هو (مصور) بهرام ترائو پڌرت پوڄلد۔ پارسي ۽ اردو ۾ ته ڪيترن شاعرن جا ديوان تحليل مشهور آهن۔ مگر سنڌي، ۽ عروضي جي قاعدي موجب گهٽ آهن۔

شعر ٻارنهن قسم آهي

- 1 قصيدو 2 غزل 3 قطع 4 مثلث 5 مربع 6 مخمس 7 مسدس 8 برجيع بند 9 ترڪيب بند 10 مستزاد 11 مثنوي 12 رباعي.

قصيدو ان ڪي چئجي جو پهرين بيت ڇاڻهي مصور قافيه وارا هجن۔ ۽ ٻين بيتن جو پهرين مصور ساڳي قافيه تي هجي۔ گهٽ ۾ گهٽ 25 بيت وڌ ۾ وڌ 170 بيت هجن، (غزل) قصيدي چيان قافيه وارو هجي۔ گهٽ ۾ گهٽ 5 بيت وڌ ۾ وڌ 15 بيت هجن جنهن ۾ گهڻو ڪري مضمون عاشق معشوق جو ۽ فراق جداڻي جو ۽ معشوق جي تعريف جو هجي

قطع

غزل۔ يا قصيدي جو لڪر فقط پهرين مصرعن جو قافيه هجي پهرين مصور جي قافيه جو ضرور نه آهي، گهٽ ۾ گهٽ 2 بيت وڌ ۾ وڌ

170 کان گھٹو گھٹ هجي.

مثلاً:

ٺٺن مصرعن جي بند کي چئجي. پهرين ئي مصرعا هر قافيه
هجن ٻئين بندن جو پويون مصرع پهرين بند جي قافيه سان هجي.
مربع:

چئن مصرعن جو بند هجي پهرين بند هر قافيه هجي ٻئين
بندن جو پويون مصرع هر قافيه هجي.

مخمس:

پنجن مصرعن جو بند هجي. مربع وانگي. چئن مصرعن جو
قافيه ٻيو هجي. پنجين مصرع جو قافيه پهرين بند وارو قافيه هجي.
مسلسل:

ڇهن مصرعن جو هڪ بند. چئن مصرعن جو قافيه هڪ جھڙو
هجي هڪ قافيه تي ٻه مصرع ٻي قافيه تي هجن. ٻيا بند ٻئي
ٻي قافيه تي هجن. (ترجيع بند)

ستين ٻيٽن جو يا گھٽ. هڪ بند غزل وانگي هڪ قافيه تي
هجي. ٽيٺون ٻيٽ ٻي قافيه تي. اهڙا ڪيترا به بند هجن مگر پويون
ٻيٽ ساڳيو ئي هجي. (ترڪيب بند) ترجيع بند وانگي پر پويون
ٻيٽ ٻي مضمون به ٻي قافيه تي هجي.

مستزاد:

غزل وانگي پر هر مصرع ڏيڍو هجي. چئن ت
يا ٽي صل علي صاحب لولاڪ لسا

باعث ارض مسا

قاب قوسين تهمنجو قرب آهي اواندي
لندا لودنا

مشق:

هر هڪ ٻيٽ جدا جدا قافيه تي ڪيترا به ٻيٽ هزارن جي
تعداد پر هجن

رباعي

بن بيتن کي، چئجي ٿو. بن مصرعن پهرين ۽ پوئين مصرعد جو
 قافيي هڪ جهڙو هجي. ٽئين مصرعد جو قافيي ضرور نه آهي. جيئن
 غزل جا پهريان ٻه بيت. مگر عروض واري رباعي جو وزن بحر هرج مان
 زحافات سان فقط 24 قسم ڪيو آهي، جنهن جا وزن ڏيکارجن ٿا
 بحر هرج اخرب مشمن 12 وزن. جيئن ٿـ

- 1- مفعول مفاعيلن مفعولن فاع
- 2- مفعول مفاعلن مفاعيلن فاع
- 3- مفعول مفاعيلن مفعول فاع
- 4- مفعول مفاعيل مفاعيلن فاع
- 5- مفعول مفاعيلن مفعولن فاع
- 6- مفعول مفاعيل مفاعيلن فاع
- 7- مفعول مفاعلن مفاعيلن فاع
- 8- مفعول مفاعيل مفاعلن فاع
- 9- مفعول مفاعيلن مفعول فاع
- 10- مفعول مفاعلن مفاعيلن فاع
- 11- مفعول مفاعيل مفاعيل فاع
- 12- مفعول مفاعيل مفاعيل فاع

بحر هرج اخرب مشمن 12 وزن

- 1- مفعولن مفعولن مفعول فاع
- 2- مفعولن مفعول مفاعيل فاع
- 3- مفعولن مفعول مفاعيل فاع
- 4- مفعولن مفعول مفاعيل فاع
- 5- مفعولن مفعولن مفعولن فاع
- 6- مفعولن مفعول مفاعيلن فاع
- 7- مفعولن مفعول مفاعيل فاع
- 8- مفعولن فاعلن مفاعيلن فاع
- 9- مفعولن مفعولن مفعولن فاع

- 10- مفعولن مفعول مفاعيلن فع
- 11- مفعولن فاعلن مفاعيل فعل
- 12- مفعولن فاعلن مفاعيلن فع

رديف ۽ قافيه ڇا ڪي چٽجڻي؟

رديف- بمعنيٰ پيلھ انھن ماڻھن کي چٽجڻي جيڪي گھوڙي تي مڪ بڻي جي پٺيان چڙهيل هجن- اصطلاح ۾ اھو لفظ آھي جو ساڳوئي ساڳو شعر ۾ قافيه جي پٺيان آڻجڻي ٿو، اھو لفظ ٻن حرفن وارو يا وڌيڪ حرفن وارو هجي- جيئن تہ:

چمن دل جي ۾ اِي عارف گل عرفان پيدا ڪر عنا دل مثل دائر درد جو سامان پيدا ڪر-

عرفان سامان، قافيه- پيدا ڪر رديف

قافيه

قافيه جي معنيٰ آھي پٺيان ويندڙ- ۽ اصطلاح ۾ ٻئي حرف مقرر ٿيل آھن جو هر بيت جي آخر ۾ مختصر لفظن سان آڻجڻ ٿا ڪل 9 حرف آھن جن جا ٽا ٽا عروض وارن هن طرح لکيا آھن- روي- تاسيس- دخيل- ردف- قيد- وصل- خروج- مزيد- نائره- انھن نون حرفن جو گڏ قافيه ۾ اچڻ ضرور نہ آھي ۽ محجن يا ٽي يا وڌيڪ جيئن تہ دن يا تن- بات- تات- قاتل- بسل وغيره (روي) رجي زرو جي زير سان بمعنيٰ تازو يا ڏاڍل اصطلاح ۾- مڪ حرف قافيه جو- ٽيھن حرفن مان مڪ حرف جو ساڳو شعر جي پٺيان ايندو- جنھن کي روي جو حرف ۽ قافيه چئبو- ٻيا اڻ حرف قافيه جي حرف جا طابع آھن جن مان چار حرف قافيه جي حرف جي اڳيان ايندا- ۽ چار حرف پويان ۽ انھن حرفن جو قافيه جي حرف سان گڏ اچڻ ضروري نہ آھي، قافيه ۾ جدا حرف ۽ اچي سگھي ٿو- جيئن تہ ٽنا- سنا- فقط الف قافيه آھي- المر غمر- مير قافيه آھي، قافيه جي اڳيان جيڪي چار حرف اچن ٿا تن جا ٽا ٽا ٽا آھن:

تاسين دخيل ردف، قيد تاسين الف سا ڪن يعني جزئي

ان جي اڳيان حرف نذر. نذر يا پيش وارو. پوءِ حرف قافيه جو جيئن ته
 عامل ڪامل ۽ ڪا اڳيان حرف نذر وارو الف ساڪن حرف تاسين
 جو. دخيل اهو حرف آهي جو تاسين ۽ قافيه جي وچ ۾ متحرڪ
 يعني نذر. نذر ۽ پيش وارو مهجي جيئن ته عامل ۽ ڪامل ۾ ميم
 الف تاسين جو حرف ميم دخيل جمل دوي يعني قافيه جو حرف
 (رذف) جائي حرف آهن: الف. واو. ي نئي ساڪن يعني جزمي.
 الف ساڪن جي اڳيان نذر وارو حرف ايندو پوءِ قافيه جيئن ته
 ڪمان. نشان (وائو) ساڪن جي اڳيان پيش وارو حرف ايندو.
 جيئن ته جنون، نون (ي) ساڪن جي اڳيان نذر وارو ايندو حرف
 جيئن ته جنين، نين اهو هڪ قسم جو رذف جيڪو حرف قافيه
 جي حرف سان لڳل مهجي. ٻيو قسم. رذف ڙاڻد جيئن جو رذف ۽
 قافيه جي وچ ۾ ٻيو حرف اچي آهي ڇهه حرف آهن جيڪي وچ ۾ اچن
 ٽاڻ ميم. شين ف. ر نون. جيئن سوخت. ٽاڻت ريخت.
 (س) ڪاست پرست. (ش) داشت (ف) يافت (ر) ڪارڊ (ن) ڙاڻد.
 مانڊ. قيد قيد ڄا ڪل 14 حرف ساڪن يعني جزمي آهن جيڪي
 قافيه جي حرف سان لڳل ايندا آهن. جيئن. ب. خ. ر. س. ش.
 غ. ف. ن. و. ه. ي. مثال. ابر. بخت. ڌوڌ. ماست. دشت.
 مغز. جغت. بند. نهر. خون. ليڪ. پليون قافيه جو حرف ان جي
 اڳيان جزمي قيد جو حرف آهي. ٻيا چار حرف جيڪي قافيه جي
 پويان اچن ٿا اهي هي آهن وصل. خروج. مزيد. ٽاڻو. وصل اهو حرف
 آهي جو قافيه جي حرف سان پويان لڳل مهجي جيئن ته بيماري.
 بيلاري (ر) حرف قافيه جو پويان ي حروف وصل جو. خروج. اهو حرف
 آهي جيڪو وصل جي حرف سان لڳل مهجي جيئن صداڻي.
 فداڻي. الف حرف قافيه جو. (و) وصل جو حرف آهي. مزيد: اهو حرف
 آهي جو خروج جي حرف سان لڳل مهجي جيئن ته چوندو. مزيدو. (و)
 قافيه جو ۽ (ن) وصل جوڌ خروج جو (و) مزيد جو حرف آهي ٽاڻو اهو
 حرف آهي جيڪو مزيد جي حرف سان ڳنڍيل مهجي جيئن ته
 گڏاڻيندو. سڏاڻيندو. (ر) حرف قافيه (ي) وصل جو (ن) خروج جو (و)
 مزيد جو (و) ٽاڻو جو حرف آهي.

قافين جانا لا

قافين جانا لا ڪل ڇهه آهن - مجرد - مطلق - مقيد - مزدلف -
 موسوس - موصول - (قافيه) مجره اهو آهي جو قافيه جي حرف سان
 سندن تابعن جو حرف گڏيل نه هجي جيئن رنجيده - ذيله - فقط ه
 قافيه مجرد آهي. قافيه مطلق: اهو آهي جو ان وصل جو حرف ڳنڍيل
 هجي - جيئن ته نشاني فاني - نون قافيه جو حرف ي وصل جو حرف
 گڏيل اٿس. مقيد قافيه: اهو آهي جو فقط قافيه جو حرف ساڪن
 يعني جزوي هجي سواءِ تابعن جي جيئن ته - فنا - ثنا - فدا - الف
 ساڪن قافيه جو حرف آهي - (مزدف) قافيه اهو آهي - جو قافيه واري
 حرف سان ردف جو حرف گڏيل هجي جيئن ته - مست - مست ت
 حرف قافيه جو س: حرف ردف جو ڳنڍيل اٿس. (موسوس) اهو قافيه
 آهي جو تاسيس جو حرف ان سان گڏيل هجي جيئن ته حاصل ي
 مائل - ل قافيه جو حرف الف جزوي تاسيس جو حرف وچ ۾ ص - ي
 الف همز وڌيل جو حرف اٿس - (موصول) اهو قافيه آهي جنهن ۾
 پويان تابع حرف هڪ يا ٻه يا وڌيڪ هجن جيئن ته - جلائي - ملائي -
 الف حرف قافيه جو پويان انجي تابع حرف همزو وصل جو ي ي خروج
 جو حرف آهي (مقي فڪر ڪيل قافيه) تن حالتن کان خالي نه
 هوندا - پهريون جيئن ته درد - سرد - لفظ ٻه ٻيا معنيٰ ٻه ٻي - ٻيو قافيه
 جا لفظ هڪ ڄمڻا هجن معنيٰ سندن ٻي هجي جيئن ته همز - هم
 ٺهر - هڪ همز جي معنيٰ محبوب ٻي همز جي سان گڏ - ٽيون -
 لفظ ٻيا ٻيا - ي معنيٰ هڪ ڄمڻي - جيئن ته قرآن فرقان - پنهنجن جي
 معنيٰ ڪلام الله شريف آهي.

عيب قافين جا:

عيب قافين جا ڪل نو (9) آهن. اقوا - اڪفا - اجاره (تحريف
 روئي) ستاد - ايطا معمول - غلو (تغير) اقوا: اهو عيب آهي جو قافيه
 جي حرف جي اڳيان جيڪو حرف اچي هڪ مصرع ۾ ٻيهر سان ٻي
 مصرع ۾ ٻيهر يا پيش سان جيئن ته لا ٺهر - ٺهر ميمر قافيه جو (ز) ٻيهر
 سان آهي ي (د) ٻيهر يا پيش سان آهي - اڪفا - جيئن ته قافيه جا خود

حرف مختلف هجن. لڄل. عجيب. طڪ ٺهرو ۽ (ل) ٻي ۽ (پ) هي غلٽ قافيي آهي (اجارو) قافيي جا مٿين وانگي ٻيا ٻيا حرف هجن جيئن ته. فراق. چاڪ. تحريف روي. جيئن ته قافيي جي حرف کي ٻي قافيي جي ملائڻ ڪري سٺي چٽ جي. جيئن ته ڳاڻو. خواو لفظ خواو نه آهي بلڪ خواب آهي، قافيي جي ڪري (ب) کي (و) سان مٺڻ نه گهرجي. سناو قافيي جي لفظن ۽ اعرابن جو اختلاف جيئن ته. ماهر سراسر. دخييل جو حرف آهي. (ه) (س) هر ٽن سان ۽ س ٽن سان. ٻيو ٺور. عور. (ن) جو پيش. (غ) جي ٽر. مگر هي گهڻو ڪري عجيب نه آهي شاعرن ڄاڻو ڪين آهي، ايتلا جيئن ته ماء لڏيان. پاء ڪريان. پريون الف ۽ نون. ٺاڻو آهي. قافيي ي. ۽ ب مختلف آهن (معمول) قافيي جي لفظن مان حرف جدا ٿي ٻي معنيٰ پيدا ڪري جيئن ته. آئيند آيو نه. هي وڏو عيب آهي. غلو. قافيي جي حرفن جي اعرابن ۽ اختلاف جيئن ته. طلب فضا. طلب واري (ب) جزمي غصب واري (ب) ٽر. پائيش سان (تغيير) گهڻو ڪري اردو زبان ۾ هي قافيي ايندا آهن جيئن ته. چانا مليند. فقط

فصل اعرابن ۽ حرفن جي بيان ۾

حروف تعجبي ت جي ٽن سان يعني هجي وارا حرف ڪل ٽن قسمن جا آهن. مسروري. ملفوظي. مڪتوي. مسروري آهي آهن جيڪي ٽن حرفن مان لکيا وڃن. ڪل ٻارهن آهن جيئن ته ٻي ٽي ٽي جي ري ٽي ٽي ٽي هي. ملفوظي. آهي حرف آهي جيڪي ٽن حرفن سان لکيا وڃن، ڪل تيرنهن حرف آهن جيئن ته. الف. جيمر. ڊال. ڏال. سين. شين. صاء. عين. غين. قاف. ڪاف. لام. مڪتوي آهي حرف آهن جيڪي ٽن حرفن سان لکجن مگر ان جو پهريون ۽ پويون حرف هڪ جهڙو هجي جيئن ته. مير. نون. واو. ڪل 28 حرفن مان 8 حرف خاص عربي زبان جا آهن جنهن لفظ ۾ ڪو حرف ايندو ته ان کي عربي لفظ چئبو، هي آهي ڪ ح. ص. ض. ط. ع. ق. ۽ چار حرف خاص فارسي زبان ۾ ايندا آهن جيڪي انهن 28 حرفن ۾ نه آهن، جيئن ته. ٻي جي ٽي ڪاف. ۽

نه ايندا جيتوڻيڪ لکڻ ۾ ايندا، جيئن ته خواب ته خواب وائو لکن ۾ اچي
 ٿي مگر وزن ۾ نه ايندي. وزن ٿيندو فاعل يعني خاب پيو نون غنہ مثال
 مصراع ”اچين تڏهن به نه ٿو توڙي جان به لب آهيان.“ وزن مفاعلين
 فاعلاتن مفاعلين فعلن، اچين تڏهن مفاعلين. نون پئي نصڪري ويا لفظ
 ٿيو اچي تڏه مفاعلين، به نه ٿو ٿو، فاعلاتن. ڏي جان بلب. مفاعلين
 ڪي جزمي ۽ نون غنہ پئي وزن ۾ نه آيا. لفظ ٿيو ته جا بلب. آهيان
 فعلن. ڪي - جزمي نون غنہ پئي وزن ۾ نه آيا لفظ ٿيو آها. حرف علت
 جاتي 3 آهن. اف - واءِ ڪي. جيڪڏهن جزمي ٿيندا ته گهڻي ڪري
 وزن ۾ نه ايندا. مگر جنهن حرف جي حذف سان معنيٰ لڙي يا نه
 نصڪري ته حذف نه ڪبو. جيئن حضور حضور وائو ڪيڏي به نه
 ٿيندو. ضرر حضور. معنيٰ ٿوري وڻي، اهڙي وائو وزن ۾ ايندي. وائو
 عطف جي وزن ۾ نه ايندي جا بن لفظن جي جدا ڪڍڻ لاءِ وڃ ۾ اچي
 ٿي. جيئن ته صبح و شام. زير خنجري. اها زير اطافت جي چڻبي
 آهي. چا ڪي جي بهاءِ ايندي آهي. اها وزن ۾ ايندي جيئن ته
 (مصراع) پار آهي بيخبر درد دل دلگير کان. وزن فاعلاتن فاعلاتن
 فاعلاتن فاعلين

زير بهاءِ ڪي جي آهي. بيخبر در. فاعلاتن. ڪي دل ڪي دل فاعلاتن
 زير جي بهاءِ ڪي اچي وڻي، ڪن چاين تي هر خنده ياده پشده واري به
 وزن ۾ نه ٿي آڻجي. مثال مصراع

توبه جو خون ياده ڪڻن ڪي حلال آ

توبه جو مفعول هست هر توبه واري وزن ۾ آهي. خون ياده فاعلات
 هست هر وزن ۾ نه آهي، ياده جي بهاءِ تي ياد ڪڻن ڪي ح مفاعيل.
 لال آ فاعلن جيڪڏهن به حرف سا ڪن پمئي جزمي گدا ايندا ته
 هڪ حرف وزن ۾ محدود ڪبو. جيئن ته چيست ڪيست
 دوست، پوست وزن ٿيندو فاعل پويان به حرف ساڪن آهن تنهن ڪري
 هڪ حرف وزن ۾ نه آيو. فقط

فصل بحرن وزنن رڪنن جي بيان ۾
 بحر بمعني درياءَ هي به هڪ شعر جو درياءَ آهي جنهن ۾ وزنن جون

موجون ۽ لعرون آهن. بحر ڪل 19 آهن جيڪي فارسي اڙدو ۽ سنڌي زبانن ۾ صروج آهن: 1. طويل 2. مديد 3. بسيط 4. ڪامل 5. وافر 6. رمل 7. هرج 8. رجز 9. منسرح 10. مضارع 11. سريع 12. خفيف 13. مجتث 14. مقتضب 15. متقارب 16. متدارڪ 17. قريب 18. جديد 19. مشاكل.

پنج بحر فقط عربن عربي زبان ۾ ڪر آندا آهن ٻين ٻولين ۾ شمار گهٽ آهن 1. طويل 2. مديد 3. بسيط 4. ڪامل 5. وافر. رڪن وزن کي چئجي ٿو. هر هڪ بحر ۾ هڪ رڪن يا ٻه رڪن ايندا.

(MAAB 143)

هر هڪ رڪن ۾ 7 حرف يا 5 حرف ايندا. 7 حرفن واري رڪن کي سباعي ۽ 5 حرفن واري رڪن کي خماسي چئجي ٿو جيئن ته رڪن هي آهن: متفاعلين مستفعلن هئن کي سباعي چئبو جو ست حرف آهن جيئن ته رڪن آهي فاعلين. فاعولن هئن کي خماسي چئبو جو پنج حرف آهن. هر هڪ بحر ۾ هڪ رڪن ايندو يا ٻه رڪن ايندا. خماسي يا سباعي

هڪ رڪن وارا بحر

بحر ڪامل بمعني ڏگهو رڪن. متفاعلين ڪنهن به شعر جي

وزن ۾ هي رڪن متفاعلين اٽ (8) ڀيرا ايندو ته ان کي مشمن چئبو

2. بحر وافر بمعني ڪشادو رڪن متاعلتن

3. بحر رجز (ا) جي زير سان بمعني پريشان، رڪن مستفعلن

4. بحر هرج بمعني آواز يا سرود خوش. رڪن مفاعيلن

3. بحر متدارڪ بمعني ڳنڍڻ جو رڪن فاعلين

6. بحر متقارب بمعني ويجهو. رڪن فاعولن

7. بحر رمل بمعني تڏو اٿڻ، رڪن فاعلاتن

ٻن رڪنن وارا بحر

1. بحر بسيط بمعني وچايل. رڪن مستفعلن فاعلين

2. بحر طويل ڏگهو. رڪن فاعولن مفاعلين

3. بحر مديد، ڪڍايل بحر طويل مان، رڪن فاعلاتن فاعلين

4. مجتث ميمر جي پيش سان؛ پاڙ کان وڌيل، رڪن مستعملن
فاعلاتن

5. بحر مقتضب ميمر جي پيش سان؛ بمبئي وڌيل ٿيل رڪن
مفعولات مستعملن

6. منسرح بمبئي آسان رڪن مستعملن مفعولات

7. جديد بمبئي تازو نئون، رڪن فاعلاتن مستعملن

8. مضارع بمبئي مشابعت، رڪندڙ- قريب سان رڪن مفاعيلن
فاعلاتن

9. قريب بمبئي ويجهم مضارع سان، رڪن؛ مفاعيلن مفاعيلن
فاعلاتن

10. مشاڪل بمبئي همر شڪل- قريب سان رڪن فاعلاتن
مفاعيلن فاعلاتن

11. سريع بمبئي جلد، رڪن مستعملن مستعملن مفعولات

12. خفيف بمبئي هلاڪو رڪن فاعلاتن مستعملن فاعلاتن
بحر پڻ قسم آهي

هڪ بحر سالر- ٻيو بحر مراحف

بحر سالر ان کي چئجي جنهن جي وزن جي رڪن ۾ ٽيڙ ڦار نه
ٿئي ساڳيو ٿي رڪن مليو اچي مثال: بحر مروج سالر خطاوند گلي
مقصود گولج دل جي پستان ۾

مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن ساڳيو ٿي آيو
ان ۾ ٽيڙ نه ٿيو-

ٻيو قسم- جنهن شعر جي وزن جي رڪن ۾ ٽيڙ ڦار ٿيندو ته ان
کي سالر نه چئبو، ان کي مراحف ح جي زير سان چئبو، مثال:

بحر مروج محذوف "ڪيان مان يار جي تعريف چاچا" مفاعيلن
مفاعيلن فمولن

مروج هن ڪري چئجي ٿو جو رڪن هن جو مفاعيلن آهي.
محذوف هن ڪري چئجي ٿو جو ٻيڙاڙي ۾ مفاعيلن جي بجاءِ ٽيڙ ڦار
سان فمولن ٿيو.

ٻيو مثال - بحر هرج اخرب مڪفوف محذوف اي يارسوا
 تنهنجي سهارو ئي نه آهي. مفعول مفاعيل مفاعيل فعولن
 بحر هرج جو رڪن آهي مفاعيلن - مفاعيلن جي بجاءِ آيو.
 مفعول ته ٿيو اخرب وري مفاعيلن مان تون ٺڪري ويو ته ٿيو مفاعيل
 ته چئبو مڪفوف وري فعولن ته ٿيو محذوف.

سالر رڪن بحرن جا ڪل ڏهه آهن

- 1- فعولن 2- فاعلن 3- مفاعيلن 4- مستعملن 5- مستفعلن 6- فاعلاتن 7- فاع لاتن 8- متفاعلين 9- مفعولات

هي رڪن جنهن شعر جي وزن ۾ ساڳائي ايندا ٿيڻا ڦار ڪان سواءِ
 ان شعر کي سالر چئبو.

انهن رڪنن جي ٿيڻ ڦار سان جيڪي شعر ٺهندا انهن کي
 هن الحاف چئبو.

تصنيف بحرن جي زحافات ۾

زحف جي معنيٰ آهي: اصل کان پري پوڻ. اصطلاح جي معنيٰ
 اصلي رڪنن ۾ ٿيڻ ڦار ڪرڻ. ٿيڻ ڦار جا ٽي قسم آهن 1- اصل
 رڪنن مان ڪي حرف ڪڍڻ 2- اصل رڪنن ۾ ڪي حرف
 وڌائڻ 3- متحرڪ کي ساڪن ڪرڻ يعني ٿيڻ ڦار ٻيڻ واري حرف
 کي جزئي حرف ڪرڻ.

نالا زحافات جا

اضمار ٿيڻ سان گهوڙي کي ڏيڍو ڪرڻ. اصطلاح جي معنيٰ
 اصل رڪن متفاعلن جي ۾ ساڪن يعني جزئي
 ڪرڻ مستعملن ٿيڻ.

خين ٿيڻ سان بمعنيٰ ڳڻيو ڪرڻ. اصطلاح جي معنيٰ اصل
 رڪن فاعلن ۽ مستعملن مان متفعلن ڪرڻ.
 مفعولات مان مفعولات يا فمولات اهڙي شعر کي
 مخبون چئبو.

قص

زير سان، گردن پڇڻ. اصطلاحِي معنيٰ: اصل رڪن متفاعلين مان ت ڪڍڻ، مفاعلين ڪرڻ

طِي

زير سان، معنيٰ: ڪيرائڻ. مستعملين مان ف ڪڍڻ مستعملن ڪرڻ، ان جي بجاءِ مفتعملن آڻيندا آهن. مفعولات مان مفعولات بجاءِ ان جي بجاءِ فاعلات آڻيندا آهن هن کي مطوي چئبو.

عصب

عين جي زير سان. گڏ ڪرڻ، ٽاريون ڦٽ جون وڌڻ لاءِ، اصطلاح ۾ مفاعلتين آڻي لامر کي جزوي ڪرڻ بجاءِ ان جي مفاعيلن آڻيندا آهن.

قبض

چنبهي سان ونڊ. مفاعيلن مان ي ڪڍڻ مفاعيلن ڪرڻ. فعولن مان ٽولڻ يا فعل هن کي مقضوب چئبو.

عقل

زير سان، اٺ جون چنگهه مان ٻڌڻ. مفاعلتين مان ت ڪڍڻ مفاعيلن ڪرڻ.

ڪف

زير سان، موٽائي رکڻ. اصل رڪن مان ٻيون ستن حرف ڪڍڻ فاعلاتن مان فاعلات. مفاعيلن مان مفاعيل هن کي مڪشوف چئبو.

فصل گڏيل زحافات ۾

خبل

زير سان، هٿ پير وڌڻ اصطلاح ۾ خبرن ۾ طي گذرڻ. مستعملن مان متعملن بجاءِ ان جي مفتعملن آڻڻ ٿا. مفعولات مان معلات ان جي بجاءِ فاعلات آڻيندا آهن.

خرل

زير ۾ جزر سان وڌيل گڏجڻ اضممار ۾ طي جو، متفاعلين مان مفعولن هٽڪي مخزول چئبو.

شڪل

زير سان، جانور جا پير ٻڌڻ، خبرن ۾ ڪف جو گذرڻ فاعلاتن مان فاعلات. مستعملن مان متعملن بجاءِ ان جي مفاعيل آڻيندا آهن هن کي مشڪول چئجي.

نقص

بمعني گھٹ ڪرڻ - عصب ۽ ڪف جو گڏجي
مفاعلتين مان مفاعيل

تشخيص

پريشان ٿيڻ. فاعلاتن مان فاعلاتن بجاء ان جي
مفعولين آڻيندا آهن هن کي مشمت چئجي ٿو.

اڌالت

دامن ڊگهي ڪرڻ اصل رڪن ۾ الف زياده ڪرڻ
جيئن ته متفاعلين مان متفاعلان، فاعلين مان
فاعلان، مستفعلن مان مستفعلان هن شعر کي مڌال
چئجي ٿو.

تسبيغ

تسار ڪرڻ - هن ۾ ب الف زياده ڪرڻو آهي. فاعولين
مان فاعلان، مفاعيلن مان مفاعيلان، مفاعلتين مان
فعلتان هنکي تسبيغ چئجي.

حذف

بمعني ڪڍڻ - پريان ۾ حرف ڪڍڻ. فاعلاتن مان
فاعلا بجاء الف جي نون آڻيندا آهن. فاعلين ۽ فعلن
فاعولين مان فعو بجاء ان جي فعل، مفاعيلن مان
مفاعي بجاء ان جي فاعولين - هن کي محذوف چئبو.

تقصير

ڪوتاه ڪرڻ - فاعلاتن مان فاعلات - بجاء ان جي
فاعلان آڻيندا آهن - فاعولين مان فاعولين مان
مفاعيل - هن کي مقصور چئجي ٿو.

قطع

زير سان، وڌڻ. مستفعلن مان مستفعل - متفاعلين
مان مفاعل بجاء ان جي فعلاتن آڻيندا آهن وغيره.

ثلث

رخنو ڪرڻ - پهريون حرف ڪڍڻ. فاعولين مان عولين
بجاء ان جي فعلن آڻيندا آهن - هن کي اثلث چئبو.

وقف

پيچڻ - مفعولات مان مفعولان، هي موقوف آهي
مستفعلن مان فاعلين.

ڪف

اٺ جي ڪڙي وڌڻ. مفعولات مان مفعولان - هي
مڪموف آهي.

خبر

نڪ جو ٻڌو ڦاٽڻ. مفاعيلن مان مفعولين يا مفاعيل
آڻڻ - هن کي اخر چئجي ٿو.

ثور	زير سان، ڏند پيڇڻ. فاعولن مان فاع آهي. هي انور آهي.
شتر	زير سان، وڌيل. مفاعيلن مان فاعلن. هي اشتر آهي.
خرب	ويران ٿيڻ. مفاعيلن مان فاعيل بجاءِ ان جي مفعول آڻڻ ٿا. هن کي اخرب چئبو.
غضب	ٿاري پيڇڻ. مفاعلتن مان فاعلتن. هي مقضوب آهي.
ازال	ڏيري ران. مفاعيلن مان فاع آهي. هن کي ازال چئجي.

ڪي بيت مثال طور ديوان قادي مان بهر سالر

بهر هنج مڻمن سالر
 سورو جاڳ اي غافل پريو ٿي پار ڪانوري
 مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
 اڳيان گرمي آئي توکي خبر ناهين ڇا منزل جي
 مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيلن
 انڱ پيرا مفاعيلن آيو ته ٿيو مڻمن ساڳيو ٿي، مفاعيلن
 غير قارڪان سواءِ آيو ته ٿيو سالر

بهر رجز مڻمن سالر

تنهنجو ستر ڇي ناز هو منهنجي نياڙ ڇي سار هو
 مستعملن مستعملن مستعملن مستعملن
 پنهنجي جفا کي ياد ڪر منهنجي وٺا کي ياد ڪر
 مستعملن مستعملن مستعملن مستعملن
 نياڙ. واري (ڙ) وقف آهي، عروض جي قاعدي موجب
 وزن ۾ نه آهي. مڻمن ڇي سالر ساڳي طرح ٿيو.

بهر ڪامل مڻمن سالر

نه ڪي عيش ۾ نه وصال ۾ نڪي بزم مڻي نه بهار ۾
 متفاعلن متفاعلن متفاعلن متفاعلن
 جيڪو دل جي درد ۾ لطف آ ڇي جگر جي سوز گداز ۾
 شعر

وزن متفاعلين متفاعلين متفاعلين

جزعي حرف ي- و- ي ضرورت وقت وزن ۾ نشا آڻجن ۽ سوز واري واٽو وزن ۾ آڻجي ٿي

بحر متعارف مضمون سالر

شعر هلي تو چا وس خدا تي ڪنهن جو
وزن فعولن فعولن فعولن فعولن
شعر ٿيڻ قادري گهرجي راضي رضا تي
وزن فعولن فعولن فعولن فعولن
اٺ ڀيرا ساڳيو رڪن آيو ته ٿيو مضمون ۽ سالر.

بحر متعارف مضمون محذوف

شعر ڪرشمو انهيءَ جو جفا عاشقن
وزن فعولن فعولن فعولن فعل
شعر وڌيو عشق جو رو جفا کي ڏسي
اٺ دفعا رڪن آيو ته ٿيو مضمون پڇاڙيءَ واري رڪن ۾
حذف وارو حذف پيو ته ٿيو محذوف، ساڳي رڪن
فعولن مان واٽو ۽ نون نڪري ويو ته ٿيو فعل.

بحر سريع مسدس مطوري موقوف
شعر ساڻيا ڏي چاه مٿي خوشگوار
وزن مفعولن مفعولن فاعلن
شعر هو رٿي لشي ۾ غم هجر يار
وزن مفعولن مفعولن فاعلن

هن ۾ جھ (٦) ڀيرا رڪن آيو ته ٿيو مسدس. اصل
رڪن بحر سريع جو آهي. مستعملن زحف طي جي
سان ٿيو مفعولن ته هن کي چئبو مطوري. وري متعلمين
مان زحف وقف جي سان ٿيو فاعلن ته چئبو موقوف.
تنهن ڪري ٿيو مطوري موقوف.

بحر محجث مضمون مخبون محذوف
شعر ويو بهار جو انهيءَ جو باغ عمر جي مان
وزن مفاعلن فعلا تن مفاعلن فاعلن

شعر مثال بلبل گلرو جي آرزو نه وڻي
مفاعلين فاعلاتن مفاعلين فاعلن - وزن

زحف خٻن جي سان ٿيو فاعلاتن . زحف حذاف جي سان
ٿيو فاعلن ته هن کي مخبون محذوف چئبو،

بحر هزج مسدس مقصور
شعر ٿيو آهي اسان سان بيروفا چرخ
وزن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيل
شعر ڪري ٿو ڪيترا ڪر نا روا چرخ
وزن مفاعيلن مفاعيلن مفاعيل

چحفه پيرا رڪن آيو ته ٿيو مسدس، قصر جي زحف سان
پڻ پيرن رڪن ٿيو مفاعيل ته هن کي چئبو مقصور

بحر هزج مشمن ا خرب
شعر ٿو حيد جي مڻي جو ڏي هڪ پر ڪري پيماني
وزن مفعول مفاعيلن مفعول مفاعيلن
آباد سدا ساق تي تنهنجو رهي مبخانو
مفعول مفاعيلن مفعول مفاعيلن
خرب جي زحف سان ٿيو مفعول ته هن کي چئبو آهي
ا خرب،

بحر رجز مشمن مطوي مخبون

شعر وصل گهرين جي يار جو جسم به جان ڪرندا
مفاعلين مفاعلين مفاعلين مفاعلين
عشق پر ان جي قادري نفس سان تون جهاد ڪر
مفاعلين مفاعلين مفاعلين مفاعلين
طي جي زحف سان مستفعلن مان مفتعلن ٿيو، خٻن
جي زحف سان مفاعلين ٿيو ته چئبو مطوي مخبون.

بحر رمل مسدس محذوف
شعر گلشن حمد خدا بهي انتعا
وزن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

فصر جي پهچي نه ٿي ان کي صبا
فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

ن ۽ ڊال جي هيٺان جيڪا زير آهي سا (ي) جي بچاءَ
آهي. وزن ۾ آئيي - پويون رڪن فاعلاتن مان ٿيو
فاعلن ته هن کي چئبو محذوف.

بحر رمل مشمن مخبون محذوف
گلشن دل ۾ محبت جو شجر پيدا ڪر
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن
وزن

ٽاڙگي ان جي لئي پس ديدنه تر پيدا ڪر
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن

خبن جي زحف سان فاعلاتن مان فاعلاتن ٿيو. حذف
جي زحف سان ٿيو فعلن - ته چئبو مخبون محذوف ۽
محبت واري شد حرف جي بچا آهي وزن ۾ حرف ڪري
آئيو ته ٿيندي محبت

بحر مضارع مشمن اخرب مقفوف محذوف
شمر جنهن دل ۾ درد ناند حسنين جو قادري
وزن مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن.
آهي سا دل وليڪن ۾ استخوان دل

مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن
مفعول اخرب فاعلات مقفوف فاعلن محذوف
بحر مضارع مشمن اخرب

شمر دنيا جي چڱ محبت رک عشق خاص حل جو
وزن مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن
فستق خلل جهان ۾ دنيا ۽ مال آهي
مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن
مفعول جي ڪري اخرب ٿيو.

بحر هزج مشمن اخرب مقفوف محذوف
شمر محشر ۾ هونديو شاه ۽ مخمور قادري

وزن مفعول مفاعيل مفاعيل مفعولن

ڏيندو جو ان کي چار ڀري ساڻي، ڪوثر

مفعول مفاعيل مفاعيل مفعولن

مفعول اخرب مفاعيل مڪروف فاعلن محدولف

بحر مستقارب مقبوض اثلث 16 رڪني

شعر چڙهي زماني کي قادري ڏي فقط محبت هر ڀار جي ره

وزن فاعلن فاعل فاعل فاعل فاعل فاعل فاعل

پرڀ ٿو هاڻي زماني هن هر بچائي روشن جي آبه خالص

فاعل فاعل فاعل فاعل فاعل فاعل فاعل فاعل

زحف قبض جي ڪري ٿيو فاعلن عمان ٿيو فاعل ڀر حرف ثلث

جي ڪري فاعلن ٿيو فاعلن هن کي چيو مقبوض اثلث 16 رڪني

جو 16 ڀيرا هڪ رڪن آيو.

نمونو تقطيع يعني ٺڪر ٺڪر ڪرڻ جو

فاسي ڇو دل ٿي حسن تي عشق مجاز هر

دل جي ڪشش جي رمز آسمان جي تاز هر

فاسي ڇو مفعول - واو جزمي وزن هر آڻجي ٿي - ته ٿيو فاسي ڇ مفعول -

دل تي حسن - فاعلات ٿي جي ڪي وزن هر نه آڻي ته ٿيو - دل ت حسن -

فاعلات - تي عشق هر - مفاعيل تي واري ڪي وزن هر نه آڻي ٿي جي ٺهر

اضافت جي آهي جا عروض جي قاعدي موجب ڪي ڪري وزن هر آڻي

ته ٿيو ت عشقي هر - مفاعيل - جاز هر فاعلن ميمر جون ٻه ٺهر جون ڪي

جي بجاءِ آڻيون - دل جي ڪ مفعول - شش جي رمز فاعلات آسمان

جي الف جي مد بجاءِ الف جي آهي آهي ٻه الف ڪري چاڻيا مگر

هڪ وٺيو - قاعدي موجب ڪن چاين تي ٻه ڪن تي هڪ وٺڻ هر

ايندو تاز هر فاعلن.

نموت بالخير

عروض جو علمر تسامر وسيع ڀر گهڻو آهي، مگر همت شاعرون جهه

سمجھائي لاءِ مختصر آندو ويو.

حاجي علي محمد قادري ولد مرحوم ميان بهاو الدين لاڙڪاڻو

تاریخات طبع

از کلاڪ جواهر سلاڪ شاعر عجيب
جناب ماستر جمع خان صاحب غريب

قادري صاحب هجي آباد و شاد
شاعر- سرتاج يا شيرين دهن

1431 هجري قفري سان هجي صحت سان خوش

دور ان مان نت هجي رنج و محن

قادري صاحب جو ٿيو ديوان راس
فيض وندا ان ملهه مان اهل- وطن

صورت ۾ معنيٰ ۾ سهڻو هي ڪتاب
بلبل- دل آه هي ۾ گل بدن

پڙهندا هي ديوان ايندا رقص ۾
سنده جا سهڻا سڀئي هر مرد و زن

قادري ديوان، شاعر قادري
قادري اشعار يا شرين سخن

شعر جو گلزار هي خندان هجي
پهڪندڙ پڻ عمر شاعر جو چمن

فڪر سن اتمار ديوان جو ڪيم
مونکي هي هانف ٻڌايا هر دو سمن

آهي هي ديوان صفر- معرفت
1939ع

سال هجري دولت- راز- سخن

1358هـ

از قلم معجز رنقر جناب ماستر
محمد صدیق صاحب مسافر

وڃي لاڙڪاڻي ڏي چڪي خوش قسمتي زما
ديدار دوستن جي سان حاصل خوشي تي جا
حاجي علي محمد سو قادي فقير
جنهنجي پسي ڇڏي دل کي گهڻو شوق هو تمام

انجي ملو جو شرف سريو پڻ سري خوشي
تغزو بزرگ سو هو پندم جھڙو نيڪ نام

ات مون ڪيو مطالع ديوان قادي
چيچي اکرچ ٿيو نه اڃا هو اهو تمام
پڙهندي ڪلام دل کي مسرت ملي گهڻي
مضمون دلپند عبارات خوش نظام

ديوان قادي جي ٿي توحيد ابتدا
روحانيت جي رمز انهيءَ جو سٺو انجام
پلٽايو بحر طبع رسا ان بزرگ جي
موتي ڪي معرفت جا منجهس بي بها مليا

آل عبا جي حب سان زينت ڪلام کي
ذڪر حقيقت آه ٿيو ظاهر مجاز ماهر

هر نظر آه باغ بلاغت جو پر بهار
هر بيت گل شگفته معطر ڪيو مشام
مثل يادگار قائم هوءَ قادي سندو
تاريخ طبع نظر جا دل ۾ امنگ اڻيام
چيو شڪر غيب کولي مسافر کي هن سروش
ديوان قادي ٿيو عجيب گلشن ڪلام

از طبع شاعر شیرین گلچین گلستان حسان
جناب سیف غلام احمد صاحب نظامی

MS.AB.1431

کبر آ قادری دیوان تیار

تیا جنم کان اگیان دیوان مغلوب

عروضی فن سان سب شعر آه
ادب جی طالبین جو آء مطلوب

چیرو هائف نظامی کی سڈی هیکن
سر۔ یعنی سان همجری سن سخن خوب

1358 هـ

ورک سن عیسوی لکھی جو پیچیس مون
چیرو یکدم تہ هائف خاص مرغوب

1939 ع

از ناخداي سخن شاعر بي بدل
ميان عبدالوهاب صاحب ناظم

طبع ٿيو ديوان آخر قادي
ڪئي ڪمائي نيشنل ظاهر قادي

شعر هر هڪ جهمنجو آهي گل گلاب

ڪيڏين دماغن کي معطر قادي

نشانقو آن خوش رهو جو آ ڪيو

پر ادب جي مٿي سان ساغر قادي

آءُ ڪلهه مشتق علامه اديب

شعر جي فن ۾ آ ماهر قادي

عيسوي هجري سنن لڳي دل چيو

بيت هيٺيون طبع خاطر قادي

قادي اشعار پر انوار وه

1358ھ

گوهر- اذڪار شاعر قادي

1939ع

آ دعا ناظم جي دل سان دانش

شل رکي خوش "رب قادر" قادي

از نتيجہء فکر اديب العصر جناب
حاجي محمود صاحب خادم

علي محمد حڪيم زوار حاجي صوفي فقير آهي
رکي طريقو تو قادري جو گھڻن مريدن جو پير آهي

سندن تخلص آقادي پڻ ۽ لاڙڪاڻو جو آه ساڪن

ڳڙهي ميان جو صدر نشين آه قوم جو چار مير آهي

گھڻن ئي مردن جو مرد آهي گھڻن اديبن جو آ معلم
گھڻن ضعيفن جو پير جھلو آ گھڻن هو وڻن جو وير آهي

هو شير دل آه خوش ۽ خورم هو چست چالاڪ تندرست آه

جوان همت سدا اگرچ اسي وره جو ڪبير آهي

تہ ڪيترو نور تھڻڪي پائين اهو تون سمجھي سگھين تو هن مان
ٿيو هو چاليھ سال سارا ميونسپل مشير آهي

ٿيو الطويھ ستر مٿي ٿيھ کان مٿي لون ته عيسوي سن

تيار ديوان قادي ٿيو جھين ۾ صنعت ڪثير آهي

دعوت تيرھ ستر سال پنجاه کان مٿي اٽ ته حجر جو سن

تي سنڌ ۾ صاحب تبصيف هر طرح بي نظير آهي

دعا هي خادم جي آه دل سان ته ٿيس محمود عاقبت شل

رکي، سدا قادي کي خوش سو جو ڪل شيء قلير آهي

اڙتبع شريف شاعر ابن شاعر
ميان دوست محمد صاحب دوست ابن غريب

MAAB 1431
هجتي قادري پير شاعر سدا خوش

سلامت هجتي با امانت و كرامت

دعا منهنجي هي با سمدت بس آهي
تو قائم سندس خاندان تا قيامت

ڏيوان انجو ڏيوان اظهار آهي
سو انشعار سنڌيءَ سنڌو زيب زينت

ڪندا درس شاعر هتان سنڌ جا سڀ
هي ديوان استاد ٿيو با لياقت

ڪير سال اتمار ديوان جو فڪر
تو ٿيو هڪ ”زهي آفتاب- بلاغت“

ٿيو هجري سن باسر- يادگار آهر
هي افروزه ماهر- فصاحت

مفردات

(1) از حضرت صدیقي ډاکټر عبدالمجيد صاحب

جناب - قادري در لاڙڪاڻو
به فن شعر گوئي هست ماهر

هزا ۱۳۴۱ھ ۱۳۸۰ھ پنجاه هشتم

شده اين قادري ديوان ظاهر

(2) از جناب حافظ عبدالله صاحب

سال هجري جي لعي چيو حافظ
چئو هي سحر - هلال نظر آهي
۱۳۵۸ھ

(3) از حاجي محمود خادم

پيو جو عيسوي سن لاء خادم
چيو هاتف انيس - شعر مرغوب
۱۹۳۹ع

(4) ساڳيو

عيسوي سال لعي چيو خادم
دل مبین حق نما بصيرت بخش
۱۹۳۹ع

تمام شد

maablib.org

قادري خاندان جو ادبي حوالي سان پيارو حاني حوالي سان ڪيل خدمتون بي مثال آهن، ميان محمد صالح قادريءَ کان وٺي غلام محمد گدا تائين يا موجوده دور ۾ سائين ذوالفقار قادريءَ تائين قادري خاندان جو خدمتون اڻمت آهن. اوهان شايد ڊاڪٽر اياز قادريءَ کي ايترو ويجهو نه ڏٺو هجي، پر مون کيس انتهائي ويجهو ۽ عقيدت واري متوازن انداز سان ڏٺو آهي. اهڙي نموني جيڪڏهن اوهان قادري خاندان جي فقط هڪ ئي شخصيت کي Balanced Angle سان ڏسي ٻي ايج ڊي ڪيو ته اوهان کي ڪيتريون ئي ٻي ايج ڊيءَ جون ڊگريون ڪرڻيون پونديون.

ڊاڪٽر سخئي قبول محمد

MAAB 1437 سجاده نشين، درگاه سچل سرمست درازا

”نماڻو، نهڻو، نيڪ، سٻاجهو، منو ۽ مهربان ۽ ڪنهن جي تيريءَ ميريءَ مان نه ڄاڻندڙ، بزرگن جهڙي روش، اڳيءَ وٺي ۽ ڏاڍي وضع داري، ائين پيو معلوم ٿيندو جن سڀني جو سرپرست ۽ سچي محفل جو مرئي آهي، سڀني جن سندس اولاد پيا سونهن.“

پير حسام الدين راشدي

”مرحوم قادري سنڌي، فارسي ۽ اردو ۾ چڱي دسترس رکندو هو. وقت جي پخته شاعرن ۾ سندس مقام مٿانهون هو. پاڻ شاعر ميان غلام محمد ”گدا“ جو شاگرد هو. سندس ڪلام پڪو، پختو ۽ وٺندڙ آهي.“ ”بزم مشاعره“ لاڙڪاڻو سندس محنت جو نتيجو آهي. مرحوم علي محمد قادري اوصاف فقيرانه سان سينگاريل هو.“

مخدوم محمد زمان طالب الهولائي

لاڙڪاڻي ۾ بزم مشاعرو ميان علي محمد قادري صاحب سر جو شي سان تڏهن پيدا ٿيو، جڏهن ڪنهن کي به مشاعري ڪرڻ جو خيال نه هو. ميان صاحب (قادري) ان ڪري سنڌ ۾ مشاعري برپا ڪرڻ جي لحاڪان شعر جي ترقي واسطي پاڻ پتوڻ جي ڪري مشاعري جو ابو ڪري ڪونهجي ته وڌاءُ نه ٿيندو.

پروفيسر ايم پنجواڻي